

Täysistunto

Tiistai 24.9.2019 klo 14.01—18.03

Täysistunto alkoi klo 14.01. Täysistunto päättyi klo 18.03.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen (14.01—14.56 ja 17.00—18.03) ja toinen varapuhemies Juho Eerola (14.56—17.00).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Välikysymys hallituksen talous- ja työllisyyspolitiikasta

Välikysymys VK 1/2019 vp

Välikysymyksen esittäminen

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Välikysymyksen esittämistä varten esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Edustaja Kai Mykkänen ja 37 muuta edustajaa ovat tehneet välikysymyksen VK 1/2019 vp hallituksen talous- ja työllisyyspolitiikasta. Annan nyt puheenvuoron välikysymyksen ensimmäiselle allekirjoittajalle.

Kai Mykkänen luki välikysymystekstin.

Työjärjestyksen mukaisesti välikysymys lähetettiin keskustelutta valtioneuvostolle vastattavaksi.

3. Lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttuminen alakouluissa

Kansalaisaloite KAA 4/2019 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu

14.18 **Ari Koponen ps:** Arvoisa puhemies! Koulukiusaaminen on arkipäiväämme. Lasten ja nuorten henkinen pahoinvointi on osa jokapäiväistä elämää. Näin ei kuitenkaan pi-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

täisi olla, eikä koulukiusaamisesta tai pahoinvoinnista tulisi kenenkään kärsiä nykypäivän yhteiskunnassamme.

Jos nyt tekisin pienen käsiäänestyksen, yllättyisimme. Jos nyt kysyisin teiltä, arvon edustajat, kuinka montaa teistä on lapsena koulukiusattu tai kuinka moni teistä on nähnyt koulukiusaamista tai kuinka monen tuttavapiirissä tai naapurustossa on koettu koulukiusaamista, tulos olisi yllättävä. Olen vakuuttunut, että monta kättä täällä salissa nousisi ylös, kun kysyisin koulukiusaamisesta.

Yhtä lailla voisin kysyä, kuinka moni on lapsena tai nuorena kärsinyt henkisestä pahoinvoinnista tai kuinka moni on nähnyt sellaista tai kuinka monen teistä tuttavapiirissä tai naapurustossa on koettu pahoinvointia. Olisi tämäkin tulos yllättävä. Jälleen kerran aika monta kättä nousisi tässä salissa, kun kysyisin lasten ja nuorten pahoinvoinnin seurauksista.

Nyt käsittelyssä olevassa kansalaisaloitteessa, mikä keräsi kuudessa viikossa yli 52 000 allekirjoitusta, esitetään, että saataisiin voimaan laki, joka velvoittaa palkkaamaan jokaiseen maamme alakouluun terapeuttisia valmiuksia omaavan aikuisen. Kyseinen henkilö olisi paikalla päivittäin. Hän pystyisi puuttumaan oppilaita askarruttaviin asioihin matalalla kynnyksellä heti ongelmien noustua esille sekä ennaltaehkäisemään muun muassa koulukiusaamista, parantamaan oppimisympäristöä ja auttamaan opettajia.

Perustuslain 29 §:n, lukiolain 21 §:n ja ammatillisessa koulutuksessa annetun lain 28 §:n nojalla oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, mutta nämä lainkohdat eivät tällä hetkellä täyty. Koulukiusaaminen voi toteutua esimerkiksi pahoinpitelynä, kiristyksenä, kunnianloukkauksena tai seksuaalisena ahdisteluna, jotka kaikki ovat rikoslaissa mainittuja rikoksia. Tämän sallimista ei pitäisi antaa tapahtua. Jokainen koulukiusattu tai pahoinvoiva nuori on liikaa. Siksi jokaiseen alakouluun tulisi saada ennalta ehkäisevä asiantuntija, kuten tämän kansalaisaloitteen allekirjoittajat esittävät.

Arvoisa puhemies! Jokainen lapsi tarvitsee erityistä huolenpitoa voidakseen kehittyä ja kasvaa itsenäiseksi aikuiseksi. Jos elämän perusasiat eivät ole kunnossa, syrjäytymisriski kasvaa. Liian moni lapsi joutuu elämään ilman turvallista arkea ja siihen kuuluvia asioita. Lapset jäävät huoliensa kanssa yksin. Kuunteleminen ja keskusteleminen on paras tapa kohdata muut ihmiset. Koulumaailmaan tarvitaan lisää voimaa vahvistamaan oppilaiden hyvinvointia. Juuri tähän tällä kansalaisaloitteella pyritään.

Me-säätiö arvioi, että maastamme löytyy tällä hetkellä noin 60 000 syrjäytynyttä nuorta. Samaan aikaan nuorten määrä psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa on kasvanut rajusti eri puolilla maata. HUSin tietojen mukaan pelkästään Uudellamaalla noin joka kymmenes 13—17-vuotias sai psykiatrista erikoissairaanhoidoa vuonna 2017. Tilanne on hälyttävä, akuutti ja kansantaloudellisesti kestävä.

Jokainen lapsi ansaitsee tulla nähdyksi ja kuulluksi kotona ja koulussa. Kuitenkin tämä lasten oikeuksien mukainen tavoite jää pelkäksi sanahelinäksi ja väsyneiden aikuisten taakan takia pelkäksi utopiaksi ja unelmaksi. On kuitenkin tärkeä muistaa ja ymmärtää se tosiasia, että opettajat eivät ole yli-ihmisiä. Opettajat ovat pedagogisesti päteviä ammattilaisia, joiden tehtävä on ensisijaisesti kasvattaa lapsista ja nuorista ajattelevia ja eteenpäin pyrkiviä, innostuneita ihmisiä. Opettajilta vaaditaan kohtuuttomia. Heiltä vaaditaan koulutuksen rajojen ulkopuolelta kykyä kohtaavaan läsnäoloon, syliä, vuorovaikutustaitoja, tuloksekkaita projekteja, oppilastilanteiden selvittelyä sekä lukuisia muita kuormittavia vaahteita ja vastuutehtäviä, joiden oletetaan hoituvan opetustyön ohessa.

Opetusalan työolobarometri 2017 osoittaa, että myös opettajat voivat huonosti ja suunta alaspäin on vain kiihtymässä: Kuormitustekijöitä on liikaa. Barometrinen mukaan

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

työkyky koetaan koko ajan heikommaksi, terveydelle vaarallista työstressiä koetaan enemmän kuin muualla työelämässä. Lapset ovat ne, jotka jäävät tässä asiassa sijaiskärsijöiksi.

Tämänhetkinen opettajankoulutus ei anna riittävästi eväitä haastavasti käyttäytyvien oppilaiden kohtaamisiin eikä anna keinoja näissä vuorovaikutustilanteissa toimimiseen. Lasten tulevaisuuden ja koko kansan edun mukaista on tuoda tunnetaitoja ja kehittävää kohtaamista suoraan koulumaailmaan.

Arvoisa puhemies! Keravalaisessa alakoulussa toteutettiin kevätlukukaudella 2018 pilotointi. Koululla oli päivittäin terapeuttisen koulutuksen omaava helposti lähestyttävä aikuinen. Kokeilu onnistui hienosti, ja sen tuloksista selvisi odotetusti monia myönteisiä asioita. Opettajien työhyvinvointi kasvoi, ja opettajien sekä oppilaiden yhteishenki ja luokkien viihtyvyys paranivat. Mutta mikä tärkeintä, lähes 50 prosenttia oppilaista koki saaneensa aiempaa enemmän tukea, ohjeita, apua ja ymmärrystä. Lisäksi yli 40 prosenttia oppilaista kertoi helposti lähestyttävän aikuisen vaikuttaneen positiivisesti omaan tai yhteisön hyvinvointiin. Yleensä opettajien jaksaminen laskee kevään edetessä, mutta pilotin aikana jaksaminen oli nousujohteista. Koulussa oli läsnä ihminen, joka oli päivittäin lähellä oppilaita. Hän kuuli ja näki hädän sekä tapahtumat ja toi välittömästi avun pienempiinkin murheisiin koulupäivän aikana. Yksi henkilö pystyi neljän kuukauden aikana saamaan aikaan huomattavia muutoksia säännöllisellä, päivittäisellä sekä yksilöllisellä kohtaamisella. Apu pitää viedä sinne, missä tarve ilmenee, ei neuvottelupöytiin tai byrokraattisiin rakenteisiin. Koska tämä hanke toimi Keravalla, sen kokeilua tulee testata myös muualla.

Koulu on muuttunut paljon vuosien varrella. Tukea tarvitaan myös muuhun kuin oppimiseen. Lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukeminen tulee olla jatkuvaa, systemaattista ja säännöllistä sekä matalalla kynnyksellä toteutettavaa. Koulu on lapsen ja nuoren elämässä merkittävä vuorovaikutusympäristö, jossa vietetään suuri osa päivästä. Tämän vuoksi varhaisen tuen tuominen alakouluun on erityisen tärkeää, perusteltua ja merkityksellistä. Tämän kansalaisaloitteen allekirjoittajat toivovat, että koulujen arkeen saataisiin fyysisesti läsnä oleva henkilö. Hän olisi ihminen, joka puuttuisi jo ensimmäiseen tönäisyyteen ja rumaan sanaan.

Toivon koko sydämestäni, että voisimme alkaa puhua entistä useammin hyvinvoivista kouluista ja lapsista — sellaisista kouluista, joissa lapsia ei kiusata, kouluista, jotka ovat onnellisia ja kannustavia. Meidän ei pidä kääntää koulukiusaamiselle selkäämme. Yksi syrjäytynyt lapsi maksaa yhteiskunnalle eri arvioiden mukaan 700 000:sta jopa miljoonaa. Onko meillä tähän varaa? [Toimi Kankaanniemi: Ei ole!] Kyseessä olisi sijoitus tulevaisuuteen, ja se tuottaa lapsille ja nuorille henkistä hyvinvointia sekä valtiolle säästettyjä varoja.

Olen nähnyt liian monen perheen lapsen tekevän itsemurhan koulukiusaamisen takia, kustantanut hautajaisia tai auttanut perhettä hädässä. En voi ymmärtää, että hyvinvointivaltiossamme ei puututa tarpeeksi koulukiusaamiseen. On aika muuttaa korulauseet teoiksi, on aika osoittaa, että lasten ja nuorten hyvinvointi on meidän jokaisen sydäntä läsnä oleva asia. Hyvinvoiva ja onnellinen nuoriso on Suomen kivijalka. Puheet on puhuttu, on tekojen aika.

14.27 Pirkka-Pekka Petelius vihr: Arvoisa puhemies! YK:n lasten oikeuksien sopimus ratifioitiin jo 30 vuotta sitten, ja Suomi liittyi siihen 1991. Se on maailman laajimmin ratifioitu sopimus, jonka piiriin kuuluvat kaikki maat lukuun ottamatta USA:ta. Sopimuksen tarkoitus on taata ja turvata lasten oikeudet ja huolenpito.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Minulla on viime vuosina ollut suuri ilo ja etuoikeus työskennellä lasten kanssa niin kehitysyhteistyössä Unicefin puitteissa ulkomailla kuin täällä kotimaassakin päiväkodeissa, kouluissa, kirjastoissa, tv:ssä, radiossa sekä ulkona luontoretkillä. Niin kuin varmaan kaikki tiedämme, lasten maailma on kiehtova ennakkoluulottomuudessaan ja raikkaudessaan. Kun puhutaan lapsen mielestä, ollaan ihmisyyden ytimessä uteliaina, välittöminä, vailla rutiininomaisia ja kaavamaisia ajattelu- ja asennetottumuksia. Monessakin mielessä aikuisten olisi jo itsensä vuoksi hyvää, virkistävää ja avartavaa olla enemmän lasten kanssa, puhumattakaan siitä, miten paljon lapset kaipaavat aikuisen turvallista seuraa.

Olen huolestuneena seurannut viime aikojen uutisia siitä, kuinka lapset ja nuoret Suomessa voivat enenevässä määrin huonosti. Muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliittoon tulee enemmän yhteydenottoja kuin koskaan aiemmin koskien lasten pahoinvointia ja mielenterveysongelmia. Erittäin järkyttävää on ollut kuulla, että jopa 12-vuotiaitten lasten on havaittu alkaneen viilleillä itseään. Miten tämä voi olla mahdollista maassamme, joka vastikään on rankattu maailman onnellisimmaksi maaksi, maassamme, jonka koululaitos on tunnetusti maailman huippuluokkaa ja siitä tullaan hakemaan oppia kaukaakin maailmalta?

Arvoisa puhemies! Tämä kansalaisaloite vastaa mielestäni hyvin tähän viime vuosien huolestuttavaan kehitykseen, jossa toteutetut heikennykset varhaiskasvatukseen, peruskouluun ja ammatilliseen koulutukseen ovat lisänneet nimenomaan poikien syrjäytymistä. Evan tuoreen raportin mukaan 25—54-vuotiaita miehiä on pysyvästi työelämän ulkopuolella lähes 79 000. Niin kauan kuin on puhuttu syrjäytymisestä, olen saanut näppylöitä. Minusta termi on tahallisen vääriin johtava. Se syylistää yksilön itsensä kontrolle oman onnetoman kohtalonsa ikään kuin hän itse vapaana valintanaan olisi päättänyt haluta syrjäytyä. Minusta osuvampi ilmaisu olisi syrjäytetty, jolloin elinympäristönkin kontrolle säilytyisi osuutensa tästä onnettomuudesta. Olen pohtinut, onko tämä seurausta rakenteellisesta pitkäaikaistyöttömyydestä, jossa perheen lapset eivät ole koskaan nähneet kummankaan vanhempansa lähtevän töihin. Tällaisessa tapauksessahan lapsen kiinnittyminen normaaliin arkeen ei ole saanut oikeaa mallia.

Tutkimuksista tiedetään, että paitsi sosiaalinen myös taloudellinen ja terveydellinen huono-osaisuus siirtyy paikoin sukupolvelta toiselle. Tällainen kehitys on katkaistava. Syrjäytymisvaarassa oleva lapsi tai nuori pitää osata ajoissa tunnistaa. Tässä vastuu on ensisijaisesti huoltajilla, mutta se voi olla joku muukin, sillä lapsi tarvitsee edes jonkun, edes yhden turvallisen ja luotettavan aikuisen. Syrjäytetty kokee olevansa alistettu ja väheksytty. Itsevarmuuden kasvattaminen hyvillä kokemuksilla ja onnistumisilla onkin ensisijaisen tärkeää, sillä tunteiden lukkiutuminen ja torjunta ovat kasvualustaa syrjäytymiselle.

Arvoisa puhemies! Tutkimusten mukaan suurimmat riskitekijät lapsen ja nuoren syrjäytymiseen ovat kiusaaminen ja mielenterveysongelmat, jotka voivat olla oireita kodin köyhyydestä tai eriarvoisuudesta. 2000-luvun alun Suomen Pisa-menestyksen jälkeen kansainvälisessä vertailuaineistossa tasomme on kääntynyt huolestuttavasti laskuun. Ero tyttöjen ja poikien välisessä lukutaidossa on OECD-maiden suurin. Tutkitusti juuri lukeminen kehittää tunteiden ilmaisemista, empatiakykyä, sosiaalisia taitoja. Luetun ymmärtäminen edistää myös oman ilmaisun tuottamista. Juuri pojat tarvitsevat enemmän heille suunnattua laadukasta kirjallisuutta, sillä heiltä puuttuu osaamista sosiaalisiin kontakteihin ja tunteista puhumiseen.

Mutta tärkeää on muistaa, että ongelma ei ole lapsi itsessään vaan joko sairaudesta tai olosuhteista johtuvat oireet. Pienikin yksittäinen kontakti ja apu voivat merkitä lapselle

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

paljon, mutta tarpeellista olisi luoda rakenteet, jotta lapsi aikuisten tuella pääsee olemaan mukana.

Lopuksi, kasvatukseen pitää tarttua jo silloin, kun lapsi on pieni. Varhaiskasvatuksen laadukkuus on varmin investointi tulevaisuuteen. Oppimiseröjen kaventaminen varhaisessa vaiheessa ehkäisee tehokkaimmin syrjäytymistä ja siitä pahimmillaan seuraavaa kierrettä yksinäisyyden, kouluongelmien, vanhempien tuen puutteen ja rikosten kautta aina huummeisiin asti. Erityisesti nyt tällä väestörakenteen ennusteella meillä ei ole enää varaa menettää yhtäkään lasta tai nuorta, vaan heidät on pidettävä mukana. — Kiitos.

14.34 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttuminen on hyvin tärkeä aihe, ja on hienoa, että tässä aloitteessa on tartuttu tähän tärkeään teemaan. Tapasin muutama viikko sitten nuoria, joilla oli oma-kohtaisia kokemuksia lastensuojelusta. Heidän tarinoissaan, palautteessaan ja toiveissaan korostui oikeastaan yksi asia. Melkeinpä jokainen heistä korosti sitä, että he olisivat kaivanneet sitä yhtä turvallista aikuista matkan varrella — että he olisivat tienneet sopivassa hetkessä, kenen puoleen kääntyä, ja kykyä myöskin luottaa tähän ihmiseen. Se on ehkä tässä aloitteessa myöskin sellainen ydin, johonka itse kiinnitin huomiota ja jota pidän tärkeänä.

Teimme runsas vuosi sitten Olli-Pekka Heinosen, Timo Reinan ja Matti Kaivosojan kanssa tällaisen selvityksen lasten ja perheiden palveluista ja niihin liittyvistä yhdyspinoista eri palveluiden välillä. Siinä totesimme, että on hyvin olennaista huolehtia varhaisesta tuesta ja puuttumisesta juuri sellaisissa palveluissa, jotka tavoittavat koko ikäluokan, ja huolehtia myöskin siitä, että tukea on saatavilla ennen kuin ongelmat kärjistyvät. Erityisesti on huomioitava lapsen ja nuoren elämäntilanteessa tapahtuvat muutokset, siirtymät ja epäjatkuvuudet, koska ne ovat aina tällaisia haastavia kohtia elämässä. Vaikeissa tilanteissa tukea tarvitaan enemmän, mutta ajattelen, että ongelmiin pitäisi päästä kiinni jo ennen niiden kärjistymistä. Suurin osa lapsista, nuorista ja perheistä ei tarvitse monimutkaista palvelukokonaisuutta, ja moni enemmänkin tarvitseva hyötyy varhaisesta tuesta. Parhaita kanavia sille ovat neuvolat, varhaiskasvatus ja perusopetus, joissa kohdataan kokonaiset ikäluokat. Edellisen hallituksen aikana löydettiin hyviä käytäntöjä, esimerkiksi perhekeskusten ja Ohjaamoiden osalta, miten tukea voidaan tuoda näihin yhteyksiin.

Tämä kyseinen aloite, joka nyt on käsittelyssä, keskittyy ennen kaikkea kouluihin, mikä on tärkeä kenttä, mutta koulujen ohella loisin tässä samalla katseen myöskin vielä varhaisempiin vuosiin ja vaiheisiin. Nimittäin perusta luodaan jo päivähoitossa. Siksi parasta nuorten syrjäytymisen ehkäisyä on antaa hyvä pohja jo lapsena, kasvattaa varhaiskasvatukseen osallistumista laajentamalla esiopetus kaksivuotiseksi, laajentamalla sen maksuttomuutta ja huolehtia, että siellä pystytään tarjoamaan hyvät edellytykset ja eväät elämälle. Samoin neuvolajärjestelmämme kaipaa uudistamista. Esimerkiksi Tampereella hyvinvointineuvoloita on kehitetty jo hyvin askelin vastaamaan perheiden muuttuviin tarpeisiin. On tärkeää, että neuvolat toimivat yhä vahvemmin perheiden tukiverkkoina yhteistyössä päiväkotien kanssa ja jalkautuen sinne, missä ihmiset ovat.

Olennaista kaiken kaikkiaan on se, että palveluissa pystymme ylittämään hallinnonalojen rajoja varhaiskasvatukseen, neuvolan, koulun, kouluterveydenhuollon ja lastensuojelun välillä ja toimimaan yhtenäisenä verkostona. Näissä tilanteissa useimmiten tarvitaan sekä sitä turvallista aikuista, joka ottaa kopin, että tueksi laajempaa verkostoa, hyvää tiedonkulkua ja yhteistyötä. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut syntyvät kaiken kaikkiaan-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

kin hyvin moninaisten toimijoiden verkostossa, ja toimijat ovat toisistaan riippuvaisia. Siksi on tärkeää kiinnittää huomiota niihin tekijöihin, jotka tekevät verkoston yhdensuuntaisen ja johdonmukaisen toiminnan mahdolliseksi. Lisäksi on vahvistettava aidosti lapsi-, nuori- ja perhelähtöistä ajattelu- ja toimintatapaa. Se on oikeastaan ainoa tie pystyä ihan aidosti tukemaan, niin ettemme lähde hallintolähtöisesti ratkomaan asioita.

Arvoisa puhemies! Arkeen tuotavilla palveluilla ja vahvalla tukiverkolla pystymme tarjoamaan tukea varhain ja juuri niihin hetkiin, kun sitä tarvitaan. Jos haluamme olla maailman paras maa lapsille, meidän on jatkossakin oltava kunnianhimoisia niin kasvatus- ja koulupolun kuin siihen liittyvien palveluidenkin kehittämisessä.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Mennään puhujalistaa eteenpäin. Täällä on etukäteen varattuja puheenvuoroja vielä kaksi, sitten annan ministeri Anderssonille puheenvuoron, ja sitten voidaan käydä debattia.

14.38 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa puhemies! Nyt ollaan sen tärkeimmän äärellä tässä salissa. Meitä velvoittaa myös tuo Aaltosen patsaan lapsi Tulevaisuus, joka tarkastelee niitä päätöksiä, joita tässä salissa tehdään.

Tämä kansalaisaloite osuu erittäin tärkeään aiheeseen. Itsekin luokanopettajana pidän erittäin tärkeänä sitä, että löydetään keinoja, joilla pystytään parantamaan meidän lasten ja nuorten arkea ja puuttumaan myöskin niihin epäkohtiin, mitä arjessa tapahtuu, erityisesti kiusaamiseen, joka tässä on nostettu esiin.

On laajalti tutkittu ja tunnustettu, että monet syrjäytymiseen johtavat tekijät vaikuttavat ihmisen elämässä jo varhaisessa vaiheessa. Yksi esimerkki on juuri kiusaaminen. Muita lapselle ja nuorelle monesti arkeen näkyviä asioita ovat yksinäisyys, ystävien puute tai omasta perhetaustasta esiin nousevat seikat, kuten köyhyys tai vanhempien vaikea elämäntilanne ja sairastelu, pahimmissa tapauksissa fyysinen tai henkinen väkivalta ja laiminlyönti. Kun lapsen tai nuoren kohdalle kasaantuu riittävän paljon tekijöitä, kokonaisuus voi johtaa syrjäytymiseen.

Toisaalta vaikuttimena on hyvinvoinnille merkityksellisten tekijöiden puuttuminen, se, että lapsen tai nuoren elämästä puuttuu sellaisia asioita, jotka vaikuttavat positiivisesti lapsen ja nuoren kehitykseen ja tasapainoisen ja terveen elämönhallinnan muodostumiseen. Koulu on Suomessa keskeisesti tällainen paikka, jossa näitä hyvinvoinnille merkityksellisiä asioita ja tasavertaisia eväitä elämään voidaan lapsille tarjota. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa hyvinvointi on määritelty yhdeksi toimintaa ohjaavista periaatteista. Koulu yhteisön lähtökohtana on luoda turvallinen ja hyvinvoiva ympäristö lapsille ja nuorille, sellainen ympäristö, jossa voi oppia ja kasvaa turvallisesti.

Arvoisa puhemies! Niillä aikuisilla, jotka ovat koulun arjessa lasten ja nuorten kanssa läsnä, tulee olla kyky tunnistaa ongelmia ja puuttua niihin ajoissa. Lähtökohtana on jo nyt, että koulun kaiken henkilöstön — opettajien, terveydenhoitajien, koulukuraattorien, koulupsykologien — tehtävä on yhteistyössä tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä, ennaltaehkäistä kiusaamista ja puuttua siihen, jos sitä ilmenee. Hyvistä tavoitteista ja paljosta onnistumisesta huolimatta monet lapset eivät kuitenkaan saa riittävää tukea.

Mitä sitten koulun arjessa voisi tehdä paremmin? Kuten hallitusohjelmassa korostetaan, olennainen avain ratkaisuun on jo olemassa olevan henkilöstön ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen. Huomiota tulee kiinnittää niin opettajien kuin muidenkin ammattilaisten osaamisen kehittämiseen, heidän jaksamiseensa ja hyvinvointiinsa. Toisaalta jo opet-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

tajankoulutuksessa tulee huomioida varhainen puuttuminen ja oppilashuolto entistä paremmin. On äärimmäisen tärkeää, että varmistetaan kouluissa työskentelevien ammattitaidon ylläpitäminen ja se, että resursseja on riittävästi myös opettajien jaksamisen kannalta. Jos opettajat eivät jaksaa, eivät myöskään oppilaat voi saada tarvitsemaansa tukea. Myös esimerkiksi koulunkäynninohjaajilla on erittäin tärkeä rooli koulunkäynnin tukena ja opettajaresurssien riittävydessä. Inklusion myötä pätevien ohjaajien työpanos on koulun arjessa merkittävä.

Arvoisa puhemies! On laajalti tiedossa, että lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden tarve on kasvanut räjähdysmäisesti. Tarvitaan selkeitä malleja siihen, miten eri ammattilaisista koostuva moniammatillinen yhteistyö saadaan toimimaan entistä paremmin. Olenaisista varhaisessa puuttumisessa ja ongelmien tunnistamisessa on, että jo olemassa olevat roolit ja rakenteet saadaan paremmin vastaamaan lasten ja nuorten tarpeeseen. Koko moniammatillinen ketju jo ennen peruskoulua alkaen aina neuvolasta ja varhaiskasvatuksesta ja jatkuen läpi toisen asteen tulee saada toimimaan paremmin yhteen. Vain yhteistyötä, vuorovaikutusta ja olemassa olevia prosesseja parantamalla voidaan moniammatillisen työskentelyn edut saada todella käyttöön.

Hallitusohjelmassa on linjattu, että tulevina vuosina tullaan tarkastelemaan erityisopetuslainsäädännön ja siihen sisältyvän inklusion toimivuutta sekä kohdennettujen resurssien riittävyttä; lisäämään resursseja samanaikaisopetukseen, erityisopetukseen ja oppilaanohjaukseen; kehittämään varhaiskasvatukseen kolmiportaisen tuen malli; vahvistamaan perusopetuksen yhteydessä tarjolla olevia matalan kynnyksen tukipalveluja, oppilas- ja opiskeluhuollon palveluja sekä opinto-ohjausta; sekä takaamaan jokaiselle lapselle ja nuorelle aito mahdollisuus mieluisaan maksuttomaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä.

Meillä on jo laajalti käytössämme kansainvälisesti vertailtuna erittäin pätevät ammattilaiset ja monella mittarilla mitattuna maailman paras koulu. Näistä lähtökohdista käsin lasten ja nuorten paremman hyvinvoinnin rakentamisen kouluissa tulee olla mahdollista.

14.44 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa puhemies! Tahdon aluksi kiittää siitä termistä, minkä edustaja Petelius täällä esitteli, että syrjäytymisen sijaan puhuttaisiin esimerkiksi syrjäyttämisestä. Sen pohjalta itse asiassa juuri tuolla paikallani uudelleenkirjoitin puheeni niin, että joka kerta kun puhutaan ”syrjäytymisestä”, vaihdoin sen sanan ”syrjäyttämiseen”. Kiitokset siitä.

Nyt päästään niin sanotusti asian ytimeen eli puhumaan aivan merkityksellisimmistä asioista, mitä meidän pitäisi päättäjinä käsitellä. Lasten ja nuorten syrjäyttäminen on yhteiskuntamme vakavin ongelma, koska se nakertaa pohjaa Suomen tulevaisuudelta hyvinvointiyhteiskuntana. Osa lapsista syrjäytetään vanhempien jättäessä heitteille, osa syntyy sellaisiin perheisiin, joissa lapsen itsetuntoa ei rakenneta vaan hajotetaan. Osa houkutellessaan huumeiden maailmaan, ja osa puolestaan joutuu hirvittävien seksuaalisten tekojen uhriksi. Tänään puhumme siitä syrjäyttämiseen johtavasta tekijästä, joka lienee kaikista tutuin ja yleisin. Puhumme kouluissa tapahtuvasta kiusaamisesta. Me olemme päättäneet yhteiskuntana oppivelvollisuudesta ja siitä, että pääsääntöisesti jokaisen vanhemman lapsi suorittaa sen kodin ulkopuolella, kouluissa. Näin ollen meidän tulee kantaa vastuu myös siitä, mitä kouluissa tapahtuu.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Tämä aihe on meille perussuomalaisille erittäin tärkeä, ja tahdon kiittää kansanedustaja Ari Koposta tämän syrjäyttämiseen puuttuvan kansalaisaloitteen tekemisestä. Teitte tämän aloitteen kansalaisena, ja ihan syystäkin olette nyt tämänkin vuoksi kansanedustajana eduskunnassa viemässä aloitetta eteenpäin. Tämä olkoon upeana esimerkkinä myös muille. Ne, jotka lähtevät ongelmiin puuttumaan, löytävät vielä itsensä tästä salista edustamassa suomalaisia. Aloitteessanne ehdotatte, että koulumaailmaan tulee jalkauttaa uusia toimintamalleja yhä vaativamman ja laajemmaksi kehittyvän kouluyhteisön tueksi. Tätä haluan tukea ehdottomasti.

Arvoisa puhemies! Luokanopettajaopiskelijana olen kiinnittänyt huomiota niihin mittasuhteisiin, mitä kiusaaminen pahimmillaan voi saada koulumaailmassamme. Kun minun lapsuudessani sain pelätä lähtiessäni kouluun, ovatko eräät kaksi poikaa odottamassa metsäpolulla, työntämässä päätäni lumihankeen niin etten saisi happea, niin tämän lisäksi tänä päivänä edes kotona ei pääse karkuun koulukiusaamista. Sosiaalisessa mediassa ei pääse pakoon kiusaamista missään, ja luokkatovereista levitetty viestit ja valheet voivat päätyä ison yleisön saataville. Kun sovelluksena käytetään esimerkiksi Snapchatia, kaikki pilkka häviää hetkessä ja syyllisten löytämisestäkin tulee vaikeampaa.

Kiusaamiseen puuttumista ei ole resursoitu riittävästi. Yksi ratkaisu voisi olla juurikin aloitteessa esitetty lakivelvoite tuoda jokaiseen alakouluun terapeutisia valmiuksia omaava aikuinen. Hän pystyisi omistamaan työaikansa tärkeään lastensuojelutyöhön, joka olisi niin puuttumista, ennaltaehkäisyä kuin tilanteiden selvittelyäkin. Työpaikoilla on luottamusmies, mutta miksi lapsilla ei ole henkilöä, joka olisi erikoistunut juuri näihin tilanteisiin ja lasten oppimisympäristön parantamiseen?

Tämäkään ei riitä. Kiusaaminen on niin selvä ongelma, että kukaan ei voi sitä kiistää. Sitä on jokaisessa koulussa. Ehdotan lisäksi, että yliopistoissa koulutuksen suunnittelussa huomioidaan erityiskasvatuksen ja monikulttuurisuuskurssien huutava tarve.

Arvoisa puhemies! Meillä alakouluissa työskentelevillä luokanopettajilla yliopistotutkintoomme on kuulunut yliopistosta riippuen vähimmillään vain kolme opintopistettä erityiskasvatusta, kun tutkintoon kuuluu 300 opintopistettä opintoja yhteensä. Tuossa ajassa ei keretä käymään esimerkiksi edes autismin kirjoa riittävällä tavalla läpi, saati sitten sitä koko pakettia, mitä erityiskasvatukseen liittyy. Monet erityislapset ovat juuri ensimmäisiä kohteita kiusaamiselle, eikä opettajalla yleensä ole riittävästi osaamista tunnistaa mitä moninaisimpia tilanteita. Myös maahanmuuttajataustaisista perheistä tulevat lapset tuovat opettajakunnalle usein lisähaasteita. Vika ei ole tietysti lapsissa vaan kotikasvatuksessa, joka monen kohdalla poikkeaa suomalaisesta tapakasvatuksesta. Lisäksi arvot, kulttuuri ja kieli saattavat olla erilaisia. Mitä kuormitetumpia opettajat ovat, sitä vähemmän heillä on voimavaroja puuttua luokkansa sisällä tapahtuvaan kiusaamiseen.

Kannatan sitä, että varmistetaan jokaiseen alakouluun aloitteen vaatima henkilö, jolla olisi asiantuntijuus kiusaamisen ja syrjäyttämisen ehkäisyyn ja niihin puuttumiseen. Tämän lisäksi vaadin, että opettajankoulutusta uudistetaan rakenteeltaan niin, että opettajat saavat enemmän niitä työkaluja, joita tämän päivän oppimisympäristössä tarvitaan. Nykyisillä kosmeettisilla toimilla emme tule koulukiusaamista taklaamaan, vaan meidän on lähdettävä rohkeasti rakentamaan paljon isompia toimia. Pyydän, että opetusministeri lähtee suunnittelemaan Keravan mallin mukaista isomman alueen pilotointia, raportoi sen tarkasti ja tämän jälkeen rakentaa uuden lainsäädännön opittujen kokemusten pohjalta.

Kiitos myös kaikille kansalaisaloitteen allekirjoittajille. Viedäänhän sitä yhdessä yksimielisesti eteenpäin täällä eduskunnassa, arvoisat kollegat.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten vastauspuheenvuoro, ministeri Andersson. 3 minuuttia.

14.50 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Olemme tosiaan erittäin tärkeiden asioiden äärellä, ja ilahduin myöskin, kun eräs edustaja täällä viitasti YK:n lasten oikeuksien sopimukseen, koska juuri siitä tässä on kyse: lasten oikeuksien toteutumisesta.

Koulukiusaamisen vastaisessa työssä on kyse siitä, että me yhteiskuntana voimme turvata kaikkien lasten oikeutta oppia ilman pelkoa ja kaikkien lasten oikeutta turvalliseen kasvuympäristöön, siitä, että jokainen meistä jo pienenä voi tulla huomioiduksi ja kunnioitetuksi oman yhteisön jäsenenä.

Tämä kansalaisaloite liittyy myöskin siihen laajaan keskusteluun, mitä tällä hetkellä käydään lasten ja nuorten tuen riittävydestä ja erityisopetuksen resursoinnista, mistä me tiedämme, että monien oppilaiden ja lasten tuen tarve on kasvanut mutta samanaikaisesti suomalaiset kunnat ovat kamppailleet taloudellisten vaikeuksien kanssa jo likimain 10 vuotta, mikä on näkynyt siinä, että ei ole pystytty riittävän hyvin huolehtimaan erityisopetuksesta ja inklusioperiaatteen mukaisesti tästä riittävästä resursoinnista. Opettajien kohdalla se tarkoittaa muun muassa sitä, että monet opettajat kokevat, että he joutuvat toimimaan paitsi opettajana esimerkiksi sosiaalityöntekijänä, psykologina, nuorisotyöntekijänä ja välillä jopa poliisina ja että omat voimavarat ja oma ammatillinen osaaminen ei siihen riitä.

Joten minä pidän äärimmäisen tärkeänä, että me täällä yhdessä pohdimme, mitä me voimme tehdä enemmän ja paremmin koulukiusaamisen vastaisessa työssä — samalla huomioiden sen työn, mitä monet kasvatusalan ammattilaiset tekevät jo nyt koulukiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja vähentämiseksi.

Muutamia huomioita siitä, mitä on tehty ja mitä tullaan tekemään: Koulukiusaamisen vastaista työtä on Suomessa tehty jo pitkään, ja viime vaalikaudella opetus- ja kulttuuriministeriössä toimi asiantuntijatyöryhmä, joka selvitti erilaisia keinoja ja toimenpide-ehdotuksia, kehittämisehdotuksia, joilla me voimme tätä työtä vielä parantaa ja tehostaa. Nämä toimenpide-ehdotukset jätettiin viime vuonna, ja nyt on hallitusohjelmassa kirjauksia tämän työn jatkamisesta. Tullaan laatimaan toimenpideohjelma kiusaamiseen puuttumiseksi ja yksinäisyyden vähentämiseksi, ja sen lisäksi tullaan hallitusohjelman mukaisesti myöskin tarjoamaan oppilaitosten henkilöstölle, oppilaille ja opiskelijoille kiusaamisen tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen liittyvää koulutusta.

Mielestäni nämä huomiot liittyen opettajankoulutukseen ja sen sisältöihin olivat myöskin erittäin tervetulleita ja tärkeitä.

Tämän lisäksi Opetushallitus laatii parhaillaan kiusaamisen vastaisen työn opasta, joka on suunnattu niin perusopetukseen kuin lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen, ja tämä on tarkoitus julkaista nyt tämän syksyn aikana. Tämän oppaan puitteissa tullaan myöskin käsittelemään netissä tapahtuvaa kiusaamista — toinen tärkeä huomio, mikä tässä nostettiin esille. Eli haasteena niin kasvattajille, vanhemmille kuin oppilaillekin on se, että kiusaaminen myöskin siirtyy esimerkiksi sosiaalisen median kanaviin, missä se on kasvattajille ja aikuisille vaikeampi havaita.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan näiden toimenpiteiden lisäksi erityisesti painottaa oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden vahvistamista — siihen tullaan käyttämään 29 miljoonaa [Puhemies: Aika!] tämän vaalikauden aikana, ja ne ammattilaiset ovat niitä, jot-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

ka tätä työtä jo tällä hetkellä tekevät — [Puhemies koputtaa] sekä moniammatillisten toimintamallien yleistymistä, [Puhemies: Aika!] joista on hyviä kokemuksia niin Keravalta, Seinäjoelta, Helsingistä kuin Turustakin. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tähän halutaan nähtävästi debattikeskustelu. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää puheenvuoron, nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta.

14.54 **Jukka Gustafsson sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän myöskin tärkeästä kansalaisaloitteesta ja myöskin kollega Koposta. Tässä tietysti kun kuuntelee, niin mieltii syvällisesti tätä asiakokonaisuutta, ja kansalaisaloitehan kertoo, että on saatu hyviä kokeiluja tällaisesta terapeutista. No, tosiasia on kuitenkin se, että meillä on koulussa tavaton määrä henkilöitä, henkilöstöryhmiä, on kuraattoria, psykologia, opettajia, terveydenhuoltohenkilöstöä, rehtoria ja oppilashuoltotyöryhmä, että henkilöitä periaatteessa on ja pitäisi olla. Mutta totta kai tällainen esitys kannattaa nyt tarkasti miettiä, ja etenkin voin kuvitella, että jos löytyy senkaltainen henkilö, jota lasten on helppo lähestyä ja on hyvä koulutus, niin epäilemättä se kynnyks on matala muittenkin sitten lähestyä häntä. Eli kyllä tämä tärkeä aloite on, ja siihen on tässä talossa syytä kajota tarkasti, [Puhemies: Aika!] ja lopuksi sanon yhdellä lauseella sen: [Puhemies: Aika!] nythän hallitus panostaa merkittävästi [Puhemies koputtaa] lasten ja opettajien hyvinvointiin, [Timo Heinonen: Menee jo mainoksen puolelle!] tästähän tämä kaikki lähtee.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pidetään kiinni näistä aikarajoista, niin kaikkia kohdellaan sitten tasapuolisesti. — Edustaja Juvonen.

14.56 **Arja Juvonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Erittäin tärkeä asia ja hyvä kansalaisaloite. Perussuomalaiset esittivät jo aikoja sitten Espoossa, että psykiatriset sairaanhoitajat ja mielenterveyteen, päihdetyöhön erikoistuneet lähihoitajat voisivat olla osana koulumaailmaa ja päiväkotimaailmaa — kysyisin, ministeri, mitä tällaisesta ajatuksesta tuumaatte. Kuunteleva aikuinen on erittäin tärkeä, ja kun nuorilta itseltään kysyy, niin nuoret kertovat monesti juuri kavereille niitä asioita — elikkä kuulevia korvia — ja se, joka koulukiusaamisen Suomesta poistaa, kiusaamisen työpaikoilta poistaa, ansaitsee kyllä Nobelin palkinnon. Eli niin iso asia ja niin vakava asia on kysymyksessä, ja toivon, että asia kuullaan erittäin suurella korvalla.

Entäpä tulisiko rikoslakiin kirjata koulukiusaaminen? Nimittäin sitä ei sieltä löydy, ja sekin voisi olla riittävä pelote.

14.57 **Mia Laiho kok** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kiitokset tästä tärkeästä kansalaisaloitteesta. Kiusaaminen on merkittävä asia lapselle ja nuorelle. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, ja se koskee myös koulua ja päivähoitoa. Tärkeätä onkin, että matalalla kynnyksellä tilanteisiin puututaan, oli se puuttuja siellä koulu-yhteisössä kuka tahansa aikuinen, ja kannustetaan myös kavereita matalalla kynnyksellä puuttumaan kaverin kiusaamiseen.

Nostaisin tässä esille myöskin opettajien tuntemuksen lapsiin ja ryhmäkoot, koska se on ensiarvoisen tärkeää, että huomataan myöskin, jos joku joutuu syrjään tai jollain on paha olla. Niin kuin ollaan huomattu, niin mielenterveysoireet ovat myös lisääntyneet lapsilla ja

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

nuorilla, ja sen takia haluaisin, että kiinnitetään huomiota jatkossa myöskin näihin, kun on tullut tätä tietynlaista vapaata kasvatusta ja isoja luokkia, joissa ei ole selkeästi omaa opettajaa; lapselle on hirveän tärkeää, että siellä koulussa on joku turvallinen aikuinen, jonka puoleen voi tarvittaessa kääntyä.

Kiusatun roolia pitää myöskin vahvistaa niin, että se selkeästi nousee tarpeena esille.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Muistutan, edustajat, että debatissa on minuutin mittaiset rajat. — Edustaja Ovaska.

14.59 **Jouni Ovaska kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esimerkiksi Itä-Suomen yliopiston normaalikoulussa, Rantakylän normaalikoulussa aloitti tänä syksynä psykiatrinen sairaanhoitaja, ja hän ei ole jäänyt istumaan sinne toimistoon, vaan hän kiertelee siellä lasten ja nuorten parissa.

Mutta se huoli, joka itselläni on, on ennen kaikkea se, miten Suomi on jo jakautunut kahtia, erot mitä opetusministerikin mainitsi: Meillä on kuntien välillä suuret erot, meillä on koulujen välillä suuret erot. Jo yhden kunnan tai kaupungin alueella koulut ovat täysin eri-arvoisessa asemassa. Joissakin oppilashuollon palveluita tai tukea saa paljon helpommin kuin toisaalla. Sitten on tilanne se, että ei saada ammattitaitoista henkilökuntaa. On esimerkiksi tilanteita, joissa kun terveydenhuollon koulutuksen saaneita työntekijöitä on palkattu kouluihin, niin on sellaisia henkilöitä, jotka eivät pääse käsiksi näihin tietoihin ja pysty jatkamaan oppilaiden tietoja toisillensa.

15.00 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos aloitteen tekijöille. Tämä on erittäin tärkeä aloite, sillä jokaisella lapsella tulee olla oikeus turvalliseen ja välittävään kasvuympäristöön, ja tässä meillä on paljon tehtävää eduskunnassa niin kuin kunnilla myös.

Eräs asia tässä pisti silmään: Tässä aloitteessa vaaditaan kuitenkin, että jokaisessa alakoulussa pitäisi olla terapeutteja valmiuksia omaava aikuinen. Enemmänkin peräänkuuluttaisin tätä aloitteen toista osaa, että pitäisi olla helposti lähestyttävä aikuinen. Hän ei välttämättä tarvitse mitään terapeutista koulutusta. Meillä on kouluissa erittäin hyviä kouluavustajia ja iltapäiväkerhon ohjaajia, joilla ei ole juurikaan koulutusta välttämättä, ja he ovat erittäin suosittuja kouluissa. Siinä mielessä alleviivaisin tätä, että lisättäisiin resursseja myös muualta kuin pelkästään tutkintoa lukemalla.

Tärkeä kysymys on myös se, että koulukiusaamiseen tulee puuttua voimakkaammin, koska koulukiusattu ei pääse pakoon vaan oppivelvollisuus pakottaa hänet yhä uudelleen yhteisöön, jossa kiusaaminen jatkuu. Tämän vuoksi pitäisi harkita lainsäädäntöä tai jotain toimenpiteitä, että missä vaiheessa se kiusaaja vaihtaa koulua tai luokkaa eikä se kiusattu, niin kuin on käynyt tähän mennessä jatkuvasti.

15.01 **Maria Guzenina sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei ole ”niiden toisten lapsia”. On vain meidän kaikkien yhteisiä lapsia. Tämä pätee myös niiden maahanmuuttajien lapsiin, jotka ovat tänne Suomeen saapuneet. Itse olen esimerkki maahanmuuttajaäidin lapsesta ja tiedän, miltä tuntuu, kun suljetaan ulkopuolelle. Me keskustelemme nyt äärimmäisen vakavasta ja tärkeästä asiasta.

Viime aikoina on puhuttu Islannin mallin ihmeestä, ja Islannin malli lähtee juuri inklusiosta, siitä, että otetaan kaikki mukaan yhdessä luomaan sellaista kasvuympäristöä lapsil-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

le, että on turvallista ja hyvä olla. Päiväkodit, koulut ja oppilaitokset ovat paikkoja, jotka tavoittavat miltei koko ikäryhmän. Niiden ympärille on luonnollista rakentaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tuki, eli suomalainen Islannin malli. Kysynkin nyt ministeriltä, joka täällä on paikan päällä: millä tavalla hallitus aikoo ottaa huomioon tämän valtavan suuren ongelman ja sen, että ratkaisu voisi löytyä nimenomaan tämäntyyppisesti?

15.02 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos aloitteen tekijöille. Tärkeä aihe. Ja tämä Peteliuksen huomio siitä, puhummeko syrjäytymisestä vai syrjäyttämisestä, oli erinomainen huomio. Subjekti ja objekti täytyy erottaa toisistaan.

Ministeri mainitsi tämän loppuraportin, joka opetus- ja kulttuuriministeriössä viime vuonna valmistui. Tämä on erinomainen dokumentti, ja tässä on tehty paljon taustatyötä. Haluan nostaa täältä muutaman kehittämissuosituksen, joita myös sivusitte: ehdotukset 3, 4 ja 20. Näitäkin asioita on tässä vähän sivuttu, mutta en voi olla ottamatta niitä esiin. Ensinnäkin täällä sanotaan, että tutkimus siitä, minkälaisia keinoja opettajat ja rehtorit käyttävät työrauhan turvaamiseksi ja kiusaamisen estämiseksi työssään. Eli sitä opettajien käytännössä oppimaa tietoa ei käytetä riittävästi hyväksi.

Olen itse saanut opettajankoulutuksen. Viisi vuotta — ei yhtään oppituntia, ei yhtään kirjaa siitä, miten tunnistetaan tämä ilmiö, miten siihen puututaan, mikä on seuraava askel asian parantamiseksi. Ja ilmeisesti tämä asia ei ole vielääkään riittävästi parantunut, vaikka tässä hyvin todetaan, että täydennyskoulutuksessa tämä asia täytyy huomioida.

15.03 Merja Kyllönen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mielestäni edustaja Guzenina kuvasi erittäin hyvin sen asian, että lapset ovat meidän yhteisiä ja myöskin vastuu on meidän yhteinen huolimatta siitä, kuka lapset on tähän maailmaan synnyttänyt.

Mielestäni Suomi on muuttunut aikojen kuluessa niin hyvässä kuin pahassa, mutta tässä kiusaamisasiassa ennen kaikkea pahassa, ja esitän myös meille kaikille kysymyksen, että puutummeko me itse riittävästi siihen, että kiusataan. Työyhteisöissä, kouluissa, niitten läheisten lasten elämässä, voimmeko me olla niitä turvallisia aikuisia siinä nuorten ja lasten arkisessa elämässä?

Olisin halunnut kysyä ministeriltä: onko hallituksessa ollut keskustelua myöskin näitten mielenterveyspalveluitten osalta matalan kynnyksen palvelusta, esimerkkinä Tornion malli, jossa samalla rahalla — siis huom. käytössä olevalla samalla rahalla — pystytään hoitamaan lasten ja nuorten palvelut ilman jonoutumista ja lapset saavat palvelun akuutisti?

15.05 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nuorten syrjäytyminen on yksi Suomen suurimmista ongelmista, ja lasten ja nuorten hyvinvointi, etenkin mielenterveyteen liittyvien ongelmien kasvu, on todella huolestuttavaa. Kiusaaminen on inhimillinen tragedia, joka voi jättää jäljet koko loppuelämäksi, ja monesti siihen liittyy myöskin henkistä tai fyysistä väkivaltaa, jota ei tule tietenkään hyväksyä. Olin iloinen sen takia, että sisäministeri Ohisalo nosti hiljattain esille tämän Etelä-Karjalan mallin ja kannusti myöskin viemään nämä vakavimmat kiusaamistapaukset poliisin tietoisuuteen.

Aloitteessa esitetään, että jokaisesta koulusta tulisi löytyä tällainen henkilö, jolla on näitä terapeuttisia valmiuksia. Olen siitä ajatuksesta ihan samaa mieltä: mielenterveysosaamista tulisi nykyistä laajemmin löytyä koulu-yhteisöistä. Meillä on todella hyviä kokemuksia, niin kuin täällä on tullut esiin, esimerkiksi kotikaupungissani Espoossa on myös-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

kin viety mielenterveysosaamista sinne kouluympäristöön. Toisaalta on todella tärkeää, että lähestyttäviä aikuisia löytyy niin pienistä kuin suuristakin kouluista. Turvallisesta kouluympäristöstä, opiskeluhuollosta on säädetty laissa, mutta toteutus ontuu, ja tämän täytyy olla hallituksen ihan prioriteetti ykkönen, kun lähdetään hallitusohjelmaa toteuttamaan.

15.06 Rami Lehto ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kenenkään ei pidä pelätä kouluun menoa eikä sen takia menettää yöuniaa tai elämänhaluaan. Kiitos aloitteen tekijöille. Kiitos, edustaja Koponen, kansalaisaloite on todella tärkeä, ja ollaan todella ison asian äärellä. Lapset ja nuoret tarvitsevat tukea ja turvaa niin kotona kuin koulussa. Koulukiusaaminen on monen surullisen asian syy, mikä heijastuu niin oppimiseen kuin kotioliuhinkin. Opettajilla on liian vähän aikaa — ja koulunkäyntiavustajiakin vähennetään — että voisi seurata, mitä siellä koulussa tapahtuu. Kuraattori voidaan nähdä liian vaikeasti tavoitettavaksi eikä hänen luokseen uskalleta mennä. Mutta tällainen Keravan pilotissa ollut henkilö — koulusisko, joka on siellä lasten kanssa välitunneilla, juttelee siellä, lähestyy heitä lämpöisesti, vaikka koulun jälkeenkin jossain ostareilla ja somessa. Tällaisen kanssa on varmaan helpompi keskustella ja lähestyä ja kertoa niistä huolista. Tätä kautta me pääsisimme siihen asiaan kiinni.

15.07 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan myös omasta puolestani kiittää edustaja Koposta ja tämän kansalaisaloitteen allekirjoittaneita. Tässä kyllä sikäli nyt laitetaan pallo maaliin, että mitä varhemmin pystytään puuttumaan, sitä tehokkaampaa tämä puuttuminen on. Vaikka tässä nyt fokus on koulussa, niin haluan ottaa yhden esimerkin sieltä aivan varhaisista vuosista päiväkodissa. Sain nimittäin tässä jokuunen viikko sitten mahdollisuuden olla koko viikon päiväkodissa, pienten ryhmässä. Näin semmoisen tilanteen, jossa tuommoisille alle kaksivuotiaille tuli kiista ulkolelusta ja toinen tuuppasi toisen kumoon. Itku tuli, ja katsoin, miten se homma hoidetaan. Lastentarhanopettaja tuli ja opasti tätä, joka oli tuupannut kumoon, että täytyy pyytää anteeksi ja halata. Niin he halasivat, ja leikki jatkui. Tällä tahdon vain sanoa sitä, että mitä useammassa päiväkodissa meillä on riittävä määrä henkilökuntaa, lastentarhanopettajia, hoitajia, joilla on aikaa siinä arjessa opettaa niitä toimintamalleja, sitä vähemmän varmasti tarvitsemme oppilashuollon muita resursseja, sitä vähemmän on kiusaamista myös jatkossa. Mitä varhemmin, sitä parempi.

15.08 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Todellakin suuret kiitokset kansalaisaloitteesta. Sen tavoite ja lähtökohtainen viesti on se, että se haluaa omalta osaltaan ehdottaa toimenpiteitä, joilla mahdollistetaan se, että kouluissa pystytään nykyelämän ja elävän elämän haasteisiin paremmin vastaamaan. Täällä on paljon puhuttu kiusaamisesta, johon aloite toki myöskin liittyy, mutta tämä liittyy paljon laajempaan keskusteluun syrjäytymisen ehkäisystä ja uhasta, ylipäätään opettajien jaksamiseen liittyvistä asioista, lasten hyvinvointiin ja lasten tulevaisuuteen liittyvistä asioista. Siinä mielessä tämän aloittajan läsnäolo ja tämän keskustelun merkitys on erittäin suuri. Täytyy tietysti muistaa, että kouluissa tapahtuu myöskin lukuisia hyviä asioita, mutta kaikki siellä ei hyvin ole. Aloitteessa ehdotetaan siis lisäresursseja, joka tavoitteena on varsin kannatettava, mutta kouluissa riittää myöskin työtä siinä, että me entistä enemmän mahdollistamme samanaikaisopettajuutta, resurssiopettajuutta, opinto-ohjausta ja oppilashuollon moniammatillista toimintaa.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

15.10 Jaana Pelkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tuorein kouluterveyskysely toi jälleen päivänvaloon järkyttäviä faktoja. Teini-ikäisistä tytöistä yli kymmenesosa ja pojista 5 prosenttia ovat kokeneet vuoden aikana seksuaalista väkivaltaa. Seksuaalinen väkivalta tässä tapauksessa sisälsi intiimialueiden koskettelua vastoin tahtoa, painostamista tai pakottamista riisuutumiseen tai seksiin vastineeksi rahasta, tavarasta tai päihteistä. Yhä nuoremmat suomalaiset lapset ja nuoret ovat kokeneet seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä ja kuvamateriaalin näyttämistä. Tämä on äärimmäisen vastanmielinen suuntaus, joka meidän kaikkien tulee ottaa erittäin vakavasti.

Asenneilmapiiriin on oltava Suomessa sellainen, että kaikkiin häirintätilanteisiin puututaan ja seksuaalinen häirintä tuomitaan, ja vastuu tästä on meillä kaikilla. Laista on löydettävä keinovalikoima puuttua lapseen kohdistuvaan seksuaaliväkivaltaan ja seksuaaliseen häirintään, ja tähän liittyen kysyisinkin paikalla olevalta ministeriltä: miten hallitus aikoo toimia näiden asioiden muuttamiseksi ja huomioida ylipäätään nämä järkyttävät asiat?

15.11 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuoreesta kyselystä käy ilmi, että nuorten itsetuhoisuus on lisääntynyt. Nuorista joka kolmas kertoo harkineensa itsemurhaa. Myös nuorille, erityisesti tytöille, erikoissairaanhoidossa annettujen masennusdiagnoosien määrä on kasvussa. Ennaltaehkäisevien ja varhaisvaiheen palveluiden puuttuminen johtaa siihen, että sairaudet pahenevat ja vaativat sitten entistä kalliimpia hoitoja. Samoin kouluterveystuonon puutteet näkyvät lisääntyvinä lastenpsykiatrian kuluina.

Kun tilanne on tämä, niin kysyisin ministeriltä: eikö nyt olisi parasta panostaa käytettävissä olevat varat kouluissa nimenomaan ryhmäkokojen pienentämiseen, näiden opintososiaalisten tukimuotojen vahvistamiseen samoin kuin erityisopetuksen vahvistamiseen sen sijaan, että oppivelvollisuuskäytäntöä ryhdytään korottamaan, jolloin ollaan syrjäytymisen kannalta jo liian myöhässä?

15.12 Niina Malm sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on nyt monta kertaa sanottu ”kiusaaminen”, ja täällä nousi esiin myös Etelä-Karjalan malli.

Etelä-Karjalassa otettiin käyttöön malli, jossa selkeästi lainvastaiset teot siirrettiin suoraan poliisille tai sosiaaliviranomaisen käsittelyyn. Sen takia haluaisinkin kysyä, onko meidän termistömmme tällä hetkellä oikea kiusaamiseen. Jos aikuiset tekevät näitä tekoja, kyse on rikoksesta, ja sen takia kun täällä puhutaan kiusaamisesta, itselleni tulee sellainen olo, että me vähättelemme näitä tekoja, kun me käytämme tällaisia termejä. Tähän toivoin ministeriltä vastausta.

15.13 Sebastian Tynkkynen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Toivoin, että tässä salissa emme laskisi kunnianhimoa tämän aloitteen suhteen alemmaksi kuin mitä yli 50 000 ihmistä on vaatinut. Nykyisillä toimenpiteillä me emme tule pääsemään lopputuloksiin, vaan meidän täytyy tehdä lisää.

Esimerkiksi edustaja Gustafsson: Sanoitte, että meillä on jo rehtoreita, terveydenhuolto ja niin edespäin. Rehtori vastaa hallinnollisesta toiminnasta, hän myöskin pitää oppitunteja. Sen lisäksi terveydenhoitajalla puolestaan on kädet täynnä ihan sitä konkreettista terveytyötä. Näin ollen me tarvitsisimme nimenomaan lisää käsiä.

Ministeri Andersson, puhuitte siitä, että tehdään ja julkaistaan opus opettajille tänä syksynä. Ollaan valtavan kiitollisia siitä, että tällainen tulee, mutta siitä huolimatta opettaja-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

taustaisena täytyy sanoa, että me saamme valtavasti erilaisia opuksia, raportteja. Meillä on jatkuvasti enemmän ja enemmän työtä siinä rinnalla, eli toivoisin, että koulutuksen uudistaminen otettaisiin todella kiireelliseksi jutuksi, niin että jo viiden vuoden aikana saataisiin nämä tiedot ja taidot meidän haltuumme. — Kiitoksia.

15.14 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu tämän kansalaisaloitteen ympärillä on ollut todella tervetullutta, ja nostaisinkin esille tässä Li Anderssonin ja Ovaskan puheenvuorot siitä, että jo niitä olemassa olevia resursseja vahvistamalla me voimme saavuttaa paljon. Ehkä näen tämän kansalaisaloitteen niin, että keinoista en välttämättä ole samaa mieltä, vaikkakin olen sitä mieltä, että kaikenlaisia moniammatillisia toimintamalleja pitää kouluissa myös kokeilla.

Useat tutkimukset osoittavat, että niissä kunnissa, joissa 90-luvun laman aikana leikattiin koulupsykologien ja kuraattoreiden resursseista, oli myöhemmin, 2000-luvulla, kaikkein eniten nuorten aikuisten psyykkistä oireilua. Tämä hallitusohjelma lähtee nimenomaan siitä, että vahvistetaan jo niitä olemassa olevia resursseja.

Tällä hetkellä alueelliset erot ovat ihan valtavia: yhdellä psykologilla voi olla 7—2 000 oppilasta, mutta tämä ei tietenkään tarkoita sitä, etteikö niitä toimintamalleja pitäisi kehittää [Puhemies koputtaa] ihan ehdottomasti.

15.15 Heikki Vestman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Syrjäytymiseen johtava kehityshän alkaa usein jo varhaisina vuosina, kuten täälläkin on todettu. Ja Suomessa vuosittain peruskoulun aloittaa lapsia, joilla ei ole peruskouluun riittäviä valmiuksia. Tämä näkyy sosiaalisina ongelmina. Vaikeuksia pärjätä on erityisesti pojilla, usein loppuvuonna syntyneillä. Peruskoulun päättäneiden tyttöjen keskiarvo on Suomessa keskimäärin puoli arvosanaa korkeampi kuin poikien. Loppuvuonna syntyneiden poikien ja alkuvuonna syntyneiden tyttöjen välillä tämä ero on vielä merkittävämpi.

Me tiedämme, että lapset ovat yksilöitä, jotka kasvavat ja kehittyvät eri tahtia, silti peruskoulu menee Suomessa hyvin vahvasti ikävuosien mukaan. Mallia voisi ottaa Tanskasta, jossa opetus sovitetaan Suomea paremmin lapsen kehitykseen ja kypsyyteen. Tanskassa noin viidennes pojista ja kymmenesosa tytöistä viivästyttää koulunaloitustaan. Valtaosa heistä on nimenomaan loppuvuonna syntyneitä lapsia.

Se, mikä koulunaloituksessa lykkääntyy, voitetaan takaisin lapsen vahvempana itseluottamuksena ja motivaationa. Minä kysyisinkin opetusministeriltä, mitä hallitus aikoo tehdä, jotta tähän koulun aloittamiseen liittyvästä häpeästä päästään Suomessa eroon.

15.16 Tuula Vääänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asiantuntijat sanovat, että lapsella täytyy olla vähintään yksi aikuinen, mutta minusta se on minimi emmekä voi siihen tyytyä. Yhden aikuisen varassa olevan lapsen elämä on varsin haavoittuvaa.

Minä olen siviilityössäni tehnyt paljon töitä aikuisten kanssa, joidenka aikuistenongelmat pohjautuvat lapsuudessa ja nuoruudessa koettuun osattomuuteen, kiusaamiseen ja syrjään joutumiseen. Itse ajattelen, että meidän täytyy pitää huolta siitä, että lapsilla ja nuorilla olisi iso verkosto ympärillään, jotta niitä tarttuvia aikuisia olisi mahdollisimman paljon. Ei ole yhtä keinoa, jolla lasten syrjään joutumista estetään, ja siihen keinojen rakentamiseen tarvitaan meitä kaikkia.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

15.17 **Sami Savio ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin tämä käsitte-lyssä oleva kansalaisaloite ottaa kantaa erittäin tärkeään asiaan, lasten ja nuorten syrjäytymiseen, ja osoitankin suuret kiitokset kaikille tämän kansalaisaloitteen allekirjoittajille.

Suuria ongelmia lapsille aiheuttavat muun muassa kiusaaminen ja erilaiset oppimisvaikeudet, ja niillä molemmilla on pitkäaikaisia vaikutuksia myös aikuiselämässä.

Valitettavasti joissakin peruskouluissa on tämän uuden opetussuunnitelman myötä luovuttu perinteisistä luokkahuoneista ja siirrytty itseoppimiseen avoimissa tiloissa. Häiriötekijöiden moninkertaistuttua oppilaille on jouduttu jakamaan jopa kuulosuojaimia, ja mielestäni tämä ei voi jatkua.

Päätäjien tulee ehdottomasti varmistaa, ettei alakoululaisten tarvitse oppia perustietoa ja -taitoa omin avuin. Ellei tästä pystytä [Puhemies koputtaa] pitämään huolta, niin häviöjiä ovat varsinkin hiljaiset ja oppimisvaikeuksista kärsivät lapset.

15.18 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olin jo opettajan työn jättänyt ja siirtynyt eduskuntaan, kun sain vieraakseni nuoren, joka kertoi hyvin lohduttoman tarinan. Kuuntelin tätä koulukiusatun tarinaa hyvin pitkään, ja vasta tarinan loppupuolella minulle selvisi, että kiusaaja ei ollutkaan kaveri, vaan se oli opettaja. Pitää muistaa, että kiusaaja saattaa olla myös aikuinen, ja näiden toimenpiteiden pitää olla sellaisia, että niillä voidaan puuttua kaikkeen kiusaamiseen koulussa, on kiusaaja lapsi, aikuinen tai kuka tahansa, joissain tapauksissa siis myös opettaja.

Olemme kuulleet paljon kauniita puheita, tärkeitä puheita. Annan neljä toimenpidettä: Tehkää opettajarekisteri koulutetuille opettajille, vahvistakaa sitä. Tehkää opettajamitoitus, riittävän pienet opetusryhmät. Koulukiusaaminen kirjattava lakiin rikokseksi. Ja neljäntenä, tehkää Ruotsin mallin mukainen toimenpide, jossa voi saada koulukiusattu korvausta, jos kunta tai opetuksen järjestäjä [Puhemies koputtaa] ei ole tehnyt riittävästi sen eteen töitä.

15.20 **Hussein al-Taae sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ehkä mainita aiheen, joka ei ole kunnolla tullut esiin — hieman siitä on täällä kyllä vihjattu — joka liittyy tähän kiusaajan tilanteeseen. Usein kiusaaja, siis lapsi, on itse kiusattu. Hän on kiusattu siinä mielessä, että perhe kotona toiseuttaa ihmisiä käytöksellään, jolloin lapsi vie tämän käytöksen myöskin kouluun. Siksi koen, että tämä aloite on tärkeä. Se on tärkeä siksi, että nyt terapeutti voi kokonaisvaltaisesti katsoa sen perheen tilannetta ja mahdollisesti siten puuttua siihen.

Mutta samanaikaisesti opettajat ovat olleet jo pitkään sitä mieltä, että nykyinen kolmiportainen tuki ja siihen annetut resurssit eivät itse asiassa riitä. Noin 3 prosenttia pitää tätä nykyistä mallia riittävästi resursoituna, ja sen vuoksi jo nykyisellään olevalla lailla, jos siihen laitettaisiin oikeat resurssit, todennäköisesti juurisyyhyn eli syrjäytymiseen ja syrjäyttämiseen voitaisiin puuttua. — Kiitos.

15.21 **Lulu Ranne ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos aloitteesta. Matalan kynnyksen apu ilman leimautumispelkoa on tässä se kaikkein keskeisin asia. Toinen asia on, että apua annetaan ihan sieltä varhaislapsuudesta, että meillä olisi riittävää tukea jo päiväkodeissa, neuvoloissa, että sinne tulisivat perhetyöntekijät ja että heidän avullaan lapset ja perheet kokonaisuudessaan saisivat sitten sitä ohjattua tukea laajemmin.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Inklusio on noussut täällä esiin, ja toivoisin, että nyt hallitus myöskin huomioi inklusion tuomat ongelmat. Meillä on sen myötä tullut suuria ryhmiä, meillä ei ole kunnan erityisluokkia, ja kysynkin nyt hallitukselta: aikooko hallitus puuttua näihin inklusion synnyttämiin ongelmiin? Avoimet oppimisympäristöt, niin kuin edustaja Savio täällä nosti esiin, ovat myös yksi toimi, joka aiheuttaa ongelmia lapsille.

15.22 **Pia Kauma kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla oli mahdollisuus vieraillla Vantaalla Koivukylän koulussa, jossa oli erityinen luokka sellaisille lapsille, jotka eivät enää käy koulua. Heidät oli siis ikään kuin käsin poimimalla kotoa haettu sinne luokalle, jotta he kävisivät peruskoulunsa loppuun. Kun jututin näitä nuoria, niin heillä kaililla oli taustalla koulukiusaamista, joka oli alkanut jo ala-asteella. Mieleeni tuli silloin muun muassa se, että mistä johtuu se, että usein juuri se kiusaaja saa jäädä sinne kouluun mutta sitten kiusattu on se, joka joutuu kärsimään. Tämä on sellainen kysymys, jota toivoisin, että myöskin opetusministeriössä pohdittaisiin, ja sitä, millä tavalla tähän voitaisiin puuttua. Koska se, että se kiusaaja saa jäädä mutta kiusattu siirtyy, antaa ikään kuin vääränlaisen viestin myöskin siellä luokassa ja koko kouluyhteisössä, että jotain vikaa on siinä henkilössä, joka joutuu siirtymään. Me palaamme tavallaan samaan problematiikkaan, [Puhemies koputtaa] minkä edustaja Petelius hyvin nosti esiin. Onko kyseessä syrjäytynyt vai syrjäytetty?

15.23 **Kim Berg sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan myös omalta osaltani kiittää hyvästä aloitteesta. Täällä on hyvin salissa tuotu esille se, että vastuu koulukiusaamisen poistamisesta on meillä aikuisilla ja jokaisella lapsella ja nuorella täytyy olla vähintäänkin se yksi turvallinen aikuinen, kenenkä puoleen kääntyä.

Haluan nostaa esille myös sellaisen tärkeän asian, mitä täällä ei ole käsitelty: sen nuorten oman roolin koulukiusaamiskulttuurin kitkemisessä. Olen kotikaupungissani Vaasassa huomannut, että paljon on myös merkitystä sillä, että nuoret itse puhuvat sen puolesta, että kiusaaminen ei ole hyväksytty asia. Esimerkiksi nuorisovaltuutettujen mukaan ottaminen erilaisiin tempauksiin ja sen esimerkin näyttäminen kanssakoululaisille on sellainen asia, millä on ollut todella hyviä vaikutuksia.

15.24 **Sheikki Laakso ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Muutama edustaja on vähän kommentissaan antanut sellaista kuvaa, että tällaista uutta järjestelmää ei tarvita, mutta minä kuitenkin korostaisin sitä, että näillä liipalaapa-ryhmillä ja palavereilla ei vuosikymmeniin ole saatu mitään aikaiseksi. Kaikennäköisiä opetussuunnitelmia on tehty tässäkin salissa vaikka kuinka monia, ja aina on tarkoituksena kuitenkin se asia, että saataisiin tämä asia maaliin. Tämä Keravan kokeilu on kuitenkin uusi, rohkaiseva tapa, mikä on ollut vähän erilainen kuin aikaisemmin, ja kun jokainen katsoo niitä esityksessä olevia tuloksia, niin siitä sen huomaa.

Ainoa asia vain, mikä tietysti tässäkin jutussa on, on se, etteivät henkilökoulutusvaatimukset olisi se este, koska tilanne on se, että se syrjäytynyt nuori tai koulukiusattu nuori ei tarvitse mitään koulutettua ihmistä, vaan hän tarvitsee sen, kuka huomaa sen ongelman, [Puhemies koputtaa] koska hyvin harvoin sitä itse uskalletaan kertoa.

15.25 **Matias Marttinen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan on tarpeen kiittää aloitteentekijöitä tästä tärkeästä aloitteesta, vaikka täällä mielestäni kyllä edus-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

taja Gustafsson käytti siinä mielessä ihan hyvän puheenvuoron sen osalta, että meillä on kuitenkin koulussa jo opettajat, oppilashuollon edustajat, koulunkäyntiavustajat ja terveydenhoitajat.

En ole aivan varma siitä, saadaanko näitä ongelmia ratkaistua sillä, että kouluihin tuodaan jälleen yksi uusi ammattiryhmä. Voi olla näin, mutta mielestäni olisi kuitenkin ennen sitä järkevämpää käydä läpi ensinnäkin lainsäädäntö, että tietojen kulku sujuu eri ammattilaisten välillä ja että opettajilla on mahdollisuus tehdä sitä työtä, mihin heidät on palkattu. Täällä edustaja Al-Tae käytti erinomaisen puheenvuoron siitä, minkätyyppisiä ongelmia liittyy esimerkiksi kolmiportaisen tuen toimintaan ja inklusioon. Tästä mielelläni kuulisin opetusministeriltä myös näkemyksiä, [Puhemies koputtaa] että miten näiden osalta aiotaan toimia.

15.26 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kansalaisaloitteessa puututaan todella tärkeään suomalaisen yhteiskunnan ongelmaan, ja olen siitä tyytyväinen.

Helsingin Sanomat säväytti suomalaisia 3. maaliskuuta julkaisemalla ekonomisti Sixten Korkmanin ja akatemiaprofessori Kai Kailan yhteisen kirjoituksen kahdella sivulla: ”Köyhyys aiheuttaa lapsille toksista stressiä”. Se oli todella kovan luokan kirjoitus, joka osoitti sen, että kahden ensimmäisen elinvuoden aikana köyhyydessä eläminen — mihin he laskevat kuuluvat 10 prosenttia Suomen lapsista, noin 120 000 lasta — aiheuttaa tai voi aiheuttaa pysyviä muutoksia aivoissa, mikä sitten myöhemmässä elämässä haittaa pärjäämistä ja selviytymistä. Tämä on tietysti eri asia kuin koulukiusaaminen, mutta nämä kaikki liittyvät toisiinsa, ja nyt kun olen kuunnellut tätä erinomaisen hyvää keskustelua, [Puhemies koputtaa] en voi ajatella muuta kuin että eduskunnan täytyy todella yhdistää voimat tämän kaikkein tärkeimmän asian, lapsiperheiden hyvän, turvallisen tulevaisuuden, puolesta. Meidän tulee [Puhemies koputtaa] priorisoida lapset Suomessa.

15.28 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä itse koen, että näillä erilaisilla istunnoilla, missä eri ammattilaisia on koolla, on saatu paljon aikaan. Vihdosta viimein edes istuvat saman pöydän ääressä niin sosiaalipalvelun kuin koulutoimen edustajat. Sitä pitää kehittää, mutta nämä kaikki vaativat resursseja lisää. Meillä on hyviä malleja — esimerkiksi tämä Kiva Koulu -ohjelma on ollut erittäin hyvä ja otettu hyvin käyttöön — ja näitä pitää kehittää entisestään.

Sen lisäksi on hienoa, että nyt hallitus puuttuu tähän: Kun meillä tulevat nämä osaamisen ja oppimisen tiekartta ja laatu- ja tasa-arvo-ohjelma perusopetukseen, niin siellä haetaan niitä ratkaisuja, joilla pystytään puuttumaan näihin ongelmiin. Ennen kuin siis keksitään uusia ratkaisuja, niin kannattaa läpikäydä ne, mitä meillä on tehty, juuri sen takia, että meillä elämä ei olisi pelkkää hankehumpppaa tai sitä, että hypitään erilaisista malleista toiseen, vaan katsotaan se pohja, jolle me olemme rakentaneet, vahvistetaan sitä ja sillä tavalla huolehditaan, että meidän lapset ja nuoret voivat entistä paremmin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Annan vielä puheenvuoron edustaja Kuposelle, ja sen jälkeen ministeri Andersson.

15.29 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on nyt puhuttu paljon kiusaamisesta, ja sitä tuossa aloitteessa myös oli paljon.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Täytyy muistaa, että tässä pilotissa koko oppimisympäristö parani merkittävästi kaikille oppilaille ja kouluhenkilökunnalle ja myös opettajat saivat kaipaamaansa apua, koska osa heistä on todella ääri rajoilla. Kun tätä pilottia lähdettiin tekemään, niin totta kai sieltä löytyi muutama opettaja, jotka ihmettelivät, että mikä tämä on ja ei tänne tämmöistä ja näin, mutta juuri nämä opettajat olivat tämän puolen vuoden jälkeen ensimmäisenä, että he haluavat, että tämä jatkuu, ja he ovat saaneet tästä paljon apua. Täällä edustajat Ovaska ja Lehto puhuivat tästä helposti lähestyttävästä, että tämä ihminen kiertelisi siellä. Se voi kuulostaa aika hassulta, mutta tässä me olemme juuri siinä asiassa, mikä oikeasti toimi tässä pilotissa. Siellä oli esimerkiksi yksi nuori oppilas, joka oli todella vaikeassa tilanteessa, ei ystävviä, ei mitään, mutta hän just parin viikon jälkeen tuli itse juttelemaan tälle henkilölle, joka siellä oli. Jos me saamme tämmöisiä yksittäisiä lapsia [Puhemies koputtaa] parannettua tämmöisellä, niin tämä maksaa itsensä todella nopeasti takaisin. — Kiitos paljon.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt ministeri Andersson, kolme minuuttia, ja sen jälkeen siirrytään puhujalistaan.

15.30 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Katsotaan, mihin aika tällä kertaa riittää. Lähdetään ensinnäkin liikkeelle siitä keskustelusta, mitä nyt on käyty, tavaltaan niistä resursseista, mitä kouluissa tarvitaan ja miten niitä kannattaa käyttää oppilaiden tuen varmistamiseksi ja myöskin koulukiusaamisen estämiseksi.

Minä näen itse, että meillä on tarvetta vahvistaa olemassa olevien palveluiden resursointia eli huolehtia siitä, että niiden aikuisten, jotka jo ovat niissä kouluissa ja siellä työskentelevät, toimintaedellytykset paranevat. Kuten tässä on todettu, niin meillä on aika isoja alueellisia eroja, mitä tulee oppilas- ja opiskelijahuollon palveluihin. Joillakin kuraattoreilla tai psykologeilla voi olla yksi toimipiste, jossa toimii, toisella voi olla 12. Oppilasmäärät per työntekijä saattavat vaihdella 700:sta 2 000:een. Tästä syystä hallitus nyt vahvistaa oppilas- ja opiskelijahuollon palveluita tämän vaalikauden aikana 29 miljoonalla, eli sillä pystytään vahvistamaan sitä perustyötä, mitä tehdään.

Sen rinnalla suomalaisissa kouluissa on jo yleistymässä erilaisia moniammatillisia toimintamalleja. Tässä on kuntakohtaisia eroja, ja ainakin oma näkemykseni on, että on ehkä hyväkin, että on kuntakohtaisia eroja, koska ne koulutkin voivat olla aika erilaisia ja ne tarpeet voivat vaihdella: Joissakin kouluissa on ehkä tarvetta nuorisotyöntekijöille. Toisissa kouluissa voi olla tarvetta koulumummoille ja -vaareille. Monissa kaupungeissa on jo kehitetty tätä, mihin edustaja Juvonen viittasi, eli psykiatrisen puolen työntekijöitä käytetään. Seinäjoella kun vierailin, niin siellä kerrottiin, että he käyttävät perhetyöntekijöitä kouluissa. Tämä on varsin hyvää kehitystä omasta mielestäni, koska se tarkoittaa myöskin sitä, että tuodaan tuki sinne, missä ne tukea tarvitsevat nuoret myöskin ovat. Mutta minä itse kyllä jättäisin alueellista harkintavaltaa kunnille ja koulutuksenjärjestäjille sen suhteen, mikä on missäkin se toimivin malli.

Suomen Islannin mallia ollaan edistämässä. Valmistelu on käynnissä, ja vuonna 2021 pitäisi olla koko maassa toiminnassa, ja siinä on tavoitteena juurikin edistää nuorten hyvinvointia tarjoamalla entistä useammalle mahdollisuuksia harrastaa, myöskin kohtuulliseen hintaan.

Inklusiota ja kolmeportaista tuki- ja erityisopetusta tullaan selvittämään perusopetuksen laadun ja tasa-arvon hankkeen puitteissa. Oma näkemykseni on se, että inklusion ajattelussa ei ole mitään ongelmaa — siis se ajatteluhan lähtee siitä, että myöskin erityistä tu-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

kea tarvitsevilla oppilailla on oikeus saada sitä tukea omassa lähikoulussaan. Ongelma sen sijaan on se, että tätä on toteutettu tilanteessa, jossa kunnissa on säästetty lähes kymmenen vuotta putkeen, ja se näkyy siinä, ettei olla pystytty riittävästi turvaamaan erityisopetuksen, rinnakkaisopetuksen ja pienryhmäopetuksen resursseja tässä samassa yhteydessä.

Viimeisenä seksuaalinen ahdistelu ja häirintä, erittäin tärkeä. Siinä on Opetushallitus jo aloittanut työtä. Siinäkin on panostettu tähän tiedon tuotantoon, eli miten voidaan tukea kasvatustyötä tekeviä tähän ongelmaan puuttumiseksi. Sen lisäksi hallitusohjelmassa lukee, että tullaan tekemään tasa-arvosuunnitelmista velvoittavia kaikilla koulutusasteilla, ja siinä sitten on tarkoitus myöskin tähän puuttua.

Lopuksi totean, että vakavissa kiusaamistapauksissa voi olla kyse sellaisesta henkisestä ja fyysisestä väkivallasta, joka tosiaan jo tälläkin hetkellä täyttää rikosten tunnusmerkistöä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Siirrytään puhujalistaan. — Edustaja Kiuru.

15.34 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Vielä vähän laajemmin jatkan tästä, mitä tuossa äsken lyhyesti sain esittää.

Ensinnäkin vielä kiitos aloitteesta. Tämä käsitteistö, ”syrjäytyminen” ja ”syrjäyttämisen”, oli hyvä huomio. Kukaan ei varmasti halua itse syrjäytyä, mutta jos syrjäytetään ja tekijä on toisaalla, niin kohde voi syrjäytyä, eli tässä kannattaa kyllä tietysti vähän pitää mielessä käsitteet, kuka on subjekti ja kuka on objekti. Se, että joutuu syrjäytetyksi, vaikuttaa varmasti koko iän enemmän tai vähemmän riippuen siitä, kuinka intensiivistä se on ollut ja kuinka pitkään kestänyttä.

Haluan erityisesti kiinnittää huomiota opettajan rooliin. Niin kuin täällä on sanottu, niin jo yksi aikuinen saattaa riittää ja pelastaa lapsen tulevaisuuden, ja se yksi aikuinen saattaa myös olla opettaja. Opettajan vastuu ja mahdollisuudet ja paineet ovat kyllä melkoiset tässä — ei voi sanoa, että siinä työssä helpolla pääsisi. Vastuu nuorista ihmisistä, lapsista: ei oikeastaan kovempaa vastuuta ihmisellä voi ollakaan.

Se, mihin itse näin jälkeenpäin olen kiinnittänyt huomiota, liittyy nimenomaan opettajankoulutukseen. 80-luvulla, kun aineenopettajan koulutuksen sain ja viisi vuotta sitä koulutusta kävin, ei sanallakaan, ei yhdellä oppikirjallakaan eikä missään keskustelussa tuotu esiin syrjäytymiseen, syrjäyttämiseen ja kiusaamiseen liittyviä asioita ja sitä, miten niihin tulisi puuttua ihan konkreettisesti. Erilaisista oppimisteorioista, -käsityksistä puhuttiin kyllä opintoviikkotolkulla, ja ne kyllä tulivat tutuksi, mutta siihen osaamiseen, mitä vastavalmistunut opettaja kentällä tarvitsee, valmiudet ovat kyllä — ainakin silloin olivat — heikot. Toivottavasti se on nyt parantunut, ja niin kuin tässä ministeriön loppuraportissa todetaan, niin ainakin täydennyskoulutuksessa tämä pitää laittaa painopistealueeksi. Toivottavasti näin käy.

Minä edelleen nostan tästä ministeriön loppuraportista muutaman kohdan ja lainauksen. Täällä on kehittämissuunnitelmana: ”Käynnistetään tutkimus siitä, minkälaisia keinoja opettajat ja rehtorit käyttävät koulujen ja oppilaitosten työrauhan turvaamiseksi ja sen palauttamiseksi.” Jokainen meistä tietää ja muistaa omalta kouluajaltaan, että oli opettajia, joiden tunnilla oli hyvä työrauha. Opettajalla oli vahva auktoriteetti, joka saattoi syntyä ihan luontaisella tavalla ilman pakottamista. Sitä auktoriteettia vain oli, oppilaat sitä kunnioittivat. Toisilla opettajilla sitä oli sitten vähemmän ja työrauhaongelmia sitä myöten enemmän. Sama koskee myös kiusaamisasioita, eli on varmasti opettajia, jotka ovat sensitiivisempiä huomaamaan ongelmat, ovat taitavampia luonnostaan puuttumaan niihin, keksivät

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

nopeasti keinot, miten asiaan voidaan tarttua, ja toisilla ei sitten ehkä ole niin paljon sitä valmiutta. Niin kuin tässä loppuraportissa sanotaan, niin koulutusta siihen suuntaan pitää lisätä.

Otan sieltä vielä lopuksi kehittämisehdotuksen 20, jossa sanotaan: ”Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee tutkittuun tietoon perustuvan selvityksen koulujen työrauhaa edistävästä keinoista.” Vähän myöhemmin sanotaan: ”Tällä hetkellä Suomessa asiasta ei ole tutkittua tietoa.” Voitteko uskoa, että meillä on monenlaista koulutusta, monenlaista osaamista ja hallitusohjelmissa — viime hallitusohjelmassa, ja taitaa olla tässäkin — sanotaan, että Suomea johdetaan tutkitulla tiedolla, mutta meillä ei ole selvitystä eikä tutkimusta siitä, miten työrauhaa voidaan edistää? Jos ei ole tutkittua tietoa, niin miten sitä tietoa ja oppia voidaan esimerkiksi opettajiksi opiskeleville sitten antaa? Jos tästä loppuraportista jotain oppia erityisesti haluan nostaa, niin se on nimenomaan tämä, että valmiuksia opettajille lisää, ihan konkreettista, miten tehdään, miten puututaan, miten annetaan apua. Nämä behavioristiset ynnä muut oppimiskäsitykset ovat tärkeitä, mutta sitten kun ollaan siellä luokan edessä ja tilanne on päällä, niin ne eivät sitten välttämättä enää auta.

Vielä nostan yhden asian, mikä täällä yhdessä puheenvuorossa tuli, tai kahdessa, ja se on lukutaito. Tulevaisuusvaliokunta totesi viime vaalikaudella mietinnössään, että lukutaidossa erot ovat kasvamassa, ääripäät eriytyvät toisistaan ja kyky lukea ja tuottaa tekstiä, varsinkin vähän pidempää tekstiä, on hälyttävän nopeasti heikentynyt. Miksi tämä on tärkeää? Se on sen takia tärkeää, että jos oppilas on syrjäytetty, hän on kiusattu, niin lukutaito ja lukemisen ja kirjojen maailma voi olla se, joka pelastaa sen oppilaan mielenterveyden ja tulevaisuuden. Jos ei ole sitä lukutaitoakaan, tai riittävän hyvää lukutaitoa, niin mitä jää sen jälkeen jäljelle? Jää tämä some-maailma. Kun se some-maailma ei välttämättä ole sosiaalista viestintää vaan se on äärimmäisen epäsosiaalista viestintää, niin kyllä silloin lapsiparka on heikoilla. Lukutaito on sellainen taito, mitä vanhemmat, omaiset, lähipiiri voivat lapsille tarjota. Onneksi meillä on toimiva kirjastolaitos. Hyviin kirjoihin pääsee kiinni veloituksetta. Sen taidon opettaminen, kirjojen maailman opettaminen on yksi arvokkaimmista asioista, mitä vanhemmat voivat lapsilleen tarjota. — Kiitos.

15.41 Jukka Mäkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Lasten ja nuorten syrjäytyminen on yksi vakavimpia ongelmia suomalaisessa yhteiskunnassa. Siksi haluankin kiittää edustajakollegaani, Ari Koposta, tämän kansalaisaloitteen vireillepanosta. Osa lapsista ei saa kotoaan tarvittavia eväitä elämään. Siksi on tärkeää, että kouluihin saadaan terapeuttisen koulutuksen omaava helposti lähestyttävä aikuinen. Tämä Keravan alakoulun kokeilu viime vuoden keväältä osoitti, että tällaisen ammattilaisen läsnäolo ja saatavuus koulupäivän aikana lisäsi niin lasten kuin opettajienkin hyvinvointia ja yhteishenkeä.

Elämän alkutaipaleella saatu tuki ja turva lisäävät tasapainoisten aikuisten määrää tulevaisuudessa. Lasten ja nuorten hyvinvointiin panostaminen tuottaa yksilölle inhimillistä pääomaa, joka kanavoituu myös yhteiskunnan hyväksi säästöinä esimerkiksi aikuisiän mielenterveyspalveluista. Kun asioihin puututaan tarpeeksi ajoissa ja lapsen hyvinvointi otetaan keskiöön kouluissamme, niin silloin yhteiskunta tekee parhaansa meidän kaikkien lasten eteen. Perheiden roolia ei kuitenkaan sovi unohtaa, sillä koulu ei voi korvata vanhempien vastuuta omista lapsistaan.

Arvoisa puhemies! Itseäni jännittää jo etukäteen, löytyykö meiltä rahaa tähän mainioon aloitteeseen.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

15.43 **Pasi Kivisaari kesk:** Arvoisa herra puhemies! Aloitteessa ehdotetaan, että lasten ja nuorten tukea erityisesti kouluissa ja oppilaitoksissa vahvistettaisiin lisäämällä lakiin velvoite terapeutit valmiudet omaavan aikuisen palkkaamiseksi jokaiseen Suomen alakouluun. Aloitteetextissä mainitaan muun muassa koulukiusaaminen, syrjäytymisen uhka, riittävä aikuisten tuki ja opettajien mahdollisuus keskittyä opettamiseen. Kansalaisaloitteen tavoite on mitä kannatettavin. Pelkästään aloitteen otsikko, ”Lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttuminen alakouluissa”, on viestiltään selkeä. Sitä todella kuuluisi tehdä entistä voimakkaammin.

Olen itse työskennellyt alakoulussa 20 vuoden ajan, josta viimeiset kymmenen vuotta lähes 300 oppilaan alakoulun rehtorina. Tunnen alan ja tiedän, mitä etulinjassa tapahtuu. Siellä tapahtuu valtavasti hyviä asioita, päivittäisiä sankaritekoja. Joka päivä joku oppii lukemaan, joka päivä joku oppii kirjoittamaan, joka päivä opitaan odottamaan omaa vuoroa, joka päivä joku sanoo kauniin lauseen toiselle, joka päivä opettaja opettaa, joka päivä lapsi oppii. Kouluissa tehdään siis sankaritekoja joka ikinen päivä. Sankaritekojen ohella tapahtuu muutakin. Pienten ihmisten maailmassa, jossa elämää opetellaan, tapahtuu myös sellaista, mitä kansalaisaloite osuvasti kuvaa. Kouluissa eletään, kuten ihmisten elämässä muutenkin, epätäydellisessä maailmassa. Kouluissa tapahtuu kiusaamista, kouluissa tapahtuu syrjäytymisen ensiaskeleita, kouluissa esiintyy aikuisen ihmisen vajetta, kouluissa esiintyy riittämättömyyttä. Sitä epätäydellisyyttä vastaan pitää toimia.

Kansalaisaloitteessa on keinoksi nostettu lakivelvoite palkata alakouluihin terapeutit valmiudet omaavia ammattilaisia. Tavoite on varsin hyvä. Sen ydin on tuoda koulutettua osaamista ja lisäresurssia alati haasteellisempaan koulumaailmaan. Kansalaisaloitteessa mainitun Keravan esimerkin ohella nostaisin esiin myös toisen mallin, Seinäjoen mallin. Seinäjoen mallissa sairaalakoulun johtajan työajasta osa on suunnattu kouluissa tapahtuvaan kenttätyöhön, jossa alan ammattilainen sparraa opettajia, jotka kipuilevat oirehtivien lasten kanssa. Mallilla on kyetty pysäyttämään väärään suuntaan kulkevia junia. Opettajat ovat saaneet rinnalleen ihmisen, jolla on kyky ja aika toimia vierellä. Rohkaisevia kokemuksia on siis jo olemassa.

Alakoulussa tapahtuviin epätäydellisyyksiin ja kansalaisaloitteessa mainittuun syrjäytymiskehityksen pysäyttämiseen ei ole olemassa yhtä hokkuspokkuskkeinoja. Keinoja kuitenkin on, eikä kenenkään pidä juosta niitä pakoon. Esimerkiksi tulisi kriittiseen sävyyn tarkastella erityisopetuslainsäädännön ja siihen sisältyvän inklusion toimivuutta sekä siihen kohdennettujen resurssien riittävyyttä sekä lisätä resursseja samanaikaisopetukseen, erityisopetukseen ja oppilaanohjaukseen. Keinoja siis on, eikä elävä elämä ole rakettitiedettä. Kyse on loppujen lopuksi vain muutamasta ydinasiasta: 1) Onko lasten maailmassa työskentelemässä riittävä määrä moniammatillista osaamista? 2) Onko olemassa joku, jolla on aikaa kysyä, mitä lapselle kuuluu? 3) Annettaanko kouluille työrauha keskittyä oleelliseen? Se oleellinen on esimerkiksi sitä, että kouluissa olisi aikaa opettaa sanat ”kiitos”, ”anteeksi” ja ”ole hyvä”. Se oleellinen on sitä, ettemme jatkuvasti riko sitä, mikä ei ole rikki. Se oleellinen on sitä, onnistummeko opettamaan lapsille, mikä on oikein ja mikä on väärin.

Arvoisa puhemies! Opetushallitus laatii parhaillaan kiusaamisen vastaisen työn opasta, mikä sisältää myöskin nettikiusaamisen. Se on hyvä asia. Kouluissa täytyy olla nyt ja aina nollatoleranssi kiusaamiselle. Huomiota tulee kiinnittää myös lasten ja nuorten kanssa työskentelevän henkilöstön, niin opettajien kuin muidenkin ammattilaisten, osaamisen kehittämiseen, jaksamiseen ja hyvinvointiin. Siitä se lähtee. Ei tämä niin monimutkaista kui-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

tenkaan ole. Ja vielä kun pakettiin lisätään opetustilojen toimivuus ja terveellisyys, ollaan jo kovin pitkällä.

Tietoisuus ja ymmärrys elävästä elämästä, siitä, mitä meidän kouluissa tapahtuu, on meidän kaikkien päättäjien keskeinen ydintehtävä. Kouluissa kohdataan joka ikinen päivä ihminen. Siksi siellä ei saisi tupeksia. Olisi myös varsin viisasta, että koulumaailmaan liittyvistä haasteista, vaikkapa niistä, joita kansalaisaloite ansiokkaasti kuvaa, kyettäisiin keskustelemaan rakentavasti. Keskittyisimme siis keskustelemaan ratkaisuista, emme siitä, kuka on syyllinen mihinkin. Suomalaisen perusopetuksen, alakoulujen, lukuisat hyvät tapahtumat ovat kaikkien meidän ansiota, ja ne lukuisat haasteet ovat meidän kaikkien haasteita.

Arvoisa puhemies! Aloitteen kohdalla on myös mietittävä — sekin on rehellistä todeta — miten se olisi ratkaistavissa taloudellisesta näkökulmasta. Pelkkä ilmoitusluonteinen asia se ei voi kunnille olla, jos valtiolla ei ole siihen ohjata rahaa. On kuitenkin totta, että yhdenkin syrjäytymisen estäminen millä tahansa keinolla on kovin suurta säästöä. Se on tosiasia.

Kiitän siis kansalaisaloitteen tekijöitä siitä, että he tuovat konkreettisen ehdotuksen pöytästä. He ovat hyvällä asialla. Kansalaisaloitteesta on kaikessa isossa kokonaisuudessa varmasti valjastettavissa malli, joka tukisi aloitteen pyrkimyksiä kohti parempaa koulua ja kohti inhimillisempää elämää.

15.51 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa herra puhemies! Niin kuin olemme jo tässä salissa monta kertaa hyvin kuulleet, tämä kansalaisaloite nostaa esille erittäin tärkeän ja päivänpolttavan asian, lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttumisen alakouluissa. Kiitos aloitteesta, joka kertoo siitä huolesta ja hädästäkin, jota meillä kouluissa tunnetaan. Tähän hätään meidän on ilman muuta vastattava. Miten me sen teemme? On ehdottoman selvää, että lasten ja nuorten koulussa saamaa tukea tulee vahvistaa. On ehdottoman hyvä, että keskustelemme nyt tästä asiasta laajasti ja eri näkökulmista.

Arvoisa puhemies! Kun avaan tämän muistikirjani, tablettini, näen kolmen alakouluikäisen lapseni ja esikoulua käyvän tyttärenti valokuvat. Millainen maa Suomi on tällä hetkellä näille lapsille? Millainen Suomi on meidän lapsillemme? Millainen se on maamme lapsille nyt ja tulevaisuudessa? Onpa meillä itsellämme alakouluikäisiä lapsia tai ei, silti meidän kaikkien edessä saisi päätöksiä tehdessä olla juuri lasten ja nuorten kuvat, se kysymys siitä, miten meidän päätöksemme vaikuttavat lapsiin ja nuoriin, ja siksi pidän erittäin tärkeänä, että hallitus on ohjelmassaan sitoutunut siihen, että päätösten vaikutukset lapsiin arvioidaan.

Tämä kansalaisaloite päättyy toteamukseen, että hyvinvoiva ja onnellinen nuoriso on Suomen kivijalka. Meidän on pyrittävä siihen, että ketään ei kiusata, ei kotona, ei koulussa, ei vapaa-aikana, ei somessa, ei työelämässä, ei politiikassakaan.

Arvoisa puhemies! Mielestäni on huomattava, että lapset ja nuoret toimivat meille aikuisille joskus kiusallisellakin tavalla peileinä. Meidän aikuisten on toimittava esimerkkeinä ja esikuvina lapsillemme. On aivan oikein, että pysähdymme miettimään ja tarkastelemaan myös omaa toimintaamme. Muutoin käy niin, että lapsia ja nuoria kasvattaessamme ikään kuin sokea sokeaa taluttaa.

Arvoisa puhemies! Kun lasten ja nuorten hyvinvoinnista puhutaan, on huomattava, että olemme yhteiskunnassa monista kauniista puheista huolimatta ikään kuin erään tarinan ihmiset. Joen vietäväksi oli joutunut ihminen, ja kaikki riensivät auttamaan häntä ylös vedges-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

tä. Ilo oli suuri, kun henkilö saatiin kuivalle maalle ja turvaan, mutta juuri ketään ei kiinnostanut lähteä katsomaan ylävirtaan, miksi tämä ihminen on veden varaan joutunut. Meidän katseemme on kiinnittynyt seurauksiin, mikä on ilman muuta hyvä ja tärkeä asia, mutta me olemme liian laajasti unohtaneet pureutua syihin. Meidän olisi siirrettävä tarmokkaasti ja päättäväisesti tukimuotojamme entistä painokkaammin korjaavista toimista ennaltaehkäiseviin palveluihin, paljon voimakkaammin kuin nykyään teemme — paljon voimakkaammin. Siksi olen tyytyväinen, että maamme hallitus on ohjelmassaan sitoutunut vahvistamaan monin tavoin lasten, nuorten ja perheiden ennaltaehkäiseviä palveluita sekä arvioimaan päätösten lapsivaikutuksia. Asiat eivät saa jäädä vain puheiksi, vaan niiden on näyttävä tekoina ripeästi ja tarmolla.

Myös lapsiperheiden köyhyys aiheuttaa suuria ongelmia, myöskin sitä syrjäytymistä ja syrjäyttämistä, josta olemme tänään kuulleet. Siksi on aivan erinomaista, että tietyistä kriittisistä huolimatta hallitus on ryhtynyt siihen, mikä on oikein ja kannatettavaa: kohentamaan perusturvaa sekä muun muassa opiskelijaperheiden toimeentuloa yksinhuoltajien ja monilapsisten perheiden lapsilisää korottamalla ja korottamalla pienimpiä vanhempainpäivärahoja.

Arvoisa puhemies! Lapsen ja nuoren elämässä koti ja perhe ovat kaiken lähtökohta. Koti on kaiken lähtökohta. Lapsen ja nuoren hyvinvointi pohjimmiltaan ja perimmiltään lähtee kodista. Tässä aloitteesta käydyssä keskustelussa ei juurikaan ole viitattu kotiin ja perheisiin. On syytä kysyä laajemminkin, olemmeko me jollakin tavalla siirtäneet liikaa vastuuta kodeista ja perheistä esimerkiksi varhaiskasvatukselle ja kouluille. Me voimme sijoittaa kouluihin psykologeja, kuraattoreita, terapeutteja. Me voimme laittaa niihin valtavat määrät rahaa, mutta jos me emme vahvista kotien ja perheiden hyvinvointia, niin tuolla tiellä ei ole loppua. Meidän on vahvistettava perheiden hyvinvointia lisäämällä lapsiperheiden kotipalvelua, vahvistamalla parisuhdetyötä, joista hallitusohjelmassa päätettiin, mutta samalla ehdottomasti me tarvitsemme kouluihinkin parempia edellytyksiä niin opettajille kuin muulle henkilökunnalle, jotta he kykenevät ennaltaehkäisemään kiusaamista ja tukemaan niitä lapsia ja nuoria, jotka tukea tarvitsevat.

Arvoisa puhemies! Tämä kansalaisaloite todella ansaitsee kiitokset siitä, että se nostaa esille erittäin tärkeän asian, meidän lasten ja nuorten hyvinvoinnin, ja on aiheuttanut jo nyt laajaa keskustelua ja erilaisia näkökulmia. Uskon, että kun meillä kaikilla yhdessä on halu ja tahto parantaa meidän lastemme hyvinvointia niin kodeissa kuin kouluissa, suunta on hyvä ja me pystymme siihen.

15.58 Matias Marttinen kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin vielä kiitos kansalaisaloitteen tekijöille ja edustaja Kuposelle tärkeän keskustelun käymisestä tässä isossa salissa.

Kansalaisaloite lasten ja nuorten syrjäytymisen ongelmiin puuttumisesta on erittäin ajankohtainen ja tärkeä. Nuoret ovat yhteiskuntamme kivijalka. Heidän hyvinvointinsa määrittää sen, miten yhteiskuntamme voi myös tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteessa esitetään, että voimaan tulisi saattaa laki, joka takaisi jokaiseen Suomen alakouluun terapeuttisia valmiuksia omaavan aikuisen. Olen yhtä mieltä aloitteen tekijöiden kanssa siitä, että koulutetut kasvatus- ja sosiaalialan ammattilaiset ovat koko koulumme tärkein osa. Olen myös yhtä mieltä siitä, että läsnä olevan aikuisen merkitys lapselle on valtavan suuri. Silti minusta lasten syrjäytymisen ehkäisemisessä huomio pitäisi kääntää pikemmin perusasioiden varmistamiseen koulussa: että jokainen lapsi saa hyvää opetusta, että opettajalla on aikaa jokaiselle oppilaalle ja että tukipal-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

velut, kuten oppilashuolto, toimivat koulussa, sillä tällä hetkellä joka kahdeksas peruskoulunsa päättävä poika ei esimerkiksi osaa lukea kunnolla — siis joka kahdeksas.

Oppimisen vaikeudet aiheuttavat pudokkuutta toisen asteen opinnoissa ja osaltaan vaikuttavat siihen, että nuori voi tippua kyydistä. Tähän kehitykseen meidän on puuttuttava.

Arvoisa puhemies! Saan paljon palautetta opettajilta siitä, miten vuosien aikana opettajien työmäärä on kasvanut. Vaikka perusopetuksessa ryhmäkoot ovat keskimäärin 20 oppilaan tuntumassa, on monia kuntia ja kouluja, joissa ryhmäkoot ovat huomattavan suuria. Moni opettaja on huolissaan myös erityisopetuksen kehnosta tilanteesta. Monessa kunnassa niin sanottu kolmiportainen tuki on vain sanoja paperilla, kun erityisen tuen oppilaita on sijoitettu yleisopetuksen ryhmiin ilman tarjottavaa tukea ja samalla erityisluokkia on lakkautettu. Tämä siitäkin huolimatta, että pienryhmässä erityistä tukea tarvitseva lapsi voisi saada helpommin tuen omaa oppimistaan varten.

Moni opettaja tuntee voimattomuutta, kun oma aika ei riitä luokkahuoneessa jokaiselle lapselle. Ongelmat ovat todellisia, jos koulussa on sekä erityisluokkia lakkautettu että samaan aikaan ryhmäkokoja suurennettu.

Parempien oppimistulosten ja lasten ja nuorten koulupolun turvaamisen kannalta on kaikkein tärkeintä, että lapsi saa opiskella sellaisessa ympäristössä, joka tukee hänen oppimistaan, ja että opettajalla on aikaa luokan jokaiselle oppilaalle. Silloin myös kiusaamiseen ja muihin mahdollisiin häiriöihin voidaan puuttua nykyistä paremmin.

Arvoisa puhemies! OAJ on pitänyt vahvasti esillä niin sanottua kolmiportaisen tuen uudistamista. Olen asiasta täysin samaa mieltä. OAJ:n kyselyyn vuonna 2017 vastanneista opettajista piti oppimisen tuen resursseja riittävänä 3 prosenttia vastaajista — siis 3 prosenttia vastaajista. Rohkaisen hallitusta puuttumaan erityisopetuksen tilaan voimakkaasti. Kyse on perusopetuksemme perustasta ja siitä, että jokainen lapsi saa hyvää opetusta. Riittävä tuki ja opetus koulutien aikana on myös paras tae sille, etteivät opinnot jää kesken toisella asteella ja ettei yksikään nuori menetä toivoaan.

Hallitusohjelmassa todetaan, että erityisopetuslainsäädännön toimivuutta ja siihen sisältyvän inklusion toimivuutta tarkastellaan. Tämä on tärkeä kirjaus, jonka toivon johtavan konkreettisiin muutoksiin myös lainsäädännössä. Kolmiportaisen tuen malli, jonka myötä yhä useampi erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi on sijoitettu yleisopetuksen ryhmään ilman riittäviä resursseja ja tukea, ei nykykäytännössä toimi.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tänään kansalaisaloitteen käsittelyssä pohdimme nimenomaan myös koulutuksen uudistamista. Monen opetusalan ammattilaisen viesti meille päättäjille on: palatkaa perusasioihin ja laittakaa ne kuntoon. Kun perusta on kunnossa, moni muu myöhempi ongelma voidaan koulussa siten välttää.

16.03 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Olin itse koulukiusattu. Kiusaaminen alkoi ala-asteella ja jatkui aina yläasteelle saakka. Tiedän siis henkilökohtaisesti, miltä tuntuu lähteä aamulla kouluun, kun itku kuristaa kurkkua ja vatsanpohjassa vääntää pelko. Tiedän, miltä tuntuu välitunnilla toivoa olevansa näkymätön ja vielä mennä varmuudeksi sinne nurkan taakse piiloon. Uskon, että monelle muullekin tässä salissa kiusaamiskokemukset ovat tuttuja. Koulukiusaaminen on vakava ongelma, ja siihen pitää puuttua välittömästi — heti, kun sitä havaitaan. Kiusaaminen voi pilata lapsen ja nuoren elämän vuosikausiksi tai pahimmillaan aivan loppuelämäksi. Minun kohdallani onneksi rinnalla säilyi läpi kaikkien kouluvuosien muutama hyvä ystävä. Näiden avulla selvisin ja itku muuttui ehkä sisuksi.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Nyt käsiteltävänä olevan kansalaisaloitteen perustavoite on erittäin hyvä. Se on jo osin lakiin kirjattu. Laissa sanotaan, että taataan kaikkien koululaisten oikeus oppimiseen sekä oikeus henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Kansalaisaloitteen keinoina esitetään laissa säädettäväksi, että jokaisessa alakoulussa olisi terapeutisia valmiuksia omaava aikuinen. Kyseinen henkilö pystyisi eheyttävään ja parantavaan lastensuojelutyöhön. Olen tästä aivan samaa mieltä. Olen samaa mieltä siitä, että ongelmiin pitää puuttua mahdollisimman varhain, jo päiväkotij- ja esikouluikässä. Puuttumista nimenomaan juurisyihin ja taustoihin tarvitaan myös kiusaajien kohdalla. Kiusaaminen voi myös olla oire, ja kiusaaja voi myös olla uhri.

Hallitusohjelmassa on useita kohtia, joissa pyritään tarttumaan lasten ja nuorten syrjäytymiseen. Ohjelman mukaan esimerkiksi valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman pääteemaksi on kirjattuna varhainen puuttuminen lasten ja nuorten syrjäytymiseen ja perusopetuksessa käynnistetään laatu- ja tasa-arvo-ohjelma oppimistulosten parantamiseksi ja eriarvoisuuden vähentämiseksi. Hallitusohjelman mukaan kouluissa on nollatoleranssi sekä kiusaamiselle että rasismille. Kiusaamiseen puuttumiseksi ja yksinäisyyden vähentämiseksi laaditaan toimenpideohjelma, ja oppilaitosten henkilöstölle sekä oppilaille ja opiskelijoille tarjotaan koulutusta kiusaamisen tunnistamiseen ja myös siihen puuttumiseen.

Lasten ja nuorten ongelmat ovat useimmiten heijastumia perheistä. Vanhemmuus on vaativa laji. Uupunut ja omien ongelmiensa kanssa painiskeleva vanhempi ei välttämättä jaksa tai itse asiassa omalta pahalta ololtaan ei edes huomaa oman lapsensa pahaa oloa. Avun hakemiseen voi myös olla liian korkea kynnyks.

Hallitusohjelman mukaan perheitä tuetaan monin tavoin. Ohjelman mukaan yhteiskunnassa on muun muassa edistettävä yhteiskunnan lapsi- ja perheystävällisyyttä, arvioitava päätösten lapsivaikutukset ja edistettävä lapsibudjetoimia, kehitettävä matalan kynnyksen perhekeskuksia ja neuvolatoimintaa perheitä tukemaan, helpotettava lapsiperheiden kotipalveluiden saatavuutta, vähennettävä lapsiperheköyhyyttä, ehkäistävä perheväkivaltaa ja torjuttava ennalta sekä parannettava päihdeäitien palveluita.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa on monia hyviä kirjauksia lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, koulurauhan turvaamiseksi, kiusaamiseen puuttumiseksi, lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi ja syrjäytymisen vähentämiseksi sekä myös perheiden tukemiseksi. Nämä toimet tukevat lasten ja nuorten asettumista yhteiskuntaan nykyistä paremmin, ja tälle meillä on todellakin tarve.

Meidän on kuitenkin aikuisina ihmisinä ymmärrettävä ja muistettava, että myös oma toimintamme antaa esimerkin lapsille ja nuorille. Se, kuinka me kohtelemme toisiamme töissä, harrastuksissa — puhumattakaan nykyisestä raadollisesta somemaailmasta ja siellä käytävistä keskusteluista — antaa esimerkin ja myös valtuuden lapsille toimia samoin. Heidän toimintakentänsä tosin on sitten se päiväkoti ja koulu.

Haluan todellakin kiittää tästä kansalaisaloitteesta.

16.08 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut paikallaolijat! Olemme tänään jälleen kerran tärkeän aiheen parissa. Itse asiassa tätä keskustelua kun kuuntelin, niin laitoin itselleni ylös, että olemme kuulleet jälleen paljon hyviä puheita. Valitettavasti tuntuu siltä, että tämän asian ympärillä kerta toisensa jälkeen kuulemme tässä salissa hyviä puheita, mutta ne aidot teot, jotka puuttuisivat tähän isoon ongelmaan, ovat aika pitkälti puuttuneet. Niitä on tänään näissä hyvissä puheenvuoroissa tullut

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

esille, on tuotu erinomaisia konkreettisia esityksiä, niin kuin myös tämä edustaja Koposen liikkeelle laittama kansalaisaloite esittää. Mutta nyt niitä pitäisi pystyä viemään myös sinne arkeen määrätietoisemmin ottein.

Totesin tuossa aiemmin yhden tarinan, joka minut monella tavalla pysäytti. Se oli siis tarina, jossa nuori tuli minulle, silloin jo opettajan työstä kansanedustajaksi siirtyneenä, kertomaan kiusaamisesta. Kuuntelin hänen lohdutonta tarinaansa ja olin järkyttynyt kuulemastani, mutta vielä järkyttyneempi siinä vaiheessa, kun kuulin, että kiusaaja olikin opettaja. Tämä on yksi asia, joka pitää tässä isossa keskustelussa tunnustaa ja tunnistaa. Uskallan tämän opettajana nimenomaan sanoa, ja ei kukaan opettaja toista opettajaa ole suojaamassa, jos tällaiseen hän syyllistyy.

Perusopetuslain 29 §:n, lukiolain 21 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n nojalla oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Nämä lait velvoittavat jo tällä hetkellä kuntia, kouluja ja oppilaitoksia huolehtimaan väkivallan ja koulukiusaamisen estämisestä kouluissa ja oppilaitoksissa. Erilaisia hankkeita ja toimintamalleja on myös luotu. On Kiva Koulu -hanketta ollut, on erilaisia ei kiusata -tempauksia ja monia muita. Tänäkin olemme kuulleet, mitä uusia toimenpidekokonaisuuksia ja -oppaita jälleen valmistellaan. Kaikilla näillä on saatu hyviä tuloksia aikaan, mutta ei todellakaan riittävästi. Kiusaamisen nollatoleranssi on vielä kaukana ja vain kaunis lupaus lapsille ja nuorillemme.

Itse entisenä opettajana tiedän ja tunnen ongelman enemmän kuin hyvin. Teinkin opettajana toimiessani paljon sen eteen, että ainakaan minun luokissani ei olisi kiusaamista ilmennyt, ja uskallan kuitenkin sanoa, että varmasti jotkut kaikista huolimatta kiusaamista joutuivat kouluvuosiensa aikana kokemaan. Sitä on, kuulkaa, niin monenlaista, ja osa on vain mahdotontakin opettajan huomata. Yksi ihan keskeinen ongelma on itse asiassa se, että ei ole edes aivan selvää määritelmää sille, mikä on koulukiusaamista. Eroaako se tavallisesta kiusaamisesta? Ainakin se voi olla sekä fyysistä että yhtä hyvin henkistäkin mutta myös yksin jättämistä, eristämistä ynnä muuta sellaista. Ja niin kuin edellä totesin, joskus opettajanakin olin voimaton, kun joku jäi leikkien ja tekemisen ulkopuolelle. Kaveriksi ei ketään voinut pakottaa. Ohjeeni olikin, että kaikkien kaveri ei tarvitse olla, mutta kaikkien kanssa täytyy tulla toimeen. Se ulos jättäminen oli itse asiassa kiusaamisen muodoista fyysisen kiusaamisen jälkeen yksi julmimpia.

Kouluissa on myös tilanteita, missä kiusattu ei uskalla kertoa kiusaamisesta, ja tilanteita, missä kertominen siirtää kiusaamisen toiselle, uudelle tasolle. Joskus kiusaaja voi siis olla opettajakin, ja joskus opettajien ja koulujen keinot eivät vain yksinkertaisesti riitä kiusaamisen lopettamiseksi. Puhuttelut, jälki-istunnot ja muut eivät enää toimi. Pahimmillaan kiusattu joutuu antamaan periksi ja vaihtamaan koulua. Onneksi eduskunnassa on tehty esityksiä myös sen eteen, että siirrettäväksi määrättäisiinkin koulukiusatun sijaan kiusaaja. Olen itsekin tuon entisen kansanedustaja Elovaaran tekemän yli sadan kansanedustajan allekirjoittaman lakialoitteen allekirjoittanut.

Kiusaamisen kitkemiseksi pitäisi tehdä kaikki, ja pitää tehdä. Kaikkeen kiusaamiseen pitää puuttua ja keinoja pitää käyttää, mutta yksi tärkeä laki meiltä itse asiassa tämän kansalaisaloitteenkin jälkeen puuttuu, ja se on se, että koulukiusaamista ei ole kirjattu yksiselitteisesti lakiin omana rikoksena. Suomen laissa ei siis varsinaisesti säädetä koulukiusaamista rikokseksi omana rikosnimikkeenä, ja tämä osaltaan on johtanut siihen, että kiusaamista ei aina ajatella rikoksena. Usein oppilaiden ja opettajienkin keskuudessa toisen loukkaaminen esimerkiksi sanoin ajatellaan jopa vain huonoksi käytökseksi.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Tein viime kaudella, ja taisin tehdä jo edelliselläkin kaudella, lakialoitteen koulukiusaamisen kriminalisoimiseksi. Olen sen tälläkin kaudella uusimassa. Ja siinä nimenomaan esitetään, että rikoslain 21 lukuun tehtäisiin oma kirjaus koulukiusaamisen kriminalisoinnista. Itse asiassa nämä koulukiusaamisen muodot löytyvät meidän laista, mutta ne löytyvät monista eri kohdista, ja tässä ne koottaisiin yhdeksi esitykseksi.

Rikosvastuun ikärajan Suomessa on 15 vuotta. 15 vuotta täyttänyt voidaan siis tuomita rikoksesta rangaistukseen. Kiusaaja voi siis saada tuomion, jos hän on 15 vuotta täyttänyt. Jos kiusaamiseen on syyllistynyt useampi kiusaaja, lain mukaan heitä rangaistaan rikoksentehtäjinä. Myös yllyttäjä voidaan tuomita kuten rikoksentehtäjä. Alle 15-vuotiaiden kohdalla rikosvastuullisuuden ikäraja ei täyty, joten heidän kohdallaan asiat käsitellään kunnan sosiaaliviranomaisten kanssa. Sen sijaan vahingonkorvausvastuulla ei ole itse asiassa ikärajaa, joten myös alle 15-vuotias kiusaaja voidaan tuomita maksamaan vahingonkorvauksia kiusaamisen uhrille, jolle on aiheutettu vahinkoa.

Arvoisa puhemies! Esitin neljä toimenpidettä, joista yksi oli tämä koulukiusaamisen kriminalisointi, toisena opettajamitoitus, mistä edustaja Kivisaarikin puhui, eli riittävät resurssit kouluhin, opettajille aikaa tehdä perusopettajan työtä ja puuttua, nähdä, kokea ne tilanteet huolellisesti. Opettajarekisteri: itse olen sitä mieltä, että koulutetut opettajat ja koulutettu muu koulun henkilökunta ovat paras tae sille, että koulussa asioihin puututaan. Ja viimeisenä tämä Ruotsin malli, missä koulukiusattu voi saada korvausta myös kunnalta, eli kunta tai koulutuksenjärjestäjä voisi joutua vastuuseen siitä, että ei ole riittävästi tehty toimenpiteitä kiusaamiseen puuttumiseksi. Se voisi pakottaa tai ainakin kannustaa tekemään enempi kuin tällä hetkellä tehdään.

Arvoisa puhemies! Annan täyden tuen Koposen ja kansalaisaloitteen allekirjoittajien esityksille, joissa myös erikoisosaamista vahvistettaisiin kaikissa kouluissa.

16.16 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos myös omasta puolestani kansalaisaloitteen tekijöille ja allekirjoittajille tärkeään asiaan tartumisesta sekä monista hyvistä puheenvuoroista tässä salissa koskien muun muassa kouluyhteisöjen kehittämistä, läsnäoloa lasten arjessa, perheiden tukemista ja lapsiperheköyhyyden torjuntaa.

Nuorten syrjäyttäminen tai syrjään joutuminen on yksi Suomen suurimmista ongelmista. Lasten ja nuorten hyvinvointiin ja etenkin mielenterveyteen liittyvät ongelmat ovat lisääntyneet huolestuttavalla tavalla, ja jokainen tapaus, jossa koulurauha kiusaamisella rikotaan, on liikaa.

Sytä syrjään joutumisen taustalla on lukuisia, kaikki yhtä lailla olennaisia, ja monet niistä olisivat ratkaistavissa, jos niin haluamme. Kiusaaminen on inhimillinen tragedia, joka voi jättää jäljet loppuelämäksi. Monesti siihen liittyy henkistä tai fyysistä väkivaltaa, jota ei tule hyväksyä. Ja toisaalta, vaikka tekoja ei ole tarpeen hyväksyä tai silittää myötäkaraan, myös kiusaajan toiminnan taustalla piilevien ongelmien tunnistaminen, niihin puuttuminen ja niissä auttaminen on tarpeellista. Jokaisella aikuisellakin on vastuu toimia kiusaamista vastaan niin kodeissa, työpaikoissa kuin erilaisissa yhteisöissä. Silläkin on merkitystä, miten kohtelemme toinen toisiamme ja kanssaihmissiä julkisessa keskustelussa.

Arvoisa puhemies! Ratkaisuja nuorten syrjäyttämiseen, koulukiusaamiseen ja pahoinvointiin on etsittävä sekä lainsäädännöstä että käytännön tekemisen tasolta. Hallitusohjelma luo kelpo pohjan tähän — muutamia poimintoja: Kiusaamiselle asetetaan nollatoleranssi. Tavoitteena on, että jokaisessa koulussa on osaamista tunnistaa kiusaaminen ja myöskin valmiudet puuttua siihen. Samalla on vahvistettava oppilaiden ja opiskelijoiden

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

vaikutusmahdollisuuksia koulu yhteisöissään. Toimivan ja kaikki mukaan ottavan yhteisön rakentamiseen tarvitaan kaikkia sen jäseniä. Koulupäivien yhteyteen tuodaan maksutomia harrastusmahdollisuuksia, jotta ihan jokaisella lapsella ja nuorella olisi aito mahdollisuus mieluisaan harrastukseen. Harrastukset tuovat elämään iloa, onnistumisia ja oman yhteisön, johon kuulua ja jonka osana kasvaa. Toisaalta on tärkeää tunnustaa, että lasten ja nuorten jaksamisen ja mielenterveyden ongelmat ovat lisääntyneet. Meidän on pystyttävä varmistamaan, että jokainen saa tarvitsemaansa apua ja tukea ajoissa. Siksi kouluterveydenhoitajien, -psykologien ja -kuraattoreiden määrää lisätään peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa.

Mutta kuten sanottua, pelkällä lainsäädännöllä nämä ongelmat eivät vielä ratkea. Arvoisa puhemies, tarvitaan myös hyviä käytäntöjä, oikeanlaista osaamista ja ennen kaikkea ammattilaisille aikaa tehdä työnsä hyvin, olla läsnä siellä koulun arjessa. Monessa koulu yhteisössä tehdään tällä hetkellä erinomaista työtä yhteisöllisen opiskelu huollon parissa, mutta aivan liian usein resurssit ovat tiukassa ja aikaa olla läsnä lasten ja nuorten arjessa on aivan liian vähän. Opiskelu huollon henkilökunnalla on oltava aidosti mahdollisuus olla osa koulu yhteisöä, ei vain yhtenä päivänä viikossa silloin tällöin. Tämä auttaisi siihen, että jokainen koulun aikuinen tietäisi, millaista tukea ja apua yhteisössä on tarjolla, saatavissa myös sinne luokkahuoneeseen, ja toisaalta tekisi näistä tukea tarjoavista, välittävistä aikuisista tuttuja myös koulun lapsille ja nuorille. Näin ei tällä hetkellä läheskään kaikissa paikoissa ole. Hyviä kokemuksia on saatu myös mielenterveysosaamisen tuomisesta kouluihin. Tällaisten mallien avulla yhä useammalla koulu yhteisön aikuisella olisi valmius tukea mielenterveystaitojen opettelua, tunnistaa erilaisia oireita, tarjota tukea ja ohjata tarvittaessa avun äärelle. Tämän tulisi olla kiusaamisen sijaan arkipäivää joka puolella Suomea.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite tarttuu erittäin tärkeään asiaan, josta ei voida yhteiskunnassa ja politiikassakaan puhua liikaa. Tämä luo meille tärkeän tilaisuuden keskustella siitä, mitkä keinot ovat vaikuttavimpia ja akuuteimpia tähän asiaan tarttumisessa. Aloitteessa esitetään, että jokaisesta koulusta tulisi löytyä yksi henkilö, jolla olisi niin sanottuja terapeuttisia valmiuksia. Olen ajatuksesta aloitteen taustalla aivan samaa mieltä. Mielenterveysosaamista tulisi levittää nykyistä laajemmin lasten ja nuorten arkiympäristöön, ja helposti lähestyttäviä aikuisia tulisi löytyä riittävästi niin pienistä kuin suuristakin kouluista. Uuden ammattiryhmän perustamisen sijaan, mikäli aloitteessa tällaista on tarkoitettu, ajattelen, että itse asiassa ihan jokaisella koulu yhteisön aikuisella tulisi olla valmiudet toimia kansalaisaloitteessa esitettynä välittävänä aikuisena.

Toisaalta, vaikka varhainen puuttuminen ja hyvinvoinnin tukeminen eivät voi olla vain yhden ihmisen vastuulla, on kuitenkin selvää, että aivan minimissään yhden niistä vastuuta kantavista ihmisistä tulee löytyä siellä koulu yhteisössä jokaisena päivänä. Meidän tulisi varmistaa sekä valtakunnallisessa että paikallisessa päätöksenteossa, että kouluterkkareita, -psykologeja ja -kuraattoreita on riittävästi ja että heillä on tosiasiallisesti mahdollisuus tehdä työnsä hyvin, toimia osana koulu yhteisöä ja toteuttaa sitä yhteisöllistä opiskelu huoltoa.

Opiskelu huollon suurin ongelma on sen riittämätön resursointi ja lain noudattamatta jättäminen. Tämä tulisi korjata aivan ensimmäisenä, ja tähän onneksi hallitusohjelmassa ja hallituksen ensimmäisessä budjettiesityksessä on myös tartuttu. Odotan kuitenkin mielenkiinnolla tämän kansalaisaloitteen jatkokeskustelua ja toivon, että keskustelu kiusaamisen ja syrjään työntämisen vaaroista ei lopu ennen kuin yhdenkään lapsen tai nuoren ei tarvitse niistä enää kärsiä. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

16.22 **Kaisa Juuso ps:** Arvoisa puhemies! Koulukiusaaminen on valtava ongelma Suomessa. Viimeisimmässä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemässä kouluterveyskyselyssä yli 7 prosenttia neljännen ja viidennen luokan oppilaista vastasi, että heitä kiusataan koulussa vähintään kerran viikossa. Yläasteella ja toisella asteella se hieman vähenee mutta on edelleenkin keskimäärin 5,5 prosenttia.

Kiusaamisesta on puhuttu pitkään. On kehitetty Kiva Kouluja ja oppilashuoltoa, mutta mikään ei muutu. Syyllisiksi esitetään vaihtelevasti vanhempia, opettajia, kiusattua oppilasta itseään tai niitä kiusaajaoppilaita. Oppaat ja ohjeet toimintamalleiksi eivät tässä asiassa riitä, se on nähty.

Opettajat ovat väsyneitä, vanhemmat neuvottomia ja koulukiusatut lapset ja nuoret epätoivoisia. Ahdistus ja yksinäisyys kasvavat, ja jossakin vaiheessa mieli järkkyy. Kiusattu jätetään ulkopuolelle, yksin. Joskus hän yrittää viimeiseen asti miellyttää kiusaajiaan päätökseen kaveriporukkaan, ja kun näin ei tapahdu, saattavat seuraukset olla karkeit.

Kansainvälisissä tutkimuksissa kiusaamiseksi joutumisen on todettu yli kaksinkertaistavan itsemurhariskin. Viimeisen kymmenen vuoden aikana alle 25-vuotiaita kuoli Suomessa itsemurhiin yli sata henkilöä. Kuinka monta heistä oli kiusaamisen uhreja, sitä emme tiedä, voimme vain arvailla.

Mielenterveyspalvelut ovat tällä hetkellä ylikuormitettuja, ja avun saaminen on vaikeaa. Onko tämäkin seurausta pitkään jatkuneesta kiusaamisesta?

Kuten tässä käsittelyssämme olevassa aloitteessa todetaan, niin tutkimusten mukaan Suomessa on jo lähes 70 000 alle 30-vuotiasta syrjäytettyä, ja heistä vuosittain aiheutuvat kulut valtiolle ovat valtavat, lähes 1,5 miljardia euroa.

Arvoisa puhemies! Kouluissa tarvitaan nyt apua. Olemme nähneet, että ongelmaa ei pystytä nykyisillä resursseilla ja taidoilla ratkaisemaan. Kiusaamisen katkaisu aikaisessa vaiheessa on elintärkeää monelle lapselle, nuorelle, opettajalle ja vanhemmalle sekä koko suomalaiselle yhteiskunnalle. Kiusaamista ehkäisevien käyttäytymismallien ja asenteiden luominen täytyy aloittaa siellä, mistä se lähtee liikkeelle.

Nyt käsillä oleva kansalaisaloite on mielestäni erittäin hyvä ja ajankohtainen. Kiitos siitä edustaja Kuposelle ja kaikille aloitteen allekirjoittaneille. Se ansaitsee meiltä kattavan valmistelun ja esityksen lainsäädännöstä tai toimenpiteistä, joilla varmistetaan, että jokaisella alakoululaisella on mahdollisuus puhua ongelmista terapeutteihin valmiuksia omaavan aikuisen kanssa aina ja heti, kun sille on tarvetta.

16.26 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Hänet jätettiin pois porukasta. Tönitettiin. Lähetettiin törkyviestejä. Mollattiin sosiaalisessa mediassa. Naureskeltiin toisten kuullen. Pilkkattiin vakaumusta. Peloteltiin ja uhkailtiin. Lyötiin. Kun koulussa ei saatu kiusaamista kuriin, poika päätti toimia. Hän teki iltapalalla itselleen vaivihkaa eväät ja lähti aamulla tavan mukaan kouluun. Vasta kolmantena päivänä koululta soitettiin vanhemmille, että poikaa ei ole näkynyt. Poika löytyi metsään kyhätystä majasta, jonne hän oli vetäytynyt kännykkänsä kanssa koulupäivien ajaksi. Koulussa ryhdistäydettiin. Poika sai ammattiapua. Tarvittiin joksikin aikaa rauhoittavaa lääkitystä, että uskalsi lähteä kouluun. Tarvittiin vielä peruskoulun jälkeen kuntouttava kansanopistovuosi, jonka aikana sai aloittaa alusta uudessa yhteisössä ja paikkailla peruskoulun aukkoja. Hän ei ole ainoa. Olen kohdannut heitä paljon kansanopiston rehtorina ja erityisopettajana reilun 20 vuoden aikana. Kiusaamisen kitkeminen on vielä kesken.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Edustaja Koposen tekemä kansalaisaloite puuttuu oikeaan asiaan. On hyvä, että tästä nyt keskustellaan. Perustuslain mukaan lapsia ja nuoria on kohdeltava koulussa tasa-arvoisesti yksilöinä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Koulun aikuisten — niin opettajien, terveydenhoitajien, koulukuraattorien kuin koulupsykologien ja kaikkien työntekijöiden — yhteinen tehtävä on tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Koko koulun yhteinen tehtävä on ennaltaehkäistä kiusaamista ja puuttua siihen välittömästi.

Niin kuin olemme kuulleet, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen keväisen kyselyn mukaan koulukiusatuksi vähintään kerran viikossa kertoo joutuneensa 7 prosenttia peruskoulun 4. ja 5. luokan oppilaista ja 6 prosenttia peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista. Vaikka koulukiusaamisen trendi on ollut laskeva jo viimeiset kymmenen vuotta, jokainen prosentti on liikaa. Jokainen tapaus on liikaa. Tarvitaan ennaltaehkäisevää työtä.

On hienoa, että hallitusohjelma asettaa nollatoleranssin kiusaamiselle. Kiusaamiseen puuttumiseksi ja yksinäisyyden vähentämiseksi laaditaan toimenpideohjelma. Oppilaitoksen henkilöstölle, oppilaille ja opiskelijoille tarjotaan koulutusta kiusaamisen tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen. Sitä tarvitaan. Jatketaan vaikuttavia hankkeita ja laajennetaan hyviä käytäntöjä, sitäkin tarvitaan. Myös syrjivää kiusaamista tunnistetaan ja ennaltaehkäistään, ja tämä kiusaamista ehkäisevä ohjelma kehitetään myös varhaiskasvatukseen.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteen esiin nostamia asioita voidaan toteuttaa monessa kohden luontevana osana hallitusohjelmaa. Kun pidämme koko Suomen kouluverkon kattavana eikä koulujen anneta karata liian kauaksi kotoa, oppilaitosten verkossa toimii monenkokoisia kouluja. Aivan pieniin kouluihin ei liene mahdollista palkata omaa terapeutista tukea antavaa työntekijää. Jos pidämme koulut ihmisen kokoisina emmekä keskittä lapsia ja nuoria liian suuriin koulutustehtäisiin, tunnemme oppilaat paremmin ja kiusaamisen ehkäiseminen on helpompaa. Siihen tarvitaan koulujen välistä, kaikkien työntekijöiden ja järjestöjen tekemää yhteistyötä, jossa panostetaan koulun hyvään ilmapiiriin, viihtyvyyteen, yhteisöllisyyteen, oppilaskunnan osallistavaan toimintaan, kerhoihin ja yhteiseen harrastustoimintaan. Onnistumisen kokemukset ja vastuun saaminen ovat parasta syrjään jäämisen ja syrjäytymisen ehkäisyä. Hyvässä ilmapiirissä huolehditaan myös toisista.

Kuten tässä salissa on tänään moneen kertaan todettu, meidän tulee huolehtia riittävästä mielenterveyden palveluista. Siihen on selkeä tarve. Lisäksi on syytä muistaa, että kaikkeen ei myöskään tarvita terapiaa. Kiusaamista voidaan ehkäistä myös arkisin toimin. Siihenkin tarvitsemme toki riittävät resurssit, että opettajat ja kaikki koulujen työntekijät voivat hyvin ja jaksavat huolehtia, kannustaa ja ohjata lapsiamme ja nuoriamme. Meille on kaikille tärkeää, että lapsemme ja nuoremme voivat hyvin. Mahtavaa, että Opetushallitus laatii parasta aikaa kiusaamisen vastaisen työn opasta ja siihen sisältyy myös tämä netti-kiusaaminen: myöskin Opetushallitus toimii. Kaikkea emme voi kuitenkaan antaa koulun tehtäväksi. Tuetaan perheitä, niiden olosuhteita, rakennetaan perhe- ja lapsiystävällistä Suomea.

Arvoisa puhemies! Kertomukseni poika voi hyvin. Koskaan ei ole liian myöhäistä auttaa, ja poika teki kuulemma hiljattain jääkiekossa komean maalin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Hienoa. — Edustaja Hopsu.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

16.34 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Kiitos aloitteen jättäjälle tärkeän yksinäisyys- ja koulukiusaamisasian nostamisesta.

Koulukiusaamisen vaikutusten on todettu jatkuvan läpi elämän ja näkyvän muun muassa pitkittyneen työttömyyden yhtenä taustatekijänä. Lapsuus ja nuoruus on tärkeää persoonan ja itsetunnon rakentumisen aikaa, ja on äärimmäisen tärkeää, että varhaiskasvatuksesta lähtien pystymme tarjoamaan turvallisen kasvuympäristön jokaiselle.

Kunnissa on eri tavoin pystytty ehkäisemään kiusaamista ja kouluväkivaltaa. Yhtenäisiä ja riittäviä toimia tarvitaan kuitenkin yhä. Puuttumiskynnyksen pitää olla entistä alhaisempi, ja väkivaltaan koulussa tulee suhtautua yhtä tiukasti kuin väkivaltaan missä tahansa muussa ympäristössä.

Hallitusohjelmassa otetaan asiaan painava kanta. Siellä todetaan: ”Asetetaan nollatoleranssi koulukiusaamiselle ja tarjotaan oppilaitosten henkilöstölle sekä oppilaille ja opiskelijoille kiusaamisen tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen liittyvää koulutusta. Otetaan huomioon myös syrjivän kiusaamisen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy. Laajennetaan hyväksi havaittuja käytäntöjä valtakunnallisesti ja turvataan vaikuttavien hankkeiden jatko. Kehitetään varhaiskasvatukseen kiusaamista ehkäisevä ohjelma.” Lisäksi todetaan: ”Laaditaan toimenpideohjelma kiusaamiseen puuttumiseksi ja yksinäisyyden vähentämiseksi.”

Suomessa on olemassa hyviä toimintamalleja, kuten Kiva Koulu -toiminta, joka muun muassa opettaa ryhmälle taitoja puuttua kiusaamiseen menemällä kiusatun puolustukseksi ja tueksi, tai esimerkiksi verso, vertaissovittelutoiminta, joka opettaa lapsille ja nuorille erimielisyyksien ratkomista. Siinäkin tarvitaan toki aikuisen tukea.

Kiusaaminen, yksinäisyys ja syrjäytyminen tai syrjäyttäminen eivät välttämättä näy kii-reiselle opettajalle. Luokkakaverit tilanteen kuitenkin yleensä tuntevat. On tärkeää, että koulun oppilashuolto toimii ja on matalalla kynnyksellä helposti kiusatun tai yksinäisen oppilaan saavutettavissa. Myös opettajilla ja muulla henkilökunnalla ja kaikilla oppilailta tulisi olla helppoja tapoja ottaa kiusaaminen puheeksi ja työkaluja käsitellä aihetta.

Erytinen ongelma kouluissa on opettajien ja aikuisten kiire, ajanpuute. Kasvaneet oppilasmäärät, integroidut oppilaat ilman riittäviä tukitoimia ja kieltä opettelevat lapset vaativat kaikki oman huomionsa. Aikaa puuttuu siitä, että kiusaamiseen pystyttäisiin riittävän pontevasti puuttumaan.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa koulun oppilashuoltotoimista säädetään kattavasti. Valitettavasti lain soveltaminen ei ole ollut tasalaatuista. Karvi, koulutuksen arviointikeskus, toteutti tuolloin kaksi ja puoli vuotta voimassa olleen lain toteutumisesta selvityksen. Selvitys osoittaa lailla olleen kokonaisuutena myönteisiä vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin kaikilla kouluasteilla. Selvityksen mukaan lain mukaiset toimintatavat eivät kuitenkaan ole vielä juurtuneet koulu- ja oppilaitosyhteisöissä kattavasti. Haasteena on ajanpuutteen lisäksi opetushenkilöstön opiskeluhoollollisen osaamisen puute sekä kaikkia opiskeluhoollon toimijoita koskeva lain soveltamisohjeiden huono tuntemus, minkä Lape-koulutuskierrokset osoittivat. Opiskeluhoollon palvelut saadaan selvityksen mukaan pääsääntöisesti määrääjässä, mutta saatu tuki koetaan riittämättömäksi. Koulupsykologeja on palkattu lain myötä lisää, mutta vajetta suosituksiin nähden on silti yhä niin kuraattoreiden, psykologien kuin kouluterveydenhoitajienkin osalta. Psykologi- ja kuraattoripalvelut on järjestetty kirjavasti — kaikissa kouluissa heitä ei ole. Tämä ei edistä oppilaantuntemusta tai oppilaan näkökulmasta matalaa kynnystä kertoa huolistaan ja saada niihin apua. Yhteisölliseen opiskeluhooltoon käytetty aika on hieman lisääntynyt, mutta edellyttää sekin vahvistumista. Lisäksi opiskeluhoollon palveluiden tiedottamisessa opiskelijoille on paran-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

nettavaa. Opiskeluhoitoryhmien organisoinnissa on eroja, ja oppilaiden ja opiskelijoiden edustus on niissä harvinaista.

Meillä on siis laki, jossa on paljon tarvittavia toimenpiteitä mutta jonka toteutus ontuu. Oli kyse sitten kuntien heikosta taloustilanteesta tai osaamisen tai hyvän johtamisen puutteesta, lisätoimia tarvitaan pian.

16.39 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa puhemies! ”Hyvinvoiva ja onnellinen nuoriso on Suomen kivijalka.” Tähän virkkeeseen päättyy tämä kansalaisaloite, ja tästä virkkeestä aloitan oman puheenvuoroni.

Kiitän aloitteen tekijöitä ja allekirjoittaneita tämän tärkeän aiheen puheeksiottamisesta ja ratkaisujen vaatimisesta, erityisesti tähän aikaan. Aineenopettajana ja Lape-asiantuntijana tämä aihe todella kolahti suoraan sydämeen, ja toivon, että pystyn tuomaan tähän keskusteluun hiukan lisää.

Tässä aloitteessa on viitattu perusopetuslain ja lukiolain kirjauksiin turvallisesta oppimisympäristöstä. Itse asiassa kyse on vieläkin suuremmasta kysymyksestä, nimittäin ihmisoikeuksista. Suomi on sitoutunut lapsen oikeuksien sopimukseen, joka täyttää tänä vuonna 30 vuotta, ja siellä on alleviivattu merkittävänä asiana oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Työ ei ole kuitenkaan vielä valmista, kuten huomaamme näistäkin laista ja ihmisoikeussopimuksista. Me kansanedustajat olemme itse asiassa portinvartijoina sille, että nämäkin sopimukset jalkautuvat käytännöksi.

Uskon vahvasti, että uusien ammattinimikkeiden keksiminen ei ole tähän kysymykseen ainoa ratkaisu vaan että meillä on jo kouluissa monenlaisia ammattilaisia ja osajia, joiden työtä vahvistamalla pääsemme tähän aloitteen henkeen ja aloitteen esittämiin tavoitteisiin nykymallillakin. Esimerkiksi välittäviä aikuisia, huoltajia, koulukäyntiavustajia, erityisluokanopettajia, kuraattoritapaamisia ja psykologin läsnäoloa tarvitaan kriittisesti. Osassa kouluista nämä asiat toteutuvat hyvin, joissakin kouluissa meillä on selkeitäkin puutteita.

Oppilashuollon resursseja ei ole riittävästi. Aivan vastikään Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö tekivät tutkimuksen, jossa he paneutuivat kuraattoreiden ja psykologien määrään kouluyhteisöissä. Mieleeni jäi se, että kuraattoreita taisi olla noin 1 per 800 oppilasta ja koulupsykologeja 1 per 900 oppilasta. On sanomattakin selvää, että jos kyse on kohtaamisesta ja varhaisesta tuesta, niin sitä on vaikea tarjota näillä määrillä.

Myöskään aikuissosiaalityö ei ole vielä saanut riittävästi tunnustusta koulun arjessa. Aivan liian usein oppilashuoltoryhmissä unohdetaan kysyä kasiluokkalaiselta, että miten menee kotona, mitkä asiat kotona vaikuttavat arkeen koulussakin.

En lähtisi lisäämään uusia ammattinimikkeitä vaan vahvistaisin olemassa olevien ammattilaisten määrää, täydennyskoulutusta ja monialaisen yhteistyön malleja. Ottaisin kolmannen sektorin avun vastaan nykyistä paremmin. Tervehdin toki ilolla esimerkiksi Keraavan kokeilusta kumpuavia jatkokokeiluja, jos sellaista lähtee syntymään, ja uskonkin, että paikallisilla malleilla voidaan täydentää olemassa olevia rakenteita.

Myös nostaisin aiheen tähän päivään. Viime viikolla julkaistiin budjettiluvut, ja kun moni meistä puhui niistä budjettiluvuista, niin itse asiassa opiskelijat lähestyivät minua puhumalla kouluterveyskyselystä. Pääsääntöisesti tulokset olivat positiivisia, mutta nousi sieltä aikamoinen varjo fyysisen uhan ja häirinnän kysymyksistä. Kouluterveyskyselyn mukaan 12 prosenttia neljäs- ja viidesluokkalaisista ilmoitti kokeneensa fyysisistä uhkaa vähintään kerran viimeisen kuluneen vuoden aikana. Itse asiassa vanhemmilla opiskelijoilla, esimerkiksi toisella asteella, tämä luku oli vieläkin kovempi.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Keitä ne ovat ne riittävät ammattilaiset? Koen edelleen, että kyse ei ole nimikkeistä vaan kyse on toimintamalleista. Tällaisia toimintamalleja olemme harjoitelleet jo vähän pienempien koululaisten kohdalla lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tiimoilta, ja haluaisinkin painottaa, että näistä aikaisemmista kokeiluista olevat hyvät mallit otettaisiin osaksi koulun arkea nyt. Se ei välttämättä tarvitse uusia nimikkeitä, vaan se voi tarkoittaa myöskin nykyisten resurssien vahvistamista. Uusia malleja voivat toki olla esimerkiksi puheeksi ottamisen toimintatavat, jotka onnistuvat varsin hyvin nykyisessäkin kouluympäristössä.

Täällä on puhuttu myös syrjäytymisestä osana tätä laajaa ilmiötä. Yhdenkään nuoren ottaan ei pitäisi tatuoida, että ”pysyvästi syrjässä”. Syrjäytyneitä nuoria ei synny, vaan aivan liian monelta puuttuu perheen tuki ja koulutus, joka takaisi merkityksellisen työn. Tervehdin erittäin ilolla niitä tutkimuksia Suomessa, jotka kokeilevat yhdistää eri lähteistä tulevaa siilomaista tietoa, koska kun puhutaan syrjäytymisestä, kiusaamisesta tai monesta muusta lapsia koskevasta kinkkisestä haasteesta, niin useinkaan yksi tutkimus ei kerro meille vielä koko totuutta. Yksi tällainen data lake tehtiin Päijät-Hämeessä, ollessani lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa, yhdessä Me-säätiön ja THL:n kanssa, ja siitä voisi ponnistaa eteenpäin. Tässä tutkimuksessa, tai data lakessa, selvisi, että kun puhumme riittävän aikaisessa vaiheessa puuttumisesta, niin kyse on itse asiassa ensimmäisistä vuosista, ensimmäisistä kolmesta vuodesta.

Olen vahvasti sitä mieltä, että tämä hallitus on lähtenyt hyvälle polulle vahvistaessaan varhaista puuttumista ja varhaista tukea, ja uskon, että näillä toimintamuodoilla, jotka olemme jo saaneet kokeiluksi asti, näitä kinkkisiä haasteita, kuten kiusaamista, fyysistä uhkaa ja syrjäytymistä, pystytään nykyistä paremmin estämään.

Toivon, että tämä on yhteinen urakka eduskunnalle, ja lämpimästi kiitän tästä kansalaisaloitteesta ja toivon, että tästä aiheesta tulee vielä useita seuraaviakin kansalaisaloitteita. — Kiitoksia.

16.46 Merja Kyllönen vas: Arvoisa puhemies! Välillä aina pohdiskelen sitä asiaa, kuinka me olemme tulleet elämässä sellaiseen tilanteeseen, että me joudumme tekemään oppaita sitä varten, että me osaisimme olla ihmisiä toinen toisillemme, että me osaisimme kulkea sillä kuuluisalla ihmisyyden valtatiellä kumppaneina ja elämäntovereina ilman, että läiskittäisiin toisiamme sanan säilällä tai nyrkeillä.

Kun minä katselin tätä kansalaisaloitetta, niin tausta-ajatushan on aivan loistava. Se herättää meidät miettimään niitä ydinkysymyksiä, miten me pidämme huolta kaikkein heikoimmista, kaikkein pienimmistä, joilla ei ole vielä juridista osaamista ja mahdollisuutta puolustaa omia oikeuksiaan, jolloin aikuisten pitäisi kyetä siihen. Samanaikaisesti kuulen ne sanat, että me tarvitsisimme lisää resursseja, lisää toimijoita, lisää ihmisiä, lisää fiksuja aikuisia. Varmasti näinkin, mutta siitä herää kysymys, ovatko olemassa olevat resurssit riittävän fikusti kaikkien käytössä ja pystytäänkö niitä hyödyntämään, onko meillä matalan kynnyksen palveluita ja ennalta ehkäisevää työtä.

Silloin kun itse olin koulussa, niin tuntui, että siellä oli paljon vähemmän henkilökuntaa suhteessa, mutta meillä oli esimerkiksi talonmies, joka piti muuten huolen siitä, että koulurakennus ei märehtynyt käsiin, kun kattokourut oli tyhjennetty ja luokkatiloja tuuletettiin ja pidettiin perusasioista huolta. Se samainen talonmies — yksi sosiaalisesti erittäin taitava ihminen — piti jöötä myöskin koulun pihalla. Siellä ei remuttu toisten vaatteissa, siellä ei haukuttu. Hän kiersi sinnikkäästi oman harjansa kanssa, olipa siellä välillä harjattavaa

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

eli ei, meidän nuorten, lasten parissa, kyseli vähän, miten menee, ja myöskin puuttui siihen, jos jotakuta kiusattiin tai ei otettu leikkeihin mukaan.

Me jokainen voimme puuttua, jokainen voimme tehdä, mutta välillä tuntuu, että me kaikki haluamme ulkoistaa sen: jos joku toinen hoitaisi sen asian, mihin meidän jokaisen pitäisi osallistua.

Millaiseen maailmaan meidän lapset ja nuoret kasvavat? Minä tuossa mietin, että tulisi- pa televisiostakin joskus ohjelma, joka ehkäisisi kiusaamista, ei vain vahvistaisi niitä elementtejä, mitkä tänä päivänä myöskin altistavat ja ajavat kiusaamiseen. Me elämme valta- van ulkonäkökeskeistä aikaa, ja jos sattuu istahtamaan television ääreen — mitä ei kyllä voi suositella tehtäväksi — niin sieltä tuutista tulee kummallisesti kaikennäköistä hyvin ulkonäkökeskeistä ja myöskin aika huonokäyttöiseen elämään ohjaavaa ohjelmaa. Sillä mietinkin, että siinä missä me puhumme täällä, meidän pitäisi keskustella myöskin mediaväen kanssa siitä, mitä tänä päivänä tuotetaan ja minkälaisia viestiä se antaa meidän lapsille ja nuorille. Jos lähdetään siitä, että kaikkien pitää olla mallimitoissa ja ulkonäkö on se ykkösjuttu, niin myöskin aika usein lasten kanssa keskustellessa törmää siihen, että koulu- elämässä, niin kuin työelämässäkin tänä päivänä, törmätään ulkonäköön liittyvään kiusaa- miseen, olemukseen, siihen, miltä näytät, minkäkokoinen olet. Ne ovat ihan niitä perusky- symyksiä, mitkä minun mielestäni lähtevät jo kotoa: Osaammeko me käyttäytyä? Olem- meko me oppineet ne rajat, mitä ei ylitetä toisten kanssa eletessä? Mikä on peruskohteli- aisuutta, ja mikä on huonoa käytöstä? Meillä on yhteinen vastuu meidän maailmastamme, meidän yhteiskunnastamme ja yhteisistä asioistamme, mutta tuntuu, että yhteiset pelisään- nöt ovat hukassa.

Asioihin puututaan varhaisesti varmaan niin, että meistä jokainen pitää huolta omassa lähipiirissään ja elinympäristössään siitä, että tulevaisuuden toivot saavat myöskin sitä op- pia, miten me elämme toinen toistemme kanssa. Muutoin me olemme toivottoman tilan- teen edessä siinä kysymyksessä, että aina pitäisi vain lisätä resursseja, tuoda lisää rahaa ot- tamatta huomioon sitä, että myöskin olemassa olevia systeemejä voidaan ravistella, tehdä asioita toisin ja haastaa koko sitä järjestelmää, missä me elämme.

Tässä on moni kollega sanonut hyvin viisaasti siitä, että kun meillä on valtavasti kaiken- näköisiä kokeiluita, kaikennäköisiä hyviä toimintamalleja, niin kuinka voi olla, että Suo- messa vielä vuonna 2019:kaan niitä ei monisteta, niitä ei viedä käytäntöön eri paikkakun- nilla, eri alueilla vaan aloitetaan uusia kokeiluja, joihin laitetaan jälleen kerran uusia mil- joonia. Me emme ilmeisesti osaa oppia siitä, mitä me olemme aiemmin tutkineet ja aiem- min tehneet. Tai onko se sitä suomalaista kateutta, että me emme uskalla ottaa sitä oppia käyttöön, kun harmittaa, että pirulainen, jos keuruulaiset tai keravalaiset tai seinäjokelaiset tai jotkut muut keksivät sen ensin? Meillä pitää keksiä pyörä uudestaan.

Eli keskitytään olennaiseen, mietitään, mitä on jo olemassa, mitä voitaisiin monistaa ja tehdä. On paljon malleja, niin kuin mainitsin jo aikaisemmin esimerkiksi sen Tornion mie- lenterveyspalveluiden mallin, jossa olemassa olevalla resurssilla, samalla rahalla on saatu jonot purettua ja ihmiset hoidettua. Lapset ja nuoret pääsevät palveluihin samalla tavalla kuin myöskin aikuiset. Ei tämä ole mahdotonta, mutta pitää pystyä päättämään, että me teemme asioita myöskin toisella tavalla. Ja ehkäpä joskus kannattaisi koulumaailmaan vie- lä palauttaa se perinteinen talonmies. Saattaisi olla, että meillä olisi vähemmän sisäistä rapautumista ja hometta ja olisi lisäksi myöskin niitä ihmisiä, jotka puuttuvat aikuisina hen- kilöinä nuorten ja lasten väleihin ja siihen elämään, millä tavalla me toisiamme kohtelem- me.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Toivoisin, että me kykenisimme rakentamaan yhteiskuntaa, jossa me emme tarvitse erilisiä oppaita siihen, miten me olemme ihmisiä toinen toisillemme. — Kiitos.

16.53 Ville Kaunisto kok: Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten syrjäytyminen tai ennemminkin syrjäytetyksi tuleminen kouluissa on erittäin tärkeä teema, ja on erittäin tärkeää, että edustaja Koponen on tehnyt tämän kansalaisaloitteen jo pelkästään siksi, että tämä asia saadaan yhä vahvemmin julkiseen keskusteluun. Lapsilla ja nuorilla on oikeus laadukkaaseen ja välittävään elämään. Me tarvitsemme laajasti erilaisia keinoja ongelman ehkäisemiseksi yhteiskunnassamme, ja on tärkeää ymmärtää, että tämän työn täytyy alkaa jo varhaiskasvatuksessa. Käytössä olevia tapoja on onneksi jo useita, esimerkkinä Kiva Koulu. Siitä huolimatta, että tulokset ovat olleet rohkaisevia, voimme olla yhtä mieltä siitä, että tulokset eivät ole riittäviä. Siksi tämä kansalaisaloite on niin tervetullut.

Koulujemme opettajat tekevät erinomaista työtä, mutta opettajat eivät ole yksi homogeeninen ryhmä, jossa kaikki ovat yhtä hyviä kaikessa, kuten esimerkiksi lasten ja nuorten tukemisessa. Tämän vuoksi meidän olisi syytä panostaa yhä vahvemmin opettajiin ja nostaa esiin se uskomaton potentiaali, mikä tässä ammattikunnassa on. Siksi opettajien tukeminen ja kouluttaminen on äärimmäisen tärkeää. Tuen ja koulutuksen lisäksi meidän päättäjien täytyy mahdollistaa opettajille aikaa luokan jokaisen lapsen kanssa.

Tällä keskustelussa on tuotu tärkeitä keinoja auttamaan lasten ja nuorten tukemisessa, esimerkiksi lukutaidon parantamisen tärkeys. Minulle rakas ja tärkeä asia ovat harrastukset, ja Seurasydän-päivän kunniaksi on syytä nostaa esille suomalainen seuratoiminta. Tämä pyyteeton työ antaa monelle mahdollisuuden kuulua ja sitoutua johonkin ryhmään. Harrastukset antavat lapselle mahdollisuuden toteuttaa itseään ja löytää niitä mielekkäitä asioita, joilla voi yhteiskuntaan kiinnittyä. Harrastukset opettavat lapsille erilaisuuden ymmärtämistä sekä yhteistyön tärkeyttä. Kiitos kaikille aktiivisille seuratyöntekijöille, te olette arjen sankareita.

On myös tärkeää nostaa esiin kodin rooli mahdollistajana ja tukijana. Valitettavasti sellaista ei jokaiselta lapselta ja nuorelta löydy. Tämän vuoksi harrastustoiminnan vahvempi integrointi koulujen yhteyteen saattaisi olla yksi avain parempaan huomiseen. Yhdistäminen ei ole teknisesti helppo tehtävä, mutta jos me sillä tuemme lasten hyvinvointia, olemme velvollisia asiaa tutkimaan. Tällä muutoksella voitaisiin rakentaa vahvempi perhearkea, jossa illat voivat paremmin olla perheen yhteistä aikaa, juuri sitä laadukasta yhdessäoloaikaa, jota jokainen meistä tarvitsee, jolloin lapsi tai nuori turvallisessa ympäristössä helpommin avautuisi mahdollisista murheistaan.

Mainitsemani keinot ovat vain osa lasten ja nuorten syrjäytymisen ratkaisua. Yksi osa on tämä keskustelussa oleva kansalaisaloite. Minä tuen sitä täysin, sillä jokainen onnellinen lapsi ratkaisee. Nuoret ovat tulevaisuus, ja hyvinvoiva onnellinen nuoriso on sen kivijalka. — Kiitos.

16.58 Mikko Ollikainen r: Värderade talman, arvoisa puhemies! Medborgarinitiativet som berör mobbning och barns välfärd är otroligt viktigt och det är värt att diskuteras på många olika plan. Det är en synnerligen viktig nationell framtidsfråga. Tack till ledamot Koponen och hans engagemang i denna fråga och till alla som har undertecknat det här initiativet.

Det är frågan om en väldigt bred fråga. Varje barn ska kunna leva tryggt i alla situationer. Barnen ska ses och höras. Det är varje barns rättighet enligt FN:s barnkonvention. Var-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

je barn ska ha åtminstone en trygg vuxen att lita på, ett stöd så att barnet får en bra uppväxt för att se till att barnet inte hamnar på fel spår senare i livet.

Många barn och unga mår dåligt i dag, vilket har kommit tydligt fram i flera talturer under den här debatten. Det finns många olika orsaker till att barn mår dåligt. Hit kan höra bland annat föräldrars sjukdom, ekonomiska utmaningar i familjen, men det kan också handla om digitalisering och att vi lever i en allt stressigare vardag. De barn som växer upp i dag växer upp i en helt annorlunda vardag än den vardag som till exempel jag är uppväxt i.

Monet lapset voivat tänä päivänä todella huonosti monestakin eri syystä, jotka ovat tulleet monessakin puheenvuorossa esille tässä tänään. Tämä on todella huolestuttavaa, ja jokaista lasta pitää auttaa yksilöllisesti esimerkiksi hoidon kautta mutta myös olemalla vain läsnä, kuuntelemalla, jotta lapsi tuntee turvallisuutta.

Koulukiusaaminen on olennainen osa monen lapsen huonovointisuutta. Koulukiusaaminen on vähän niin kuin rikkaruoho: se pulpahtaa esille tasaisin väliajoin. Joskus koulukiusaaminen on aina läsnä, valitettavasti. Jokainen tapaus on liikaa. Itsellänikin on kokemusta koulukiusaamisesta käydessäni peruskoulua, joten myös minä tiedän, miltä voi tuntua tulla koulukiusatuksi. Edustaja Kauniston mainitsema seuratoiminta, urheilu ja myös uusi kaveriporukka pelastivat minut silloin. Myös luokanopettajana olen ratkonut monta koulukiusaamistapausta. Kouluympäristön lisäksi kiusaaminen on valitettavan yleistä sosiaalisessa mediassa. Tähän vanhempien ja yhteiskunnan on todella haasteellista puuttua.

Mycket med mobbning handlar om respekt för varandra. Många åtgärder har under årens lopp gjorts för att stävja mobbningen i till exempel skolmiljön. Man har gjort många, många fina program. En av nycklarna är att ha fler vuxna i skolmiljön för att stävja mobbningen. I en del kommuner används numera så kallade school coacher som stöder och hjälper barn och unga. Det är helt enkelt en person som vågar prata fritt med barnen under rasterna, och barnen vågar prata med den här personen, även känsliga saker. Exempel på det här finns i Vörå och i Korsholm. Också köksor, assistenter, städare och fastighetsskötare, som ledamot Kyllönen hänvisade till, är sådana som fungerar som lärarnas och rektorernas förlängda öron. I många fall är nämligen tröskeln mycket hög att prata med lärare, som redan nu är överbelastade med arbete.

Satsningar på lärarnas välmående behövs så att de får fokusera på det pedagogiska snarare än att arbeta med andra saker, något som man näst intill kan jämföra med en slags socialarbetare. Också lärarutbildningen behöver utvecklas så att nya lärare klarar av att möta mobbning och psykisk ohälsa i sitt arbete. Förebyggande åtgärder behövs.

Arvoisa puhemies! On todella tärkeää, että kouluympäristössä on eri ammattikuntien osajia. Alueelliset erot ovat todella suuret, ja suuri haaste on myös koulupsykologien ja -kuraattoreiden saatavuus. Muun muassa niitä tarvitaan yhä enemmän kouluissa tulevaisuudessa, och både på finska och på svenska.

17.03 **Sinuhe Wallinheimo kok:** Arvoisa puhemies! Jaan kyllä jo lähes kaikkien edustajien esille tuomat näkökulmat tästä kansalaisaloitteesta. Asia, minkä vuoksi kansalaisaloite on tehty, on äärimmäisen tärkeä, ja siitä erityiskiitos kansalainen Kuposelle.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Meidän tässä salissa pitää olla rakentamassa sellaista Suomea, jossa jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus käydä koulua turvallisessa ja motivoivassa ympäristössä. Siksi esimerkiksi koulukiusaamisen vähentämiseksi meillä on vielä runsaasti työtä tehtävänä.

Toisaalta on päivänselvää, että yhden keinon sijasta me tarvitsemme koko joukon erilaisia ratkaisuja, joilla lasten ja nuorten hyvinvointi lisääntyy. Täällä salissa käydyissä keskusteluissa on tullut esiin upeita keinoja, joita voisimme jatkossa kyllä jalostaa täällä eduskunnassa. Tästä syystä siis kansalaisaloitteessa esille nostettu yksi keino ei yksin riitä, vaikka hyvä onkin.

Näin Olympiakomitean seurapaitapäivänä nostan tässä esille esimerkiksi harrastusten tärkeyden lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääjänä ja vaikkapa kiusaamisen vähentämisen keinona. Harrastukset ja liikunta ovat tärkeitä paitsi fyysinen kunnon ja hyvinvoinnin edistämisessä myös lapsen sosiaalisten taitojen ja yhteenkuuluvuuden tunteen edistämisessä.

Ikävä kyllä lasten oikeus harrastuksiin ei toteudu tämän päivän Suomessa esimerkiksi taloudellisista syistä. Siksi me kokoomuksessa olemme ajaneet jo pitkään ehdotusta harrastustakuusta, jonka puitteissa jokaisella lapsella ja nuorella tulisi olla mahdollisuus ainakin yhteen harrastukseen. Ilmeisesti hallitus on tarttumassa ehdotukseemme, ja hyvä niin. Toivon mukaan myös muita puolueita tulee mukaan ja on halua tukea tätä tavoitetta.

17.05 Katja Hänninen vas: Arvoisa rouva puhemies! Haluan myös omalta osaltani kiittää edustaja Kuposen alulle panemaa erittäin ajankohtaista ja tärkeää aloitetta. Aloitteessa esitetään, että joka päivä jokaisella koululla olisi henkilö, jolla olisi terapeuttialan koulutusta puuttua kiusaamiseen ja ennalta ehkäistä kiusaamista.

Kuusi vuotta peruskoulun ala-astetta käydessäni joka päivä sain kuulla siitä, että en osannut sanoa ärrää oikein — tai niiden tiettyjen normien mukaan, mitkä me olemme asettaneet sille, mikä on oikea tapa puhua tai oikea tapa ääntää kirjaimia. Pelkäsin aika paljon niitä tunteja, jolloin piti lukea ääneen oppikirjasta, että jos minun kohdalle tulee se lause, jossa on sana, jossa on tämä r-äänne. Ajattelin, että parempi olla sitten hiljaa. Minusta tuli aika hiljainen tyttö, jota tänä päivänä en ole. Mutta ei pitäisi olla näin: En minä puhunut väärin, enkä ääntänyt väärin. Minä puhuin omalla persoonallisella tavallani, ja se oli todella ikävää, että siitä joka päivä mainittiin. Samoin sain kuulla siitä, että olin hieman tukevahko tyttö. Sitä sitten nimiteltiin ja haukuttiin — ja mikä pahinta, niin se kyllä vaikuttaa, ihan niin kuin aloitteessakin todetaan, itsetuntoon ja jokapäiväiseen elämään oikeastaan tänäkin päivänä.

Toinen asia. Vaikka meillä olisi henkilökuntaa, koulupsykologeja, kouluterveydenhoitajia riittävästi — joita tänä päivänä ei valitettavasti ole — niin se kynnys kertoa kiusaamisesta on edelleen liian korkea. Jokaiselle meidän lapsellemme kotona ja koulussa, joka päivä, pitää kertoa siitä, että kiusaaminen on väärin ja että sinä olet arvokas sellaisena kuin sinä olet, jokainen meistä on ainutkertainen, yhtä arvokas kaikkine ominaisuuksineen ja että pitää kertoa heti, jos tulee kiusatuksi, kokee tulleensa kiusatuksi. Tätä viestiä itse haluan viedä omassa työssäni ja omille lapsilleni eteenpäin, viestittää sitä, että tule kertomaan, minä kuuntelen. Jokaisen meistä tulee silloin olla kuuntelemassa ja läsnä ja ottaa toisissaan eikä vähätellä niitä kiusatuksi tulleen kokemuksia, koska sekin on koettu, että helposti sanotaan, että ei se nyt ole niin vakavaa, anna olla ja älä välitä, ja tämä ei ole kyllä se oikea viesti, vaan nimenomaan se viesti pitää olla se, että kaikelle kiusaamiselle on nollatoleranssi. Se koskee koulukiusaamista mutta myös työpaikkakiusaamista, kiusaamista yli-päättään.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Olen ihmetellyt sitä, ihan niin kuin edustaja Kyllönenkin totesi, että minkä takia me tarvitsemme suurin piirtein opaskirjan siitä, miten kohdella toisiamme. Kun mieltisimme vain sitä, kuinka me haluamme tulla kohdelluiksi, niin kohtelisimme myös toisiamme samalla tavoin. Se on aika yksinkertainen ohjesääntö mutta erittäin tärkeä kaikilla elämän osa-alueilla, niin kotona, työpaikoilla kuin harrastuksissa. Jos me siellä kohtelemme kanssaisaria ja -veljiä niin kuin me haluaisimme, että hekin kohtelevat itseämme, niin silloin kaikki olisi hyvin. Silloin sitä kiusaamista ei olisi ja säästisimme monelta mielenterveysongelmalta, itsetuhoisilta ajatuksilta ja teoilta.

Nämä sanat itse haluan tässä vielä lopuksi sanoa, että tänä päivänä some- ja nettikeskustelu ja tämän tyyppiset asiat, jotka ovat tulleet, jotka eivät olleet silloin, kun minä olin siellä alakoulussa — onneksi eivät olleet, minä sanoisin näin — ovat vielä pahentaneet entisestään, kun anonymisti voidaan pilkata, haukkua ja levittää väärää tietoa toisistamme. Kaikki kuvat, mitä otamme toisista, voimme lähettää nettiin, ja nehan leviävät maailmalla, ja tämä on ihan älytöntä. Toivon, että tällä hallituskaudella pystytään vielä vahvemmin puuttumaan myös tähän nettikiusaamiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan vilpittömästi kiittää edustaja Koposta, haluan vilpittömästi kiittää aloitteen allekirjoittajia ja toivon, että aloite saa ansaitsemansa, erittäin syvälisen käsittelyn valiokunnassa.

17.11 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Minäkin yhdyin kiitoksiin tästä aloitteesta, ja on ollut ilo kuunnella keskustelua: tänään kuuntelin sitä osan aikaa myös tuolta huoneestani muita töitä tehdessäni. Mielestäni täällä on käytetty erittäin tärkeitä puheenvuoroja hyvässä hengessä yli oppositio—hallitus-rajaa, ja toivon, että näillä puheilla on myös ihan käytännön vaikutusta ja ennen kaikkea nyt tuonne opetusministeriön hallinnonalalle, ja vaikka opetusministeri ei nyt enää ole täällä läsnä, niin haluan silti välittää hänelle kiitokset siitä, että hän kuitenkin oli osan aikaa täällä ja osallistui keskusteluun. Se on mielestäni arvokasta, kun käsitellään kansalaisaloitteita.

Kun puhutaan lasten ja nuorten syrjäytymisestä, niin ei voi sivuuttaa myöskään perheen merkitystä, ja sen takia haluan tästä näkökulmasta muutaman ajatuksen sanoa.

Täällä on mainittu myös Islannin malli, jossa on oleellista juuri se, että perhe on mukana siinä nuorten ja lasten arjessa ja että lapsilla on harrastuksia. Vanhemmat tietävät, missä he ovat, ja myös kotiintuloajat ovat yksi keskeinen elementti tuossa Islannin mallissa, jossa vanhemmat voivat sitä kasvatusvastuutaan sitten ikään kuin kollektiivisesti myös toteuttaa. Meillä myös tutkimuksista tiedetään, että lasten ja nuorten valvottoman ajankäyttö on selvästi yhteydessä sekä päihteiden käyttöön että koulumenestyksen heikkenemiseen. On todettu, että esimerkiksi huumekekeiluja pystytään parhaiten estämään sillä, että vanhemmat valvovat lastensa menoja ja tuntevat lasten kaverit.

Aikuisten omat valinnat ja oma esimerkki vaikuttavat vielä puheitakin enemmän. Esimerkiksi tyttöjen alkoholinkäyttö korreloi vahvimmin äidin omaan alkoholin käyttöön. Eli raittiiden äitien tyttäret ovat todennäköisimmin myös raittiita.

On myös huomattava se, että me elämme voimakkaiden arvomurrosten aikaa, jotka haastavat perheen. Nuoret eivät tänä aikana niinkään elä arvotyhjiössä vaan pikemminkin keskenään ristiriitaisten arvojen viidakossa. Median, vanhempien ja koulun viestittämät arvot usein näyttävät kaksinaismoraalina. Puheissa viestitään yhtä, teoissa toista. Esimerkiksi väkivaltaa paheksutaan, myös ruumiillista kuritusta, aivan oikein — mutta silti media pursuaa väkivaltaviihdettä. Nuoria valistetaan päihteiden vaaroista vakuuttaen, että elä-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

mä on parasta huumetta — silti aikuisten maailmassa juhlimiseen yhdistetään itsestään selvästi humalajuominen. Ihmisarvo on kaikkien julistusten lähtökohta, mutta kyllä sieltä lasten ja nuorten näkökulmasta tämä aikuisten maailma näyttäytyy myös elämän tuhoamisena, pettämisenä, hylkäämisenä, uskottomuutena.

Itse asiassa mikään viranomais- ja palvelujärjestelmä ei lopulta voi korvata perhettä kasvattajana. Jos perhe ei suoriudu tehtävistään, niin yhteiskunta ei suurillakaan panostuksilla pysty täysin korjaamaan vaurioita. Kun perhe voi huonosti, lisääntyvät myös sosiaali- ja terveydenhuollon välttämättömät menot.

Kotikunnassani Riihimäellä on tehty selvitys, jossa todettiin, että niin sanottu ongelmalapsi maksaa kotikunnalleen sen elinkaarensa aikana jopa yli miljoona euroa. Jos lapsi ei tarvitse erityispalveluita, niin hänelle saadaan neuvolapalvelut, päiväkotihoito ja peruskoulutus noin 90 000 eurolla.

No, pahoinvointia ei ratkaista vain rahaa jakamalla, mutta ajattelen, että politiikan tehtävänä on kokonaisvaltaisesti luoda sellaiset olosuhteet ja edellytykset, joiden puitteissa vanhemmat voivat tosiasiallisesti kantaa kasvatust vastuunsa.

17.16 Sheikki Laakso ps: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan lämpimästi edustaja Koposen tekemää ehdotusta siitä, että laitetaan kouluihin lisää resursseja ja etenkin uutta henkilöstöä sinne, koska tilanne on se, että nykyisin opettajilla ja muullakin henkilökunnalla on kädet täynnä ja kukaan ei enää pysty välttämättä keskittymään niihin asioihin eikä huomaamaan niitä ongelmia siellä välitunneilla ja itse asiassa aika usein jopa koulun päättymisen jälkeenkin koulualueella ja koulualan läheisyydessä. Pienistä kouluista aika monessa kunnassa meinataan luopua ja kehutaan, kuinka isoissa kouluissa pystytään antamaan laadukkaampaa opetusta, mutta isoissa kouluissa hyvin harvoin pystytään antamaan laadukasta valvomista tähän ongelmaan, minkä tämä Koposen esitys on ottanut esille.

Täällä on tänään puhuttu paljon niistä huonoista lopuista, jopa itsemurhaan asti meneistä jutuista, ja sen takia haluan tänään kertoa tarinan, mikä on päättynyt hyvin. Kerron koulupojasta, jonka päätä laitettiin vessanpyttyyn aika usein, pahoinpideltiin, pakotettiin tappelemaan toisten kiusattujen kanssa, ja kun ei tapeltu kunnolla, niin sitten pahoinpideltiin molemmat. [Puhuja liikuttuu] Myös pakotettiin korttipeleihin, joissa pelattiin rahasta. Häviäminen vei jopa yhden vuoden viikkorahat. Yläasteen viimeisillä vuosilla harva se perjantai kyseinen poika joutui kiusaajien viikonloppukaljojen varastamiseen.

Vaikka kerroin alussa, että tällä tarinalla on onnellinen loppu, siitäkään huolimatta mikään menestys ei noita karmeita muistoja poista. Ei edes kansanedustajaksi pääseminen.

17.19 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Tässä pystyy varsin hyvin kouriintuntuvasti nyt näkemään, minkälaista jälkeä ja minkälaisia haavoja kiusaaminen voi aiheuttaa ja kuinka pitkään ihminen niitä joutuu sisällään pitämään. Tämä keskustelu on äärimmäisen tärkeä.

Hyvin usein, kun tällaisia aloitteita kiusaamiseen ja syrjäytymiseen liittyen esitetään, todetaan, että yhdellä toimenpiteellä ei ratkaista mitään. Aivan sama, onko kyse kiusaamisesta, syrjäytymisen ehkäisystä, lasten ja nuorten mielenterveysongelmista, reaktiot ovat hyvin samanlaisia: tämä ei ratkaise mitään. Yleensä on myös niin, että niissä aloitteissa ja esityksissä ei missään kohtaa niin edes väitetä. Haluaisin, että nämä puheet vihdoinkin lopetettaisiin ja oikea tekeminen aloitettaisiin. Nämä ongelmat ovat hyvin monimutkaisia ja

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

monisyyksiä, ja siksi pitää olla runsaasti erilaisia keinoja niiden työstämiseen. Vain sillä tavalla voidaan saavuttaa tuloksia, tehokkailla ja monipuolisilla keinoilla.

Tämän keskustelun yhteydessä on noussut esiin tekemäni toimenpideoite, niin sanottu Ruotsin malli, jossa kiusatulla on mahdollisuus hakea korvauksia koulutuksen järjestäjältä, mikäli kiusaamiseen ei ole puututtu riittävän tehokkaasti. Tämä toimintatapa on käytössä myös Norjassa, ja siellä tuomitut korvaukset ovat aivan eri luokkaa kuin Ruotsissa. Muun muassa Lillehammerissa korvauksia on tuomittu maksettavaksi jopa 300 000 euroa.

Millaista se syrjäytyminen sitten oikeasti on? Poliisin töissä olen joutunut kohtaamaan tämän ilmiön lukemattomia kertoja. Mieleeni nousee eräs tapaus, jossa saimme tietää, että eräs nuori mies uhkaa ampua itsensä. Menemme paikalle ja löydämme tämän miehen asunon rappusilta ase kädessään. Käy ilmi, että tuo ase on ilmapistooli, mutta nuori mies on täysin tosissaan asiansa kanssa. Hän kertoo, että elämässä ei ole yhtään mitään — ei yhtään mitään. Kaikki on mennyttä, ja lähin omainenkin on 400 kilometrin päässä. Menen käymään hänen asunnossaan — ja olen käynyt aika usein syrjäytyneiden asunnoissa, ja oli tietynlainen mielikuva siitä, millainen tämä asunto on, tämä poikkesi täysin niistä asunnoista — ja siellä ei ole mitään muuta kuin patja lattialla. Ei edes roskia, ja yleensä nämä asunnot ovat täynnä roskia, kun millään ei ole mitään väliä, roskapussiakaan ei ole viety pitkään aikaan pois. Voidaan nyt hetkisen aikaa miettiä sitä, millaista on tuon nuoren ihmisen elämä, kun elämässä ei ole enää roskiakaan, ei ole mitään. Kun kyselin häneltä sitten, että mitenkä tähän tilanteeseen on päästy ja oletko sinä apua saanut, niin hän totesi, että mielenterveyspalveluihin hänellä ei ole mitään asiaa, jonot ovat niin pitkät, ja osastollekaan ei ole mitään asiaa, että ne ovat täynnä. On käsittämätöntä ajatella, että meillä tässä hyvinvointivaltiossa voidaan elää tällä tavalla, että meillä on täällä nuoria ihmisiä, jotka elävät tämmöistä elämää.

Tämä kansalaisaloite mahdollistaa monien eri keinojen ja toimenpiteiden soveltamisen hienolla tavalla, ja samalla se mahdollistaa muutamia ratkaisevan tärkeitä toimenpiteitä, jotka lasten ja nuorten syrjäytymisen ja mielenterveysongelmien hoitamisesta puuttuvat: varhaisen puuttumisen ja matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut. Tämä kaikki tapahtuisi juuri siellä, missä ongelmia on helpointa havaita ja missä avun tarjoaminen on parhaiten tehtävissä — kouluissa. Tarvittavien resurssien puutteen vuoksi tätä ei nyt tapahdu. Mitä aiemmin ongelmiin päästään käsiksi, sitä helpompi niihin on puuttua ja sitä pienemmillä vahingoilla selvittää. Alkuvaiheessa hyvä tuloksellinen kohtaaminen, keskustelu saattavat riittää. Toisin sanoen silloin voidaan vähälläkin pärjätä. Liian usein tämä jää tapahtumatta, ja ongelmat pääsevät kasvamaan kohtuuttomiin, jopa elämää tuhoaviin mittasuhteisiin.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä kansalaisaloite on todellinen tulevaisuusinvestointi, joka maksaa itsensä takaisin lukemattomilla tavoilla ja kertoimilla. Kiitän siitä edustaja Koposta.

17.25 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Tämä kansalaisaloite pureutuu tärkeään ja ajankohtaiseen asiaan — hyvä kansalaisaloite, jonka edustaja Koponen on aiemmin tehnyt — lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttumiseen alakouluissa. Tärkeä aihe ja aina ajankohtainen.

Lapsissa on tulevaisuus — sehän ei ole mikään vanha fraasi vaan yhä tärkeämmin huomio otettava tosiasia. Jälkeläisemme tulevat rakentamaan tätä maata ja elämään tällä pallolla ja myöskin kasvavat aikuisiksi ja päättävät aikanaan, miten tämä maa niin sanotus-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

ti makaa, ja nyt näyttää kansainvälisesti siltä, että yhä nuoremmat lapset tai nuoret ottavat jo päättääkseen asioita, ainakin vievät poliittisesti kovasti eteenpäin, niin kuin esimerkiksi ruotsalainen 16-vuotias tyttö Greta Thunberg ilmastoasioita. Greta on varmasti monille nuorille esikuva ja esimerkki siitä, että myöskin nuoret ottavat paljon vastuuta tulevaisuuden rakentamisesta. Ei siis täälläkään ole yhdentekevää, miten meidän lapsemme voivat niin henkisesti kuin fyysisesti. Lasten ja nuorten pahoinvoinnin — tai sanotaan hyvinvoinnin — tilasta on tehty paljon arvioita, ja myöskin pahoinvointi on ollut esillä, että erityisesti pahoinvointi on lisääntynyt, ja siitä on tietysti todisteita ja tutkimustietoa. Lapsia ja nuoria päätyy yhä useammin ammattiauttajien pakeille, ja valitettavan usein käy myös niin, ettei vastaanotolle pitkien jonojen takia pääse. Tässä on yksi asia, mihinkä pitää ilman muuta hallituksen puuttua.

Lasten ja nuorten syrjäytymiseen ja syrjäyttämiseen vaikuttavat monet asiat, mutta tärkeää kaikessa on kuitenkin pystyä tukemaan lapsia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Jo varhaiskasvatuksessa ja peruskoulun alaluokilla on kyettävä tunnistamaan ja havaitsemaan lasten oireilua ja myös perheiden oireilua. Moniammatillisiin asiantuntijoihin pitää luoda yhteys jo neuvolavaiheessa, jolloin perheet tietävät myös kääntyä ammattilaisen puoleen silloin, kun ongelmia alkaa ilmaantua, ja myöskin luottavat siihen, että ongelmiin on ratkaisu ja apua on mahdollisuus saada, on kyse sitten lasten ongelmista tai perheen vanhempien ongelmista, esim. päihteiden käytöstä, joka on myöskin erittäin iso ongelma monessa perheessä ja myöskin aiheuttaa sitten erilaisia oireita lapsissa, ja se näkyy tietysti koulumaailmassa.

Arvoisa puhemies! Aloitteen tekijä otti erityisesti kiusaamisen esille, ja se onkin erittäin ikävä ilmiö, joka ei näytä vähentyvän — tai sanotaan näin, että se on ainakin todella paljon keskusteltu, tulee uutisia siitä, että kiusaamista tapahtuu erilaisissa muodoissa ja uusissa muodoissa tänä aikana. Ja vaikka tehdään erilaisia hyväntekeväisyysasioita ja siihen puututaan ja on rahoitusta ja kaikennäköistä markkinointia, niin tuntuu, että se on erittäin haastavaa kitkeä kokonaan pois, mutta kiusaamiseen tulee olla kuitenkin nollatoleranssi, koska kiusaaminen aiheuttaa elinikäisiä muistoja, ikäviä muistoja kiusatulle mutta myös kiusaajalle. Se aiheuttaa myös vakavia traumoja silloin, kun kiusaaminen menee pitkäaikaiseksi ja systemaattiseksi ja raa'aksi, esimerkiksi pahoinpitelyksi ja julkiseksi häpäisemiseksi, tai esimerkiksi näin, kuten edustaja Laakso täällä toi hyvin esille niitä erilaisia valitettavia tilanteita, mitä ihmiset voivat keksiä, kun he kiusaavat.

Valitettavasti kiusaamisen ikään kuin se kulttuuri ja kiusaava asenne myös periytyvät vanhemmilta, ja se on hankala tilanne. Lapsen kasvu perheessä, jossa toisten ihmisten pilkkaaminen kuuluu arkikieleen, aiheuttaa sen, ettei lapsi edes välttämättä itse ymmärrä loukkaavansa muita. Uskallan väittää, että tällaista aikuisten lapsilleen periyttämää asennetta on erittäin paljon myös Suomessa, ja jos haluaa tästä todisteita, ei tarvitse kuin mennä soomeen ja avata Facebook tai muut sosiaalisen median alustat ja seurata kommentteja. Oetaan esimerkiksi vaikka tämä Greta Thunberg, joka nyt on esillä nuorena 16-vuotiaana tyttönä, joka on huolissaan asioista: Kun katsoo, minkälaisia kommentteja aikuiset ihmiset laittavat tästä henkilöstä, niin tietää kyllä, missä mennään siinä kohtaa. Todella, todella kovaa haukkumista, ja mollataan 16-vuotiasta tyttöä. Ei ole siis ihme, että näiden aikuisten nettikiusaajien lähipiirissä olevat lapset ja nuoret oppivat mallia, jossa ymmärtämisen, suvaitsevaisuuden, kunnioituksen ja empatian tilalla on halveksuntaa ja kiusaamista.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä. Koulujemme turvallinen opiskeluympäristö tulee turvata, ja sitä pitää parantaa myös varhaiskasvatuksessa. Opiskeluhuollon kehittäminen jat-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

kuu Rinteen hallituksen hallitusohjelman mukaisesti, eli oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja vahvistetaan kaikilla koulutusasteilla, jotta lapset ja nuoret saavat tarvitsemaansa tukea sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen yhteydessä, ja vahvistetaan lapsistrategian mukaisesti lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen tukipalveluja, kuten neuvolatoimintaa, psykologipalveluja, kotipalveluja ja perheneuvontaa, työllisyyspalveluita sekä laadukkaita oppilas- ja opiskelijahuollon palveluita.

17.31 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Läski, homo, hyypiö — tällaisin sanoin jotkut lapsistamme leimaavat koulukaverinsa, ja paljon pahemminkin sanoin. Ei haukku haavaa tee, sanotaan. Ikävät kommentit voi joskus jättää omaan arvoonsa. Jatkovasti kuulutuina ne saavat kuitenkin aikaan syvät haavat sydämeen. Lapsi alkaa itsekin uskoa, että on vääränlainen ja huono.

Moni lapsi joutuu kouluaikana kiusatuksi. Peruskoulussa jatkuvan kiusaaminen kohteeksi joutuu joka kymmenes oppilas, satunnaisesti useampi. Tuhansissa kodeissa murehditaan kesälomien loppuessa sitä, ettei lapsi halua mennä kouluun kiusattavaksi. Kiusaamiseen puuttumista on aivan viime vuosiin asti pidetty hankalana. On jopa ajateltu, että lasten välisiin nahisteluihin ei aikuisten kannata puuttua. Onneksi asenteet ovat muuttuneet.

Pahimmillaan kiusaamisen seuraukset jatkuvat läpi kiusatun elämän. Koulukiusatun voi olla vielä aikuisenakin vaikea luottaa ihmisten hyväksyntään ja uskoa olevansa hyvä sellaisena kuin on. Kiusattu voi oireilla monella tavalla. Syömishäiriöt, univaikeudet, pelot, kivut tai masennus voivat kaikki olla oireita kiusaamisesta. Usein kiusaamisen esiastetta, ryhmästä poissulkemista, ilmenee jo päiväkodissa.

Ennen kuin lapset omaksuvat selkeitä kiusaajan tai kiusatun rooleja, pitää aikuisten ohjata lasta hyväksymään erilaisuutta ja ottamaan kaikki mukaan. Kodilla on kasvatusvastuu tässäkin asiassa.

On myös huolehdittava siitä, että varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa on riittävästi henkilökuntaa, jotta jokainen lapsi tulisi huomioiduksi. Uhrin lisäksi apua tarvitsee myös kiusaaja, jonka taustalta löytyy usein perheen sisäisiä ongelmia.

Sosiaalisen median myötä kiusaaminenkin on moninaistunut ja muuttanut muotoaan. Esimerkiksi Instagramissa tapahtuva kiusaaminen, nolaaminen ja pilkanteko ovat yhtä lailla kiusaamista kuin koulun pihalla tapahtuva töniminen, nimittely tai kaveriporukan ulkopuolelle jättäminen. Sitä on kuitenkin vaikeampi huomata, sillä se tapahtuu aikuisten katseilta piilossa. Se on kuitenkin kokonaisvaltaisempaa kiusaamista kuin koskaan aikaisemmin. Kiusaajat tunkeutuvat joka puolelle. Somen kautta kiusattu ei saa olla rauhassa kiusaajiltaan edes kotona. Moni vanhempi miettii, miten tässä ajassa voi luoda turvapaikan lapselleen. Vanhemmat tarvitsevatkin siihen tukea ja lapset ohjausta siinä, mikä netissä on turvallista ja mikä tuo ongelmia.

Esimerkin voima on valtava. Jos aikuisella on tapana puhua toisista ikävästi tai närviä ja haukkua muita, lapsi oppii ilmaisemaan itseään samalla tavalla. Aikuisten toiminta tai kyvyttömyys toimia voivat ylläpitää kiusaamistilannetta tai edesauttaa sen syntymistä. Hiljainen sivusta seuraaminenkin antaa luvan kiusaamiselle.

Koulukiusaaminen loppuu vasta sitten, kun jokainen meistä aikuisista haluaa sen loppuvan. Opettajat ja kaikki vanhemmat voivat yhdessä rintamassa asettaa kiusaamiselle nollatoleranssin. Lapset tarvitsevat meidät aikuiset kitkemään koulukiusaamisen pois heidän arjestaan. Vastuu on aikuisten.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Arvoisa puhemies! Tämä kansalaisaloite tarttuu tärkeään asiaan. Koulukiusaamisen kitkemisen ratkaisut ovat monisyiset. Tärkeintä on kuitenkin se, että teemme asialle jotain ja päätämme ottaa nollatoleranssin koulukiusaamiseen.

17.35 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Yhdyn puolestanikin kiitoksiin edustaja Kuposelle tästä lakialoitteesta, monestakin syystä. Ensinnäkin siitä syystä, että tällä aloitteella nyt saatiin aikaiseksi tässäkin salissa sellaista puhetta, joka toivottavasti johtaa myöskin siihen, että nähdään oikeanlaisia toimenpiteitä edustaja Kristiina Salosen mainitseman nollatoleranssin aikaansaamiseksi, ja toivottavasti lyhyellä tähtämellä.

Aikaisemmassa asiantuntijatyössäni jouduin aina pureutumaan juurisyihin, kun kohdatiin erilaisia konflikteja tuolla maailmalla, ja usein haluttiin myös kuulla asiantuntijoita siitä, miten näitä konflikteja pystyttäisiin ratkaisemaan. Kävin eilen ja toissa päivänä keskustelua sekä OAJ:n että Vanhempainliiton että joidenkin edustajien kanssa, ja käytiin pikaisen läpi jo olemassa olevaa rakennetta ja miten sen tehostaminen voisi myös mahdollistaa tämän lakialoitteen tavoitteitten saavuttamisen. Näissä keskusteluissa nämä edustajat totesivat, että nykyinen malli on sen näköinen, että jos tämä kolmiportaisuus, eli tämä tukimalli, saataisiin toimimaan, niin todellisuudessa muutos olisi mahdollinen. Tämä juurisyy tälle asialle, syrjäytymiselle, on se, että nyt on liian vähän mahdollisuuksia ja resursseja opettajilla ja kouluilla kohdata se oppilas oikealla tavalla, ja sillä pystyttäisiin näitä konflikteja, juurisyitä ja kiusaamista avaamaan.

Opettajilta OAJ oli kysynyt, riittävätkö nykyiset tuet, ovatko ne riittäviä tosiaan, onko opettajilla tarpeeksi mahdollisuuksia kohdata näitä erilaisia ongelmia, ja 3 prosenttia opettajista vastasi, että nykytuet ovat riittäviä. Tänä päivänä koulukuraattorin toimialueella on pahimmillaan jopa noin 1 700 oppilasta, keskimäärin noin 900 oppilasta. Se on valtava määrä. Nykyään kun katsoo, kuinka paljon psykologeja on koulussa ylipäänsä, niin siitäkin todetaan, että heitä ei ole riittävästi kohtaamaan näitä erilaisia oppilaita. Samanaikaisesti, kun lähdetään sitten avaamaan tätä vyyhteä, huomataankin itse asiassa, että lapsi oireilee, koska vanhemmat kotona oireilevat, ja koulu ei voi puuttua sitten tähän kokonaisuuteen, ja siksi tarvitaan monialaisemmin tukea myöskin katsomaan tätä perheen tukea ja sen muotoja.

Näitä mekanismeja löytyy jo nykyisestä lainsäädännöstä. Niitä ei vain ole mitoitettu oikealla tavalla, ja tämä kasvava autonomia ei ole myöskään mahdollistanut sitä, että tämä jakaantuisi tarpeeksi tasaisesti erilaisten koulujen välillä, ja näin koulut kasvavat eroissaan.

Nyt sitten asiantuntijat ovat puhuneet tämmöisistä oppilas/tuki-mitoituksista, eli säädettäisiin laki, joka tarkasti samanarvoistaisi oppilaita sillä, että heillä olisi selkeä ja tarkka mitoitus, kuinka paljon tukea oppilas saa erityisillä alueilla. Jos sen lisäksi resurssit kohdennettaisiin oikein, niin todennäköisesti saataisiin myös erityisopettajia koulutettua ja palkattua kouluihin. Nythän erityisoppilaiden määrä nousee, se on noussut noin 5 prosenttia vuodesta 2011 muistaakseni, mutta erityisopettajien määrä on sen sijaan laskenut, ja näin ollen nämä asiat eivät todellisuudessa kohtaa. Siksi tässä ovat asiantuntijat sitten puhuneet, että oppilashuollon täytyisi kyetä nyt vastaamaan olemassa oleviin haasteisiin — jos se resursoitaisiin oikein. Eli tässä kohtaa kuraattoreita, psykologeja, terveydenhoitajia, koululääkäreitä ja erityisopettajia pitäisi palkata lisää, heitä pitäisi kouluttaa mahdollisesti lisää ja heille ohjata se tuki samanaikaisesti kun näitä luokkien suuria ryhmäkokoja pienennettäisiin ja sitten tosiaan säädettäisiin näistä sitovista mitoituksista.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Sitten vielä itse siihen lakiin ja esimerkiksi tähän terapeutin palkkaamiseen, mikä oli tehty Keravalla ja muualla. Lahdesta on nostettava tällainen keissi: Lahdessa lopetettiin säästösyistä kaikki erityisluokat yhdessä vaiheessa, ja tämä tosiaan johti siihen, että nimenomaan lahtelaiset lapset eriarvoistuivat muihin nähden. Nyt tämän päivän kunnilla on jo mahdollisuus tehdä tämän Keravan kokeilun kaltaisia asioita, jos kunnat haluaisivat todella jo nykyisin puitteissa siihen satsata. Eli näin ollen nykyiset lait jo antavat mahdollisuuksia tämän asian kohtaamiseen, ja olisi erittäin tärkeätä, että se asia todella kohdattaisiin, ja todennäköisesti, jos saataisiin sitovia mitoituksia, valtio ja näin ollen myös kunnat ja koulut olisivat pakotettuja tuottamaan tätä palvelua myöskin lapsille. Näin pystyttäisiin puuttumaan myöskin näihin juurisyihin, jotka liittyvät siihen syrjäyttämiseen, syrjäytymiseen, eli siihen, että koululaiset eivät saa oikeaa tukea tällä hetkellä — ei siksi, että laissa olisi hirveästi korjattavaa, vaan siksi, että rahaa ei siihen riitä. — Kiitoksia.

17.42 Petri Huru ps: Arvoisa puhemies! Kiitos tämän tärkeän aloitteen tekijälle, edustaja Kuposelle, ja sen allekirjoittajille. Siinä kiinnitetään huomiota vakavaan ja laajaan ongelmaan.

Koulukiusaamisen lisäksi lasten ja nuorten ongelmiin tulisi puuttua myös jo kouluaiemmin, jolloin voisi päästä kiinni juurisyihin. Nykyään tilanteet lastensuojelussa pääsevät usein liian pitkälle ennen puuttumista, jolloin jo korjataan vahvasti vaurioita eikä niinkään tueta varhaisessa vaiheessa. Perheisiin pitäisi vaikuttaa sekä antaa apua ja tukea jo aikaisemmassa vaiheessa, ennen kuin ollaan lastensuojelun asiakkaita tai korjaavassa terapiassa. Usein haasteita ja ongelmia huomataan jo lastenneuvolassa, mutta ei ole keinoja tukea eikä mahdollisuutta ohjata perheitä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Voisivatko neuvolat seuloa tietyin haastatteluin niin sanottuja riskiperheitä, joissa lapsen varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet ovat vaarassa tai ovat jo vaurioittavia lapsen kasvulle ja kehitykselle? Voisiko lastenneuvolassa olla työntekijöinä esimerkiksi perheterapeutti ja sosiaalityöntekijä, jotka voisivat tarjota tukea jo tuossa varhaisessa vaiheessa, hyvin matalalla kynnyksellä? Tällä pyrittäisiin vahvistamaan perheen omia resursseja ennen kuin lisätään työntekijöitä eri tahoihin, pahimmillaan tekemään korjaavaa työtä monelta eri taholta. Tämä tuki ja apu toisi helpotusta perheille ja tukisi lapsen kasvua ja kehitystä siten, että esimerkiksi lastensuojelun asiakkuudet vähenisivät jatkossa kuten myös lasten sekä nuorten pahoinvointi ja oireilu. Ehkä myös mahdollinen tuleva koulukiusaaja olisikin aikaisen puuttumisen johdosta tavallinen, iloinen ja muiden kanssa toimeen tuleva lapsi.

Kiitos vielä aloitteen tekijälle ja allekirjoittajille. Lasten ja nuorten puolesta ei voi koskaan tehdä liikaa työtä. Siksi aloitetta on helppo tukea. — Kiitos.

17.44 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Haluan vielä kiittää edustaja Laaksoa hänen käyttämästään puheenvuorosta. Olen itse ollut lähes 25 vuotta eduskunnassa, ja täytyy sanoa, että tämä puhe meni syvemmälle tunteisiin kuin koskaan aiemmin täällä kuulemani. Kiitän siitä, että rohkenitte tuon puheen pitää, ja ajattelen, että samalla kyllä puhuitte tuhansien koulukiusattujen lasten puolesta, tuhansien sellaisten ihmisten puolesta, joilla on ollut näitä samoja kokemuksia. Pidän tätä keskustelua erittäin arvokkaana, ja toivon todellakin, että tällä on myös vaikutuksensa sitten ihan käytännön päätöksentekoon.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tämä keskustelu tämän tärkeän asian ympärillä on päättynyt.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle kirkkolaiksi

Hallituksen esitys HE 19/2019 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto. Asian käsittely keskeytettiin 20.9.2019 pidetyssä täysistunnossa. Nyt keskustelu sitten jatkuu tästä aiheesta.

Keskustelu

17.46 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Käytin varsinaisen puheenvuoroni jo siinä aiemmin keskeytetyssä istunnossa. Palaan siihen sen verran, että tuon keskustelun kuullessa varapuhemies Eerola huomautti minua Raamatun tuomisesta puhujapönttöön, ja toki otan nöyrästi puhemiehen nuhteen vastaan mutta haluan kuitenkin omaksi puolustukseksi vielä todeta sen, että tarkoitukseni ei ollut käyttää tuota kirjaa havaintovälineenä vaan nimenomaan konkreettisenä tukiaineistona, koska siteerasin tuota kirjaa tuossa yhteydessä.

Mutta sitten, puhemies, haluan vielä nostaa esiin sen seikan, mistä käytiin jonkin verran keskustelua jo siinä aiemmin eli kirkon ja valtion suhteista. Meillähän ei ole enää ollut pitkiin aikoihin, vuosikymmeniin valtionkirkkoa, mutta kyllä kirkolla ja valtiolla on edelleenkin omat erityissuhteensa. Ja juuri tämä kirkkolain säätämisyjärjestys, se, että ylipäänsä eduskunnassa keskustellaan kirkkolaista, on yksi esimerkki siitä. Toki sitten toinen esimerkki on tämä valtiovallan oikeus säätää kirkollisverotuksesta, sitten toisaalta myös seurakuntien hautausoimeen ja väestökirjanpitoon liittyvät tehtävät, sekä nostan esiin myös koululainsäädäntöön sisältyvän, oppilaan oman uskonnon mukaisen uskonnonopetuksen ja samoin sotilassielunhoidon Puolustusvoimissa ja vankilassielunhoidon vankiloissa.

Nyt on käyty keskustelua julkisuudessa tästä oman uskonnon opetuksesta — joka muuten mainitaan myös tässä hallituksen esityksessä esimerkkinä näistä valtion ja kirkon erityissuhteista — ja itse toivon sitä, että jatkossakin ymmärrettäisiin tuon oman uskonnon opetuksen merkitys. Se on vähän kuin äidinkieli. Jotta kykenee opiskelemaan muita kieliä, on tärkeä osata sitä omaa äidinkieltään, ja samalla tavalla uskonnollisen lukutaidon kannalta on tärkeää tutustua siihen omaan uskonperintöönsä. Haluan myös puolustaa vankilassieluhoitoa samoin kuin sotilassieluhoitoa, näiden molempien tulevaisuus on aina ollut aika ajoin uhattuina, mutta toivon, että niiden merkitys ja arvo tunnustettaisiin ja ymmärrettäisiin.

17.49 Hussein al-Taee sd: Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin puheenvuorollani ensisijaisesti ehkä kiittää entistä arkkipiispaa Kari Mäkistä. Hän todella avasi minulle lähimmäisenrakkautta käytöksellään, ja hän ohjasi suomalaista kirkkoa sellaiseen suuntaan, että mi-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

nulle valkeni, mikä lähimmäisenrakkaus on parhaimmillaan. Se, miten Kari Mäkinen sen havainnollisti toiminnallaan, näyttäytyi sellaisena, että jokainen ihminen on lähimmäinen riippumatta tämän ihmisen uskosta tai taustasta tai seksuaalisesta suuntauksesta. Ja se näkyi kaikessa sellaisessa arjen toiminnassa, johon itse saatoin sitten osallistua. Se näkyi erityisesti silloin, kun Suomeen tuli paljon turvapaikanhakijoita, muistan, että kun moni heistä jäi kodittomaksi, niin silloin kirkko todella kirkasti tämän lähimmäisenrakkauden merkitystä avaamalla kirkonovia näille ihmisille. Kirkkojen ovet ovat edelleen näille ihmisille auki riippumatta siitä, mikä näiden ihmisten uskontokunta tai uskonnollisuus ylipäänsä on. Ja näistä siis kiittäminen silloiselle ja nykyiselle kirkolle.

Nyt sitten tästä valtion ja uskonnon välisestä suhteesta voin sanoa, sen perusteella, mikä on kokemukseni Lähi-idästä ja Lähi-idän konflikteista — ja ehkä sen vuoksi osittain minut äänestettiin myös eduskuntaan — että siinä vaiheessa, kun Irakin perustuslakiin kirjattiin, että ei voi säätää lakeja, jotka olisivat ristiriidassa islamin opetusten kanssa, niin itse islam monien Irakin kansalaisten silmissä kärsi inflaatiota, koska kun valta uskonnosta tavallaan annettiin maallistuneiden tai maallisten lainsäätäjien käsiin, niin kansalaiset huomasivatkin, että tästä uskonnosta tuli väline, jota nämä lainsäätäjät käyttivät silloin, kun he halusivat omia etujaan tai muita etuja ajaa, ja käyttivät sitä tässä valtion rakenteissa. Ja silloin itse islam ja muslimit Irakin sisällä kärsivät tästä, sillä korruptio oli sitten se toinen asia, jossa tätä uskontoa, uskonnollista lakia käytettiin. Ja siksi koen, että on erittäin tärkeitä, että me Suomessa pystymme vahvasti erottelemaan kirkon ja valtion, sen vuoksi, että valtion kuuluu olla se astia, se paikka, joka antaa sijaa ja tilaa jokaiselle kansalaiselle riippumatta siitä, kuka tämä kansalainen on tai mikä hänen taustansa [Puhemies: Aika!] tai muu asiansa on. [Puhemies: Aika!] Ja vain tällä me pitäisimme huolta...

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Puheenvuoroa voi tulla jatkamaan täältä pöntöstä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Kiitoksia, arvoisa puhemies! — Ja siksi olisi erittäin tärkeitä, nimenomaan tästä Irakin tilanteesta oppineena, nimenomaan erottaa uskonto ja valtio, ja näin Suomessa on toimitukin, ja tämä on ollut se suunta. Valtio on todella se astia, johon kuuluu kaikki ihmiset. Ja siitä kirkosta, jonka minä tunnen, sillä rajallisella tiedolla, joka minulla on, se lähimmäisenrakkaus, jota minä olen nähnyt kirkon harjoittavan viime vuosina, niin sen perusteella minä koen, että se on se tärkein oppi, minkä kirkko on jättänyt tai voi jättää tälle valtiolle, että todella valtiosta tulee se astia, se paikka, joka kuuluu jokaiselle ihmiselle, jossa jokainen ihminen tuntee olevansa yhdenvertainen ja arvostettu. Sen enempää, minusta, uskontoa ja valtiota ei pidä sekoittaa. — Kiitoksia.

17.54 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat ja muut kuulijat! Kiitos edustaja al-Taeelle hyvästä pohdinnasta luterilaisen kirkon lähimmäisenrakkaudesta ja sen konkreettisista toimenpiteistä. Oma puheenvuoro on lyhyt ja liittyy aiemmin käytettyihin puheenvuoroihin.

Kirkko päättää oman autonomiansa puitteissa kirkkolain sisällöstä, ja eduskunta vahvistaa lain. Täällä on keskusteltu myös lain tulkinnasta ja siteerattu Raamattua, ja siksi ajattelen, että on hyvä tähän keskusteluun tiedoksi todeta myös se, että kirkko juuri tuon oman autonomiansa puitteissa on päättänyt olla asettamatta mitään rajoituksia vihittävien suku-

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

puolelle. Luterilainen kirkko tunnustaa kyllä kirkkolain mukaan Raamattuun perustuvaa uskoa, mutta ei kirkkolain perusteella erityisesti mitään tiettyä Raamatun tulkintaa.

Lakiesitys tarjoaa mielestäni hyvän pohjan kansankirkkomme toiminnalle. Se nykykaistaa kirkkolakiamme monilta kohdin, joita täällä on jo hyvin esitelty, ja lisäksi se lisää seurakuntalaisten osallisuusmahdollisuuksia. Etenkin lasten ja nuorten asema huomioidaan aikaisempaa paremmin.

17.55 Jari Koskela ps: Arvoisa rouva puhemies! On ilahduttavaa huomata, että evankelisluterilaisen kirkkomme kirkkolakia uudistetaan. Edellisestä onkin aikaa jo 26 vuotta. Nyt on päivityksen aika.

Yhteiskunta on muuttunut kuluneiden vuosikymmenten aikana. Erityisen merkittävää uudistuksessa on osa, missä kirkkojärjestyksen ja kirkkolain suhdetta yhdenmukaistetaan. Me, ketkä olemme joutuneet työssämme käyttämään molempia, tiedämme olemassa olevan tulkinnan ristiriidan. Vanhassa järjestelmässä kirkkolaisissa viitataan informatiivisesti kirkkojärjestykseen. Uudessa esityksessä kirkkojärjestys noudattaa pitkälti samaa rakennetta ja lukujakoa kuin kirkkolaki. Tämä siis selkeyttää myöskin tulkintaa. Lain uudistamisen tavoitteena on vähentää yksityiskohtaista sääntelyä erityisesti kirkkolaisissa, ja samalla uudistus yksinkertaistaa ja johdonmukaistaa hallintoa koskevaa sääntelyä. Uudistuksessa hallintoa kevennetään purkamalla myös alustusmenettelyä, mikä tarkoittaa päätöksen saattamista ylemmän viranomaisen tai oikeusasteen tarkastettavaksi — näin siis myös byrokratiaa vähennetään. Resursseja voidaan paremmin suunnata ihmisten kohtaamiseen ja yhteen kirkon ydintehtävään eli lähimmäisen tukemiseen.

Kirkon merkitys ei ole kadonnut mihinkään, vaikka jäsenmäärä on laskenut huolestuttavastikin viime vuosina. Kirkon pitää uudistua, ja tulossa oleva kirkkolain uudistus omalta osaltaan edesauttaa sitä. Kirkko ei vain tee kirkkollisia toimituksia ja jumalanpalveluksia, vaan paljon muuta, mikä aina ei näy arjessa. Kirkkolain ensimmäisessä pykälässä mainitaan yhtenä tehtävänä lähimmäisenrakkauden toteuttaminen. Epävarmassa maailmassa kirkolla on tilausta. 2 000 vuotta sitten pidettiin huolta heikommassa asemassa olevista, ja yhä edelleen kirkko toimii heikomman puolustajana. Kirkko ja sen työntekijät kykenevät rinnalla kulkijan osassa tukemaan meitä eri elämäntilanteissa ja kriiseissä.

Kirkon sanoma ei siis ole mitenkään vanhentunut, päinvastoin se on tänään ajankohtaisempi kuin koskaan. Ihmisten pahoinvointi ja syrjäytettyinä oleminen ovat kasvaneet yhä enemmän viime aikoina. Siksi merkittävää uudistuksessa onkin, että nyt pyritään parantamaan myös seurakuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Ehdotuksella tuettaisiin siis toiminnan muuttamista työntekijäkeskeisyydestä seurakuntakeskeisyyteen. Kirkolle vapaaehtoistoiminta on aina ollut merkittävässä roolissa. Nyt uudistuksella pyritään siihen, että vapaaehtoistoiminta voimistuisi entisestään. Ajatus siitä, että seurakuntalaisten rooli muuttuisi ennemminkin kohteista toimijoiksi, on kieltämättä haastava, mutta kannatettava. Tällä haetaan nimenomaan lisääntyvää yhteisöllisyyttä. Erityisesti pienissä ja taloudellisesti hankalassa tilanteessa elävien seurakuntien elinvoimaisuutta voidaan näin parantaa. Vapaaehtoistoiminnan rooli tulee jatkossakin kasvamaan jo sen vuoksi, että väestö vanhenee. He tarvitsevat auttavia käsiä ja myös korvia, ja samanaikaisesti hyväkuntoisten eläkeläisten määrä kaiken aikaa kasvaa, ja silloin myöskin heille tarjoutuu mahdollisuus osallistua vapaaehtoistoimintaan. Useat seurakunnat tiedostavat tämän mahdollisuuden.

Pöytäkirja PTK 36/2019 vp

Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että uudistuksella on edellä esitettyjen lisäksi myös vaikutuspintaa lapsiin ja nuoriin. Erityisesti heidän mielipiteidensä saattaminen seurakuntapäätäjien tietoon helpottuu, ja näin hekin myöskin pääsevät entistä paremmin vaikuttamaan seurakuntien asioihin. Uudistus edesauttaa myös enenevässä määrin siirtymistä sähköisiin kokouksiin ja päätöksentekomenettelyihin. Esitys on hyvä ja suotava. Kuten todettua, se on pääasiassa lainsäädäntötekniinen, eikä siihen sisälly kirkon ja valtion suhteita koskevia muutoksia. Esitys on myöskin kirkolliskokouksen ehdotuksen mukainen. — Kiitoksia.

18.00 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja al-Tae puhui kauniisti täällä lähimmäisenrakkauden periaatteesta, joka toivon mukaan kirkon toiminnassa ja kristittyjen toiminnassa näkyy. Nimittäin myös tässä käsiteltävässä kirkkolaissa, 2 §:ssä, todetaan se, että kirkko julistaa Jumalan sanaa ja toimii kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. Eli se on aivan laissakin säädetty kirkon tehtävä.

Haluan vielä todeta, että uskonnonvapaus on todellakin tärkeä periaate ja oikeus sekä uskontokunnille, kirkkoille että myös yksilöille. Eli jokaisella tulee olla oikeus harjoittaa uskoa, kuulua uskonnollisiin yhdyskuntiin, myös erota niistä tai luopua uskosta. Eli kaikki tämä on uskonnonvapautta, ja luterilaisuuteenhan kuuluu hyvin oleellisesti juuri tämä hengellisen ja maallisen regimentin erottaminen, mikä mielestäni toteutuu siinä, että kirkko ja valtio ovat riittävän erillään toisistaan.

Täällä edustaja Inka Hopsu käytti puheenvuoron, johon haluan vielä kommentoida sen verran, että todellakin kirkkohan toteuttaa autonomiaansa ja opillisia näkemyksiään sekä kirkolliskokouksen että piispainkokousten päätösten kautta. Kirkolliskokoukset ja piispainkokoukset ovat useaan kertaan todenneet sen, että avioliitto on miehen ja naisen välinen instituutio. Tämä on myös kirkolliskokouksen hyväksymässä kirkkokäsikirjassa ja siihen sisältyvässä vihkikaavassa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

5. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 25.9.2019 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.03.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen